

DÁNIEL ANIKÓ

78901

460

Flóra

*Reményi
esth.*

kner a

RÉVAI KIADÁS

DÁNIEL ANIKÓ

FLÓRA

TARTALOM

ELSŐ FEJEZET
EGY NAP AZ ISKOLÁBAN

MÁSODIK FEJEZET
AZ INDIÁNOK KÖZÖTT

HARMADIK FEJEZET
A MÁRIÁSSY HÁZ

NEGYEDIK FEJEZET
AZ ÚJ OTTHON

ÖTÖDIK FEJEZET
AKIK OTTHON MARADTAK

HATODIK FEJEZET
SÉTA PÁRISBAN

HETEDIK FEJEZET
SÁRI LEVELE FLÓRÁHOZ

NYOLCADIK FEJEZET
SUZY SZÜLETÉSNAPIJA

KILENCEDIK FEJEZET
A „MESEORSZÁG” IGAZI KÉPE

TIZEDIK FEJEZET
FLÓRA HÁZTARTÁST VEZET

TIZENEGYEDIK FEJEZET
CHARLES

TIZENKETTEDIK FEJEZET
VALÉRIE HAZAJÖN

TIZENHARMADIK FEJEZET
SÁRI LEVELE FLÓRÁHOZ

TIZENNEGYEDIK FEJEZET
ODAHAZA

TIZENÖTÖDIK FEJEZET
MIRE MEGÉRKEZÜNK

ELSŐ FEJEZET EGY NAP AZ ISKOLÁBAN

Reggel félhétkor egyszerre megszólalt az ébresztőóra. Flóra nagyot sóhajtott, kinyújtózkodott az ágyban, aztán megfordult, fejére húzta a paplant, hogy a drágalátos szerszám fülsiketítő lármáját ne hallja és elkezdte szeméből kidörgölni az álmodást. Ez a művelet rendszerint eltartott egy-két percig. Ilyenkor gyűjtött erőt a felkeléshez. Mikor egyik szeméből már valamennyire felengedett az álmodás, odasandított a dívánra, hol huga, Sári behúnyt szemmel szuszogott és tettette magát, mintha nem hallaná az ébresztőóra harsány, átható riadóját.

Pedig hát itt aztán minden tettetés és színészkedés hiábavaló, mert ezt lehetetlen meg nem hallani. Ezer ébresztőóra között is díjat nyert volna éles, fülsiketítő lármájával. Olyan zajt csapott, hogy a földüket Birnbaum bácsi, ki éppen Flóráék alatt lakott a harmadik emeleten, reggelinél ülve, megelégedetten mondta Birnbaum néninek:

- Jó ébresztőórájuk van Fehéréknek. Derék, becsületes hangú jószág. Az ilyesmiért aztán érdemes volt a pénzt kiadni.

Flóra most kidugja egyik lábát a paplan alól és odaszól Sárinak.

- Kelj fel, aztán megint nem tudsz elkészülni.

Sári tovább szuszogott, nyugodtan, egyenletesen.

- Megsiketültél? - kérdi nénje nem éppen a legbarátságosabban.

Erre már Sári is felnyitotta szemét.

- Nem. Hála Istennek, még nem. Bár ettől az ébresztőórától előbb-utóbb az lesz a sorsunk.

Aztán egy percnyi szünet után nyafogó hangon tette hozzá:

- Hogy is lehetsz ilyen goromba?

- Nem vagyok goromba. De te elhúzod az időt az ágyban, nem kelsz fel idejében és aztán még egy órahosszat öltözködöl s a vége az, hogy mindig elkésel az iskolából.

- Csak ne taníts engem. Nem járhat mindenki olyan rendetlenül, mint te! Mintha vasvillával hányták volna rád a ruhát.

A másik szobából áthallatszott egy szelíd és fájdalmas hang: édesanyjuk hangja.

- Gyerekek, ne kezdjétek már kora reggel a veszekedést. Flóra ne ingereld Sárit, inkább siess te is, nemsokára háromnegyed és Petyut még meg kell mosdatni.

Flóra nagyot sóhajtott, aztán elhallgatott és mint már annyiszor, megint csak feltette magában, hogy szelídebb és engedékenyebb lesz hűgához, - anyja kedvéért.

Sári egyelőre nem gondolt semmire. Ott feküdt a dívánon, nagyot nyújtózkodott s kedvtelve nézegette szép, gömbölyű kis gyerekkarját. Aztán ásítózva felült a dívánon, mialatt Flóra felhúzta az ablakredőnyt. Most, hogy a nappal világossága beözönlött a kis szobába, tisztán lehetett látni a két gyerek közti különbséget. Flóra magas volt és csontos, mozdulatai gyorsak, fiúsan szögletesek, rövidre vágott szőke haja rendetlenül hullott arcába. Arca is sovány, az egész kis keskeny leányarcban tulajdonképpen csak a szempár szép. Mert Flóra szeme nagy, sötétszürke, csillogó, egy kicsit álmodozó, néha egy csöppet huncut és sokszor szomorú.

Sári, - ő egészen más. Alakja kicsiny, gömbölyű, arányos. Haja aranyoszőke, selymes, szeme kék, orra édesen pisze. Sári olyan, mint egy kedves, szép, aranyhajú baba, arányos jószág, akit

csak kényeztetni lehet és ő jól tudja ezt és kényezteti magát. Sári hiú és félóra hosszat öltözködik a tükör előtt és délutánonként is gyakran odaáll a hálósobában az öltözőasztal elé. Rojtos, itt-ott már foszladozó selyemkendőt terít vállára és szép, színészi mozdulatokat próbál, mikor senki sincs odabent. De Flóra egyszer-kétszer benyitott, rajtakapta és roppant nevetségesnek találta ezt a „komédiát”. Sári ilyenkor elszégyelte magát, egy csöppet piros is lett, de aztán megint csak odaállt a tükör elé a hosszú, földig érő, szakadozó selyemkendőben és úgy lejtett el, - minden lépésnél belegabalyodva a rojtokba, - valami képzeletbeli Spanyol táncot. Mert Sári tudta magáról, hogy szép, éppen olyan jól, mintahogy Flóra tudta, hogy csúnya.

Flóra beszaladt a fürdőszobába, egy pillanat alatt ledobta magáról hálóingét és a kádban termett, magára eresztve a hideg zuhanyt. Az első pillanatban egy kicsit felszisszent, de aztán jókedvűen fröcskölte magára a vizet. Mert jó volt ez a sok, tiszta, hideg víz és utána durva, háziszóttos törülköző, melytől az ember bőre egészen piros lesz frottírozás után. És jó az az üde, frissítő, erőtadó tisztasági érzés, ami ilyenkor átjárja az ember testét-lelkét.

Magára kapta ruháit, beszaladt a szobába és széthányta az ágyneműt.

Aztán benyitott a szomszéd szobába, hol kis öccsük, Petyu aludt, édesanyjukkal. Fehérné már régen kiment a hálósobából. Cselédek nem tarthatnak és a lakásnak már kora reggel rendben kell lenni, a gyerekeknek el kell készíteni a reggelit. Flóra sápadt, sovány édesanyja ilyenkor már kint van a konyhában, főzi a kávé, keni a vajaskenyereket, készíti a reggelit és az iskolába való tízórait. Flóra jól tudta, hogy édesanyjuk már ilyenkor kint dolgozik, de legnagyobb meglepetésére, Petyut sem találta a szobában.

Nahát, úgylátszik valami csoda történt és Petyu magától felkelt.

De vajjon hol lehet? Mert a leányok szobájában nem volt és nem volt az előszobában, sem pedig a konyhában. A fürdőszobában pedig - jól tudta Flóra, - nem is érdemes keresni.

- Petyu, gyere elő! Tüstént gyere elő! - kiabált Flóra tüdejének teljes erejével.

Pedig tudta jól, hogy ez a kiabálás csak úgynevezett „henye” szó. A negyedik gimnáziumban a stilsztikában még tavaly megtanulta, hogy vannak hiábavaló, úgynevezett „henye” szavak. A Petyu mosakodni hívására pazarolt szavak pedig a leghiábavalóbbak, a leghenyébbek.

Mert Petyut megmosdatni korántsem volt könnyű. A máskor szelíd kisfiú ilyenkor valósággal megvadult. Abban a pillanatban, amikor nagy erőfeszítések közepette bevonszolták a fürdőszobának nevezett káncsókamrába és kinyitották a vízcsapot, Petyu ordítani kezdett és ordított torkaszakadtából, jobb ügyhöz méltó kitartással, míg a fürdőszoba ajtaja be nem csukódott mögötte. Petyu a család szégyenfoltja volt, hiszen az egész ház, a szomszédok, alattuk és felettük lakók tudták már, mit jelent, mikor reggelként a jólismert bömbölés felharsan a háziúrtól kezdve viceházmesterig mindenki Petyun nevetett és bosszankodott, kivéve Birnbaum bácsit (a harmadik emeletről), ő sohasem bosszankodott a zaj miatt, inkább örült, hogy van valami, amit ő is meghall s ilyenkor csendes meglepéssel így szólt:

- Mosdatják Fehér Petyut.

Petyu mosdatása nehéz és kemény feladat volt és az ideges, sok munkában, gondban agyonfáradt Fehérné helyett, rendszeren az energikus, erős Flóra végezte.

Miután keresztülszaladt a szobákon anélkül, hogy kis öccsét megtalálta volna, visszament a hálóba. Körülnézett, bekukkantott a sarokba, lehajolt és a következő pillanatban már a „nagy ágy” alatt (így hívták anyjuk ágyát) elcsípett egy lábat. Flóra keménykezű, izmos fiatal hölgy volt és így a láb tulajdonosa hiába kapálódzott, egy-két pillanat múlva előkerült egy borzas, pisze, hálóing, kisfiú.

- Nem sülsz ki a szemed?

Petyu valami artikulálatlan morgásfélét hallatott.

- Úgyis tudhatnád, hogy elcsíplek. Mars be a fürdőszobába! - És a mosdóhoz vonszolta rugkapáló, bömbölő áldozatát.

Ám Petyunak a mosdással szemben tanúsított ellenállása nem maradt teljesen eredménytelen. Némi engedményeket sikerült kivínia, különösen a fület illetően, mely minden gyerekek legérzékenyebb pontja. Petyu és nővére között már régóta fennállott az az egyesség, hogy Petyunak egyik nap csak az egyik fülét mossák meg, vasár- és ünnepnapokon pedig egyiket sem.

Így hát Flóra, miután a csaphoz vonszolta Petyut, szigorú hangon kérdezte meg:

- Melyik fül a soros?

- A bal, - nyögte a gyerek.

És a következő pillanatban Birnbaum bácsi, aki ezidőtájt éppen a fürdőszobában időzött, konstatálhatta, hogy Fehér Petyu mosdatása megkezdődött.

És aztán ez a nap is szakasztott úgy folytatódott, mint a többi. Petyut gyorsan fel kell öltöztetni és Flóra is magára kapkodja felsőruháit és már fel is hörpinti kávéját, mikor Sári még mindig ott fészülködik a tükör előtt. Flóra ráadja Petyura a kabátot, sapkát és összeszíjazza saját, meg a Sári könyveit, egyre veszekedve hűgával, hogy siessen, mert elkésnek. Aztán Petyut leadja az óvodába, hiszen otthon nem maradhat, cseléd nincs, édesanyja pedig tíz óra után már elindul zongoraleckéket adni. Elsőt csengetnek, mikor a két kislány befordul az iskola nagy, barna kapuján. De Flóra alig ér a küszöbre, máris legalább tizen tépik ki a számtanfűzetét, mert algebra is lesz ma és ő számol a legjobban az egész osztályban. Flóra pedig bevágja magát helyére és félhangosan magolja a kívülről való francia verset:

„Maitre corbeau sur un arbre perché...”

- Ne kínlódj, fiam, ma úgysem lesz felelés. Zilzer kiszagolta, hogy a néninek nevenapja van. Bokor és Nagy már le is szaladtak virágért. Majd rajtad is behajtanak húsz fillért.

- Hát csak lesz benne annyi tisztesség és nem feleltet, - jelenti ki Mátray.

- Ajaj, - mondja Székely, miközben vajaskenyérét majszolja (Székely kövér lány és folyton eszik) - pórul járhat az ember, ha a tisztességükre számít. Hát engem nem a tízéves szolgálati jubileumán daciztatott be Vajda, hogy még most is azt nyögöm. Pedig akkor is volt virág bőven, az egész katedraasztalt teleraktuk csokrokkal.

- Na de az Vajda, - jegyzi meg Horváth az ötödik padból. - Az mindig is olyan.

De Bokor és Nagy közben meg is érkeztek a virággal, szép nagy csokorral, melyet ünnepélyesen kitétek az asztalra. És mikor a második csengetés után néhány perccel a francia tanárnő belépett, Nagy, az osztály eminense, aki minden lében kanál, kiperdült a katedrára és szép, kerekded beszédet vágott ki az örömnapról, az egész iskola és főként az ötödik b) ünnepéről, a szeretetről és tiszteletről, mely őket mindnyájukat Veronka nénihez fűzi.

Nagy befejezte beszédét és most Veronka néni válaszol. Szemmelláthatólag küzd a meghatottsággal. Nagyon jól esik neki a figyelem, bár a jövőre kéri a lányokat, hogy ő miatta ne verjék magukat költségbe. Az ő számára legszebb ajándék növendékeinek szeretete, ragaszkodása.

Flóra nézi a lányok ünnepélyes, meghatott arcát és egy kicsit elmosolyodik. Vajjon minek örülnek? - gondolja magában. - Veronka néni névnapjának, vagy hogy ma elmarad a felelés?

Képmutatók - és megvetőleg vonja fel vállát, mert semmit se utál annyira, mint a képmutatást. Nem a névnapnak örülnek ők, - állapítja meg magában, - hanem hogy ma nem lesz felelés.

Flóra még nagyon éretlen kisleány volt, mert később aztán, mikor felnőtt, mikor emberré lett, megtanulta, hogy sokszor örülünk és magunk sem tudjuk, minek és sokszor sírunk, és magunk sem tudjuk, miért? Hogy az emberek lelkében az igaz érzések teljes összekeveredtségben élnek az önámításokkal.

Hiszen Zilzer meg a többiek nem képmutatók, nem hazugok, mint ahogy ő hiszi. Voltaképpen ők maguk sem tudják, hogy az elmaradt felelésnek, vagy Veronka néni névnapjának örvendenek? És Nagy, az eminens, sem tudja, hogy a saját hangjától, vagy a névnap ünnepségtől van annyira meghatva?

Mátraynak különben igaza volt: Veronka néni nem feleltetett. A jeles tanulók lefordították a következő órai leckét és aztán egészen a csengetésig Párizsról beszélt a néni.

- Istenem, - Flóra leeresztette szempilláit, mint mindig, ha nagyon erősen gondolt valamire, - milyen csodálatos is lehet egy ilyen városban élni! A hosszú, nagy sugárutak, ötszörte szélesebbek, mint a mi budapesti Andrassy útunk... És a Notre Dame katedrálisa a Szajna partján!... Veronika néni szerint nincs ennél szebb templom az egész világon... Meg az Eiffeltorony... Milyen jó Veronika néninek... Már kétszer is volt Párizsban, nyáron két-két hónapig.

Most megszólal a csengő, élesen, berregőn és a leányok kitódulnak a folyosóra. Az V/b-ből most senki sem tízórazik. A következő óra latin, készülni kell.

Sajnos, állni nem lehet a folyosón, tiltja az iskolai rendszabály. Mindenkinek sétálni kell párosával, de egy jeles latint elülről-hátulról hatan, nyolcan is körülfognak, hogy hallják a fordítást. Mások bedugják fülüket és úgy magolják a szavakat. Sokan pedig - különösen a gyengébb tanulók, - az ismétlésre feladott igeragozást vágják.

A latintól mindenki fél. Vajda, a latin tanár szigorú ember, nincs olyan óra, hogy valaki „dácit” ne fogna nála. Már mikor belép - nem bejön, de belép - az osztályba, nagy, döngő, kemény lépéseivel, lúdbőrös lesz a leányok háta. Feleltetéssel kezdi az órát, sügni nem lehet, puskázásra gondolni sem szabad. Vajda tanár úr szeme olyan, mint a sólyomé, mindent észrevesz.

Ma Zilzert szólítja fel először. Zilzer mozgékony gyerek, jeles tanuló, de a latinnal hadilábon áll. Úgy látszik, nem is készült el valami túlságosan, a felelete hármast, másnál kettes lenne, de Vajda szigorú, ő nem adott hármastál jobbat, annyi szent. Utána ketten is „dácit” fognak. Fónagy, aki mindig selyemharisnyát hord, délutánonként kipuderozza az arcát és a jégen fiúkkal korcsolyázik, meg Bozóky, Nagynak, az osztály eminensének szomszédja, nehézfejű, csunya kislány. Őt mindenki sajnálja, már amennyire a veszély szörnyű perceiben bárkit is sajnálni tud az ember.

A tanár úr kedvetlenül csukja be noteszét.

- Elég. Ebből már elég! Szeretnék végre egy tisztességes feleletet hallani.

Feszült csend. Az egész osztály Nagy nevét várja, Nagyét, aki eminens és aki az összes beszédek, felköszöntőket tartja és a kis önképzőkör elnöke. És Nagy is megmozdul már helyén, hogy elfújhassa a leckét.

És ekkor megszólal a tanár hangosan, tisztán, félre nem érthetően:

- Fehér Flóra. Várjon, nem a leckét kérdem, majd magyarból latinra fog fordítani.

És Flóra nagy, csontos kezével végigsimít szőke haján. Kicsit összehúzza homlokát a nagy gondolkozásban és úgy fordítja le a rendhagyó igékkal bőven megtüzdelt mondatokat.

- Jól van Fehér, látom, érti a dolgát, leülhet.

Flóra barátnéjának, a kis Kende Pirinek szeme csillog az örömtől. Vajda tanár úr nem valami bőkezű az elismerést illetően. Őnála már nagy dolog az ilyesmi.

De Nagy egészen sápadt a méregtől és óra után, mikor a lányok körülveszik Flórát, ő is odamegy.

- Gratulálok. Amint látom, nagy kegyben állsz Vajdánál, - mondja csípősen.

Pedig Nagy nem is rossz leány. Csak éppen első elemista kora óta megszokta, hogy mindig ő az eminens, az első tanuló. Hozzá tartozik életéhez a tudat, hogy osztályában mindig ő legyen a legelső. Hogy soha egyetlenegy kettős se csússzon bele bizonyítványába, hogy ő legyen a tanárok felköszöntője, az egyszerűbbek bálványa, afféle közbejáró hatalom az osztály és a tanárok között, akit az iskolában mindenki ismer. Ez az ő éltető eleme és gyűlöl mindenkit, akiről azt hiszi, hogy az eminensségtől meg akarja fosztani.

Pedig Flórának eszeágában sincs ilyesmi. Sokkal félénkebb, ügyetlenebb és bizonyos fokig mogorvább is, semhogy az a sok ünneplés, szereplés, ami Nagy helyzetével jár, kedvére lehetne. Egyes tantárgyak érdeklik, ezekkel szeret foglalkozni, a többieket pedig megtanulja, mert rájött, hogy sokkal kényelmesebb jó tanulónak lenni, mint rossznak.

A délelőtt pedig csak telik, az órák egymás után peregnek. Latin óra után történelem következik, Sebők tanár úr tanítja, akit legjobban szeretnek az egész iskolában. Olyan érdekesen magyaráz, hogy még a leggyengébb tanuló figyelmét is fel tudja kelteni. Nála senki sem szokott négyest kapni. Magyarázatai annyira érdeklik a lányokat, hogy már abból mindenki meg tudja valamennyire tanulni az anyagot.

Tizenegyől tizenkettőig torna van és csengetés után kipirult arccal, jókedvűen jönnek föl a lányok a földszinti tornateremből az emeletre. Utolsó óra magyar. A tanárnő öreg már és nagyon fáradt. Mindenki úgy olvassa ki a leckét, ahogy éppen jól esik. A tornázástól felhevült, jókedvű lányok kockáznak, kenyérgalacsinokkal dobálódznak, mialatt Füzes éneklő hangon olvassa ki Petőfi Sándor „István öcsémhez” kívülről feladott versét.

Fónagy félig hátrafordulva nyugodtan magyarázza a mögötte ülőknek, hogy milyen lesz az új tavaszi kosztümje? Vannak, akik a holnapi latin szöveget preparálják, a hátul ülők kényelmesen végigfeküsznek a padokon és szundikálnak, hiszen ha felhívják őket, a nyitott könyv előttük van és valaki csak megmondja, hogy hol hagyták abba.

Flóra is alszik. Csak Nagy ül nyugodtan a helyén. Ő helyzetének és méltóságának tartozik azzal, hogy mindig kifogástalanul viselkedjék. Nagy Teréz arcán szelíd, elnéző mosoly ül, mint aki nem helyesli ugyan, de megérti a többiek zabolátlan jókedvét.

Az öreg tanárnő pedig fáradtan ül helyén. Néha meg-meglebben gyöngye, vízesszürke szemének héja és vontatott, halk hangon mondja:

- De leányok, kérem... micsoda lárma...

Ilyenkor egy-két percig csönd van. Aztán megint elülről kezdődik a galacsindobálás, a suttogás, nevetgélés. Negyven fegyelmezetlenül jókedvű, fiatalságával alig bíró gyerek lármája.

És ma aztán különösképpen jó hangulatban van az osztály. Markup és Sós, két hatalmasan megtermett lány tíz perc közben beosontak az osztályba és egészen egyszerűen megfordították a katedra asztalát, úgy hogy a láb számára való üreg került kifelé. Klára néni nem vette észre, leült és sehogy sem tudta elhelyezni a lábát, nyugtalanul feszeng székén és minden mozdulatnál beleütközik az asztal tömör oldalába. Mindezt természetesen nagyon mulatságosnak találja az osztály.

Szegény Klára néni nem volt találékony. Fiatalkorában sem volt az. És most már csak egy év választja el a nyugdíjazástól...

Izgatottan fészkelődik a helyén.

- Ejnye, hát mi ez?... Milyen furcsán áll ez az asztal... sehogysem fér el a lábam...

A leányok nagyrésze már zsebkendőt tart a szája elé, hogy kitörő kacagását visszafojtsa.

És az osztály hangulata egyre féktelenebb lesz.

Felelés közben Szende a leghátulsó padban elkezd miákolni és mielőtt még Klára néni kinyithatná a száját, Markup ártatlan hangon megszólal, a nyitott ablak felé nézve:

- Valahol macska jár az udvaron.

És egyszerre, a legnagyobb zaj, lárma, nevetgélés, papírgalacsindobálás, kockázás és diskurzus közepette, mikor már a felelőnek hangja is majdnem elcsuklik a nevetéstől, - kinyílik az ajtó és belép az igazgató.

Halálos csend. A leányok felugrálnak helyükről és feszes „vigyázz” állásban köszönnek. Klára néni is feláll és zavartan a nem várt látogatás miatt, lába nekiütődik a kifordított katedra-asztalnak. Hátratántorodik és ügyetlen mozdulatára a szék felborul és legurul a pódiumról.

Klára néni fülig pirul. Nagy, aki minden helyzetben, mindig megőrzi lélekjelenlétét, már ugrik is és fölemeli a széket. Klára néni idegesen pislog, az igazgató úr pedig bosszúsán húzza össze homlokát.

- Szégyeljék magukat! Ilyen lármát csapni! Ha még egyszer így viselkednek, mindenkinek kettest adatok magaviseletből.

A lányok felé fordul, de mindenki érzi, hogy a megrovás nem is annyira nekik, mint Klára néninek szól. Mindenki érzi, maga Klára néni is, mert sovány, hosszúujjú keze meg-megremeg az asztalon.

- Tessék csak folytatni az órát.

Ez az egész, amit az igazgató Klára néninek mond.

A lányok felugranak gyorsan, feszesen, mint a drótra rángatott bábuk és az igazgató behúzza maga után az ajtót.

Valami szemrehányást, szidást várnak a lányok, de Klára néni megnézi az órát, - fél mult tíz perccel - és fáradt, színtelen hangján belekezd a magyarázatba.

- „Petőfi Sándornak hazafias versei mellett leginkább szüleihez, családjához intézett versei keltik fel bámulatunkat. Jól jegyezte meg Gyulai Pál, hogy Petőfi előtt egy magyar költőnek sem volt az irodalomban anyja, apja, feledhetetlenül nagy költőnk ajándékozta meg a szülői szeretettel a magyar költészetet.”

És továbbfolyik a preparálás, az alvás, csak a vidám nevetgélés fül halk suttogásba.

Flóra öklére támasztja állát, úgy ül a padban. Ott ül és nézi az öreg, fáradt arcot és hallgatja az öreg, kopott hangot és valami nagy, puha részvétet érez iránta. Valami könnyes részvétet, hogy szeretne odaszaladni hozzá és szegény, öreg, idegesen meg-megremegő, sovány kezére könnyezve ráborulni és azt mondani: ne haragudj ránk, hogy nevetünk és alszunk, latin leckét tanulunk és matematika példát másolunk, beszélgetünk és papírgalacsinnal dobálódzunk, meg kockázunk az órád alatt, ne haragudj, hogy kiolvassuk a leckét, mert a szemed gyenge lett már és rosszul lát és nem kell félnünk, hogy csalás miatt beírsz az osztálykönyvbe...

És mikor csengetnek, az órának vége és Klára néni kimegy az osztályból, Fehér Flóra, aki soha életében nyilvánosan nem szerepelt, aki mindig elsőnek ment ki a teremből az ő hosszú, fiús lépéseivel, most felment a katedrára és beszélni kezdett:

- Gyerekek, mindnyájan hitványul viseltük magunkat, szégyelhetjük magunkat, mindnyájan, kivétel nélkül. Visszaélünk azzal, hogy Klára néni öreg és nem tud rendet tartani. Az igazgató most biztosan szemrehányást fog neki tenni miattunk.

- Mi közöd hozzá? Azt csak végezzék el ők egymás között! - veti oda Markup.

- De igenis, nagyon sok közöm van hozzá nekem és neked és mindannyiunknak. Tudhatjátok jól, én semmiféle tisztességes „hecc” elrontója nem vagyok, de ez egészen más dolog, amit Klára nénnel csinálunk, mert valakinek a gyengeségével, a jóságával, a tehetetlenségével visszaélni gyávaság, hitvány gyávaság. Én szentül meg vagyok győződve, hogy ezentúl más-ként fogunk viselkedni, - hiszen mindnyájan hibásak vagyunk egytől-egyig, de ha valakinek mégis kedve támadna Klára néni órája alatt fickándozni, hát annak velem gyűlik meg a baja!

Flóra beszédét szörnyű láрма követte. Mindenki egyszerre akart szóhoz jutni. Flóra pedig két kezét mellén összefonva, harcias pózban állt a dobogón, farkasszemet nézve a részint felháborodott, részint helyeslően kiabáló osztállyal.

Vége is, mint mindig, Nagy lett a helyzet ura. Nyugodt és kenetteljes hangon beszélni kezdett.

Az ő véleménye szerint Fehér Flórának lényegében igaza van, bár az osztálynak is igazat kell adni abban, hogy szavait kissé túlzottaknak találja. Ám azért sok helyénvaló van abban, amit mondott. A lányok ifjonti jókedvükben (így mondta) túlmentek azon a határon, melyet a tanárok iránti köteles tisztelet megszab.

És Nagy folytatta kenetteljességtől csöpögő szavait. Volt valami megnyugtató, szelíd és édeskés a hangjában s talán a lányok is belefáradtak már a zajongásba, a vihar elült és az első két-három mondat után már senki sem figyelt arra, amit Nagy mondott. Mézhez hasonló, nyúlós és édes szavai csendes, megnyugtató, békés unalomba ringatták mindannyiukat. De talán éppen ebben rejlett Nagy sikerének titka.

Csak néhány leány húzta el gúnyosan a száját és Markup jelentette ki szomszédjának, hogy már azért is érdemes lenne lármázni Klára néni órája alatt, mert az igazgató ebben az esetben mindenkinek kettest adna magaviseletből. Már pedig minden pénzt megérne, ha a tökéletes Nagy egyszer kettes magaviseletet kapna. De hát Markup híres volt a szemtelenségéről.

Ám annyi biztos, hogy akár Flóra, akár az eminens szavai hatása alatt, vagy talán legfőként azért, mert maguk is megszegyelték a dolgot, - Klára néni óráin ezentúl a legnagyobb csend és fegyelem uralkodott.

MÁSODIK FEJEZET AZ INDIÁNOK KÖZÖTT

Fehéréknél az ebéd sohasem folyt le holmi kis izgalom nélkül. Petyu, akinek Sári szerint négy balkeze van, mindig csinál valami galibát az asztalnál. Most is szerencsésen kidöntötte a paradicsommártással teli tálat. És miután Petyu valami kaján örömet lelt abban, hogy minden felszedhető piszkot magára szedjen, első dolga volt, hogy „letisztítom az asztalt” kiáltással, két kezével a sűrű paradicsomlevet a fehér asztalterítőről tányérjára kotorásztta.

- Ne nyúlj a mártáshoz. Az egészet elmaszátolod! - kiáltott reá anyja. - Azután Flórához fordult: - Eredj, mosd meg a kezét, hiszen még ránézni sem bírok.

- De hiszen engem reggel már megmosdattak! - kiáltott fel kétségbeesetten Petyu és csak az erőszaknak, azaz Flóra izmos karjainak engedve állt oda a mosdó elé.

Ebéd után Petyu - az egész család őszinte öröme - lerohant a szomszédban lévő térre játszani. Így legalább csend volt és a két leány nekiláthatott a tanulásnak. Flóra nagy szorgalommal, mert négy órákor tanítványához kell menni és addig el akart készülni a feladatok nagy részével.

Mikor négy óra előtt néhány perccel felállt, Sári, aki körmét piszkálva tanulta a magyar nyelvtant, megkérdezte:

- Hány órára jössz haza?

- Hétre itthon leszek.

- Szóval megint indiánosdit játszol tanítás után? Csodálom, hogy még nem untál bele ebbe a...

- Csodálkozzál csak a magad dolgán.

- Különbömben bánom is én. Csak azt akarom mondani, hogy Mária néni eljön ma délután, én itthon leszek, te se maradj sokáig.

- Hét órára hazajövök. Hiszen keresztanya úgylátás után szokott jönni. Isten veled.

És azzal már el is sietett tanítványához, a nyolcéves kis Danihoz, aki a második elemet végezte.

Nehézfejű kis legény volt Dani és tízszer is el kellett magyarázni neki valamit, amíg végre valahára megértette, hogy tulajdonképpen miről is van szó? Az olvasás ugyan elég jól ment neki, de annál több baj volt az írással és számtannal. Bizony Flóra sokszor elvesztette türelmét és a tizennégyéves tanító, meg a nyolcéves tanítvány alaposan összekaptak, mert szó ami szó, Dani sem respektálta túlságosan Flóra tanítónéni mivoltát.

- Ma délután a nagy betűket fogjuk gyakorolni, - jelentette ki Flóra, miután leült a gyermekszobában. - Vedd elő a füzetedet és írd le szépen a neved. Nono, csak ne morogj, úgylátás hiába.

Dani sötét arccal az asztalra könyökölt és dolgozni kezdett.

- Ejnye, hát mit írtál itt? Hát hogyan írják a neveket? Mi?

És miután Dani csökönyösen, konok arccal hallgatott, Flóra ingerültebben mondta:

- Hányszor mondtam már, hogy a tulajdonneveket nagy kezdőbetűvel írják. Most megint kicsivel írtad. No, csak láss hozzá mégegyszer!

Dani keményen megragadta a ceruzát és rányomta a papírra, úgy, hogy a hegye letörött. A ceruzahegyező természetesen nem volt kéznél és így ki kellett menni a konyhába, ahol a szobaleány szépen kihegyezte Dani ceruzáját.

A konyhába különben Flóra is kiment nagyreményű növendékével, mert Dani ezeket a szerencsés eseményeket lehetőleg arra használta, hogy jó sokáig kint maradjon és mentse a tanítási időből, ami menthető.

- Most aztán vigyázz a ceruzára, - intette Flóra a kisfiút.

Dani keserves, mély sóhajtások után megint neki látott az írásnak. És néhány percnyi hangos szuszogás után odatolta füzetét a fiatal leány elé.

- No, mi az már megint? Hiszen újra kisbetűvel írtad le a nevedet. Nézd, most figyelj jól, ideírom elébed mintának a nagy *D* betűt.

- Jó lesz az én nevemnek a kis *d* is, - jegyezte meg szerényen Dani, - nem vagyok én olyan...

Flóra azonban nem méltányolta ezt a szerénykedést.

A neveket nagy betűvel kell írni és pontum!

Aztán szépen belerajzolta a füzetbe a nagy *D* betűt.

Ám Dani valami megmagyarázhatatlan, de annál csökönyösebb ellenszenvet érzett a nagy *D* iránt. Semmiképpen nem volt hajlandó arra, hogy leírja. Flóra türelmét veszítve ráförmedt, Dani sem volt rest és visszafeleselt. Az eszmecserének szomorú vége lett, mert mikor Dani mamája pár pillanat múlva benyitott, tanító és tanítvány egy nagy rugkapálódzó, egymást püfölő gombolyag alakjában feküdtek a földön.

Dani mamája a tekintély és fegyelem híve volt. Amellett (ezt ugyan kevés mama mondhatja el magáról) ismerte fiacskáját. Így hát határozott léptekkel az egymást püfölő gombolyaghoz lépett és Danit, ki a küzdelem hevében észre sem vette, hogy a mama bejött, talpraállította és két kiadós nyaklevessel büntette a tanítói tekintély ellen való fellázadását. És csodálatosképpen Dani, ki egy szót sem szólt, míg Flórával verekedett, pedig a fiatal leány csontos öklei jóval keményebben sujtottak, mint a mama párnás keze, most hogy szülői fenytésben részesült, éktelenül ordítani kezdett. A mamát semmiképpen sem hatotta meg Dani harsány bömbölése, Flóra azonban lovagiasan pártjára állt a fellázadt tanítványnak.

- Néni kérem, ne tessék haragudni Danira és ne tessék őt bántani. Igaz, nem akarta leírni a nagy *D* betűt, meg feleselt is, de nekem sem kellett volna megütnöm. De most már, hogy mind a ketten megvertük egymást, a dolog rendben van és tovább tanulhatunk és biztos vagyok benne, hogy Dani most már le fogja írni a nagy *D*-t. Úgy-e, Dani?

Dani valami artikulatlan morgást hallatott.

- Hát remélem is, hogy leírod és hogy tisztességesen viseled magad, - szólt közbe a mama. Úgyis sok van a rovásodon. Ma délben is, képzelje Flórika, hogy, hogy nem, de lecsent egy nagy befőttesüveget a kamrából. A fürdőszobában csíptem rajta, egy óra múlva, mikor már háromnegyed részét megette.

Flóra oktatói mivoltában kötelességének tartotta, hogy szörnyűködjön, de őszintén szólva, felette kevés meggyőződéssel. Nagyon közel volt még hozzá az az idő, mikor még ő is portyázó hadjáratokat intézett a befőttes és dzsemes üvegek ellen és élénken visszaemlékezett, hogy nyáron, falun, miként csentek szilvát unokabátyjával együtt a szomszéd kertjéből. Beírta hát azzal, hogy megértően bólogatott a fejével.

Félhatkor vége lett az órának és Flóra éppen lefelé csörtetett a lépcsőn, átugorva minden második lépcsőfokot, mikor az első emeleten (Daniék hála Istennek az ötödiken laktak) egy hosszúlábú kamasszal találkozott.

- Fiatal, vörösbőrű testvérem, nem jön rablóbandurát játszani? - kérdezte Flórától.

- Társaink egybegyűltek már?

- Csak a „Félelmeskezű” hiányzik. Már megint négyesre felelt latinból, papája elrakta és egész héten eltiltotta a játéktól.

- Vörösbőrű testvérem honnan értesült?

- A „Fekete Szarvas” révén. Ő ugyanis becsengetett a „Félelmeskezűért”, de a papa nyitott ajtót és a „Fekete Szarvas” azt mondja, hogy a bácsi szörnyű dühös volt és a „Félelmeskezűt” haszontalan naplopónak nevezte, akinek majd még elhúzza a nótáját.

- Hugh! - kiáltott fel Flóra, ami tudvalevőleg az indiánoknál a harag és felháborodás jele.

Mert Flóra és pajtásai olvasmányaik, Cooper és May Károly könyveinek hatása alatt, szabad idejükben mindig indiánosdit játszottak. Félelmetes neveket vettek fel és a félig-meddig még beépítetlen külső Lipótváros egyik üres telkén találkoztak, hol aztán büszkén mesélték el hadi kalandjaikat. Flórán kívül csak egyetlenegy leány volt az indiánok csapatában, Kende Piri, Flóra osztálytársa, a többi tag mind fiú. És a két leánynak ugyancsak össze kellett szedni erejét és ügyességét, hogy a fiúkkal lépést tudjanak tartani a fáramászásban, futásban és labdarúgásban. De hát Flórának ezekben a fiús játékokban telt a legnagyobb öröme és minden szabad idejét a „táborban” töltötte. Bezzeg Sári be nem tette volna a lábát a telepre. Igaz, hogy a fiúk meg is köszönik, ha közibük jön.

„Nyafka majom” ez volt az egyhangú vélemény a tizenhárom-tizennégy éves indián harcosok között Sáriról. Persze a mamák és idősebb fiúk egyáltalában nem osztoztak ebben a véleményben. A mamák szemében Sári mintagyerek, mindig tiszta a ruhája, mindig csinos, ügyesen zongorázik, szépen énekel és a tánciskolában vele táncolnak legszívesebben a nagyobb fiúk. Sári mindig udvarias és a társaságban kitűnően viseli magát. - „Kész kis dáma” - mondja róla keresztanyja, Mária néni.

A telepen már egybegyűltek a „harcosok” és izgatottan tárgyalták a „Félelmeskezű” balesetét.

De mielőtt bementek volna, Flóra bajtársa, aki a polgári életben Fazekas Sanyi, de itt az indiánok között a „Pusztá Párduca” zengzetes nevére hallgatott, így szólt a kislányhoz:

A „Pusztá Párduca” figyelmezteti „Sólyomszemet” (ez volt Flóra harci neve), hogy a hurronok kiásták a harci bárdot a delavárok nemzetsége ellen.

- Hugh! - kiáltott sötéten Flóra, akinek úgylátszik ez volt kedvenc szavajárása. Aztán hozzátette: - És az irokézek?

- Ők még semlegesek, nem ásták ki a véres tomahawkot, - jelentette komoran a „Pusztá Párduca”.

A hurron harcosok, számszerint négyen, sötét arccal fogadták a két delavárt. Az ellenségeskedés ugyan nem fajult nyílt verekedéssé, mert mindenekelőtt azt kellett megbeszélni, hogy a fogoly „Félelmeskezűnek” miként juttathatnának el egy üzenetet, de a hurronok komor képpel üvöltöttek beléptükkor: A delavárok asszonyok!

- A hurronok kutyák! - sziszegte Flóra megvetően fogai között, aki leány létére halálos sértésnek vette, hogy őt, a delavár „Sólyomszemet” asszonynak nevezték a hurronok.

*

Mária néni már rég megitta teáját és éppen javában beszélgetett testvérével, miközben Sári egy terítőt hímezve figyelmesen hallgatta a beszélgetést, - ő mindig szeretett nagyok között lenni, - mikor kinyílt az ajtó és berobogott Flóra.

- Kezét csókolom anyus! Kezét csókolom Mária néni.

- Szent Isten, Flóra! Csupa sár a cipőd! - kiáltott fel Sári.

- De Flóra, hogy lehet így bejönni a szobába? Nem sül ki a szemed?

Flóra csakugyan nem volt valami szalónképes állapotban. Szőke haja borzasan, csapzottan lógott homlokába, még nem mosta meg a kezét, csak úgy szaladt be a szobába. A nagy játékban piszkos lett a keze és az irokézekkel versenyt futva, egy negyedóra előtt belelépett egy nagy sártócsába. De mikor az előszobában meghallotta nagynénje hangját, gondolkozás nélkül, örömmel berontott. Most pedig ott állt rendetlensége tudatában, zavartan és szégyenkezve és maga sem tudta, hogy mit kezdjen sáros, nagy lábával, kivörösödött, csontos kezével és szőke hajával, mely csapzottan lógott homlokába.

- Hiszen tudhatnád, Anyus, hogy nem vagyok hiú, - motyogta zavartan.

De Fehérné most egyszer szigorú maradt.

- Egy fiatal leánynak mindig rendesnek kell lenni. Ennek semmi köze sincs a hiúsághoz. Ezerszer megmondtam már neked, hogy játék után, mihelyt hazaérsz, fésülködj meg és hozd rendbe magad és csak azután gyere be a szobába. De neked hiába beszél az ember. Egyik füleden be, a másikon ki.

- Egy ilyen nagy leánynak nem is kellene már a szabadban játszani, - tette hozzá a nagynéni. - Én a te helyedben édes Arankám, már réges-régen betiltottam volna ezt az ostobaságot. Egy ilyen nagy leánynak, ha a dolgát elvégezte, itthon a helye.

Fehérnének már a nyelve hegyén volt, hogy nekik sportra, uszodára, tenniszre, külön tornaórákra nem telik úgy, mint nővéreinek. Az ő nehéz életén bizony senki sem segít. A gyerekeit neki kell felnevelni abból, amit zongoraórák adásával keres. Flóra tanul és tanít és ő nem tilthatja el legnagyobb kedvtelésétől: a játéktól. De aztán meggondolta magát. A gyermekek előtt ezt így nem lehet elmondani, annál kevésbé, mert ismerte nővére érzékenységét.

Flóra pedig még mindig ott állt a szoba közepén. Valami furcsa, zavart és mégis dacos kifejezés ült arcán. Ő úgy megörült, mikor Mária néni hangját hallotta. Unokanővére, Gréti felől akart tudakozódni, akit nagyon szeretett. Gréti egy svájci nevelőintézetben tanult és meg akarta tudni, mit írt utolsó levelében? És mikor meghallotta, hogy Mária néni itt van, semmiel sem törődve Gréti levelén kívül, berohant a szobába s most így fogadják?!...

És Mária néni, ki igen sokat adott a rendre, az öltözködésre, a jómodorra, felbosszankodván Flóra dacos magatartásán, még hozzátette:

- Példát vehetnél Flóra fiam, Sáriról. Látod ő mindig olyan, mintha skatulyából húzták volna ki.

- Én sohasem játszánék olyan vad játékokat, mint Flóra, - jelentette ki Sári az ő éneklő, édes hangján. - Nem szeretem az ilyesmit.

Most már aztán Flóra végképpen elvesztette türelmét és felfortyant:

- Nem bizony. Hát mit is szeretsz te? Tükör előtt állodogálni, az arcodat bámulni, meg táncolni. Játsszani nem szeretsz. Hát aztán? Talán ez is érdem? Miért nem dicsekszel inkább a bizonyítványoddal? Akkor talán kiszülne, hogy a játékon kívül van még egyéb is, amit nem szeretsz.

Sárinak egyszerre tele lett könnyel a szeme. Sárinak megvolt az az élet döntő pillanataiban kimondhatatlan hasznára váló tulajdonsága, hogy akkor sírt, mikor akarta, - vagyis mikor célirányosnak tetszett előtte.

- Flóra mindig csúfol, mert nem tanulok olyan könnyen, mint ő.

- Nem igaz.

Fehérné hirtelen közbevág:

- Csend legyen gyerekek! Sári ne nyafogj! Te pedig Flóra szégyelhetnéd magad, hogy mindig a húgodat bosszantod. Nem mindig az a legjobb gyerek, akinek jeles bizonyítványa van.

- De hiszen én... - vetette közbe Flóra, - nem...

De Fehérné, kit a sok munka és még több gond anélkül is idegessé tett, ingerülten mondta:

- Legyen már vége ennek az ostobaságnak! Eredj ki és hozd rendbe magad. És ha végre egyszer nekem is volna egy kellemes délutánom, hát ne rontsd el.

Flóra ajkába harapott és szó nélkül kiment a szobából. Sári pedig egy pillanatnyi habozás után utána sompolygott.

- Szörnyű, hogy milyen makacs, dacos gyermek! - sóhajtott fel Mária néni, - sok bajod lehet veled, szegény Arankám.

- Flóra jó gyerek, - védte Fehérné leányát, - sőt azt hiszem, jobbszívú, mint Sári, csak hát...

- De már hogy is mondhatod ilyet? - ellenkezett nénje, kinek Sári volt a kedvence. - Sári valóságos mintagyerek. Minden anya büszke lehet rá. Szép, kedves, finom modorú.

- Flóra melegszívű, áldozatkész, nagylelkű, - vágott közbe Fehérné. - Hiszen tudod, hogy tanítványa van. Az utolsó krajcárig mindent ide ad nekem. A multkor a moziba szeretett volna menni egyik barátnőjével. Pénzt kért tőlem. Adtam neki, hiszen igazán keményen megdolgozik érte szegényke. Már éppen indulófélben volt, én a kabátját kefélttem az előszobában, mikor meghozták a gázszámlát. Én már amúgyis levert voltam egész nap, mert egy tanítványom nem fizetett és még hozzá ez a számla... Ha kifizetem, teljesen pénz nélkül maradok. Egy szót sem szóltam, de Flóra csak reám nézett és kitalált mindent, megértett mindent. Talán nincs pénzed, anyus? Nézd csak, én visszaadom a mozipénzt. És mikor nem akartam elfogadni, valósággal erőszakoskodni kezdett, hogy neki úgyis rengeteg leckéje van holnapra és a szeme is fáj és nem is érezni jól magát a moziban... Addig beszélt, míg végre elfogadtam a pénzt. És tudod mi fáj legjobban? Később megtudtam barátnőjétől: aznap adták azt a filmet utoljára. Már meg sem nézheti többet szegénykém.

Mária néni nem osztozott testvére elérékenyülésében.

- Hát ez kétségkívül nagyon szép, - mondta az ő hűvös hangján, - de abban tévedsz kedvesem, ha azt gondolod, hogy Sári, ha módjában lett volna, meg nem hozza ugyanezt az áldozatot.

És ebben a pillanatban, mintha csak végszóra érkezett volna, kinyílt az ajtó és zsebkezdőjét szemére szorítva megjelent Sári.

- Mi bajod van fiam, - kérdezte Mária néni.

Némi szipákolás után kiderült, hogy Sári résztvevően Flóra után sietett, hogy megvigasztalja. Flóra azonban affekta majomnak nevezte és azt mondta, hogy kotródják, de tüstént a szobából. Persze a jelenet nem egészen így játszódott le s az affekta majom jelzőben Sári viselkedésének is volt némi része.

- Hát ez mégis csak borzasztó, hogy ezektől a gyerekektől egy nyugodt szót se válthasson az ember, - csattant fel Fehérné. - Sári, menj be a gyerekszobába, olvass, vagy kézimunkázzál, játsszál a babáddal, vagy menj át a szomszédba Veronkáékhoz, te pedig Flóra, - kiáltott át a másik szobába - azonnal menj a hálóba és vacsoráig ne is lássalak. Megértetted?

Aztán sóhajtott egyet és fáradt, szép kezét végighúzta homlokán. Sári diadalmasan vonult ki a szobából és Fehérné meg testvére között megindult a társalgás az élet ezerféle bajáról és örömről, a sok-sok szürke eseményről, melyek mégis olyan fontosakká válnak két, egymást szerető ember között. Beszélgettek sokat a multtról és jövőről és keveset a jelenről is, arról az apró, részleteiben szürke és egészen mégis színes, keserű és mégis édes, szomorú és mégis kíváncsan furcsa, rejtelmes valamiről, - melynek élet a neve.

*

Flóra ott kuporgott a hálósobában a díván sarkában, a félhomályba bámulva.

- Legjobb lenne meghalni, - sóhajtott fel - hiszen engem úgyis mindenki gyűlöl, utál. Velem mindenki igazságtalan... Anyus is jobban szereti Petyut, Sárit... Igen, anyus engem szeret a legkevésbé... És Mária néni?... Ő meg mindig igazságtalan velem szemben. Most is hogy beszélt velem, pedig... Pedig én csak azért szaladtam egyenesen a szobába, hogy Grétiről hírt hallhassak...

Igaz, egy másik, sokkal gyöngébb hang is megszólalt Flóra belsejében. Egy hang, mely arra figyelmeztette, hogyha annyira érdekelte a Gréti levele, akkor miért nem hagyta előbb abba a játékot? Így lett volna elég ideje rendbe is szedni magát. És könnyein keresztül egyszerre megjelent édesanyja szelíd, fáradt, szomorú arca, amint esténként fölbe hajol és megcsókolja, mikor már ott fekszik az ágyban.

De azért Sárit mégis csak jobban szereti mindenki, Anyus is. Szötte tovább gondolatait Flóra. Mert ő tud az emberek kedvében járni, hízelkedni, mert szép. Hogy is mondta Mária néni a multkor? Milyen kedves, mikor kis fehér kezét hízelkedve ráteszi az ember karjára... Igen, de hát mit kezdjek én a nagy, csunya, vörös kezemmel?... Hiszen már azt se tudom hová dugjam? Istenem, Istenem, miért is van az, hogy az egyik ember szép, a másik csunya? Nem zúgolódásképpen mondom édes jó Istenem, de látod, milyen boldog lenne mindenki és milyen szép lenne az élet, ha nem lennének csunyak, szegények, nyomorékok, ha minden ember egyenlő lenne nemcsak előtted, de itt a világban is.

És ott ült a sötét szobában és szötte, szötte gondolatait. De egyszerre csak felfigyelt. A másik szobából áthallatszott édesanyja hangja, aki bizonyára teljesen megfélemedezett arról, hogy ő ott ül a szomszédban. Hiszen rendszerint ilyenkor ő a gyerekszobában szokott tanulni.

- Hát csak Isten adja, hogy fölnevelhessem őket... Hogy valami pályát végezzenek és aztán meg tudják keresni a kenyerüket. Flórát szeretném egyetemre adni, hiszen olyan jól tanul. De hát?... Néha olyan fáradt vagyok és a viszonyok egyre nehezebbek és vannak órák és napok, mikor már azt hiszem, sohasem fogom megérni, hogy belőlük embernyi emberek lesznek.

- De édes Arankám, nem szabad ilyen komor színben látni a helyzetet. Hiszen jól tudod, mi itt vagyunk melletted, és...

- Nem, nem azért panaszkodom, hogy te... Csak látod, van úgy, hogy az ember nagyon fáradt, elkeseredett és valahogy kikívánczik belőle a szó, meg a keserűség. Aztán meg itt van Petyu... Ő érte aggódok a legjobban. Hiszen még csak öt éves szegényke!...

Flóra beletemeti arcát a sötét hálósobában a dívánpárnák közé. Senki sem vette észre, hogy az ajtó nyitva maradt és ő minden szót meghallott.

- Istenem, édes jó Istenem, - suttogja - szegény anyus... És még én is, hogy felbosszantottam az imént...

Behúnyta szemét, mintha nem tudná, - a teste sem tudná - elviselni azt a szörnyű tisztánlátást, mely most villámcsapásként reásújtott. Igen, ő tudta, mindig tudta, hogy nehezen élnek. Hiszen apa akkor halt meg, mikor Petyu még pólyásbaba volt és azóta anyus tartja el őket zongoratanításból. Igen, ő tudta mindezt, igyekezett is segítem, de soha sem gondolt arra, hogy az ő segítségére olyan nagyon, olyan életbevágóan szükség van.

Ám most minden eszébe jutott... Kegyetlen megrázkódtatás dúlta fel lelkét és valami furcsa, fantasztikus, éles fény világánál egymásután merültek fel a képek lelke mélyéből. Képek, melyek eddig öntudatlanul, észrevétlenül szunnyadtak. Látja anyját este fáradtan hazajönni... Fáradtan, nagyon fáradtan a sok-sok lecke után. Ők vidáman hancúroznak a gyerekszobában, anyjuk meg leül az asztal mellé... Tél van, ilyenkor csak egy szobát fűtenek... Anyja leül, homlokát kezébe támasztva és néz maga elé fáradtan, szomorúan, reménytelenül. Ő halkán kérdezi: „Nem vacsorázol, anyus?” „Majd később, fiam.” „Nincs valami bajod?” „Nincs, csak játsszatok tovább...” És aztán ül mozdulatlanul az asztal mellett... Flóra most a sötétben is tisztán látja reménytelen, szomorú, üres tekintetét... Ül és néha egy-egy számot suttog maga elé... Akkor alig vetett rá ügyet. Azt gondolta, valami furcsa szeszély, szórakozottság. Most már érti. A pénzt számolta szegény, munkában agyonfáradt anyja... A pénzt, melyet keserves munkával keresett és amiből nekik mindnyájunknak élni, lakni, enni, öltözködni kell. Most már érti... Akkor persze nem értette és talán éppen aznap, vagy másnap kért pénzt mozira, vagy szótárfüzetre, talán egy szelet csokoládéra... Istenem... Miért is van, hogy csak akkor értjük meg az embereket, mikor beszélni kezdenek... Miért, hogy a tekintetből, a homlok redőiből, a kéz tétova, segítségért esdő néma mozdulatából nem tudjuk megérteni a mások szenvedését... Flóra nagyot sóhajt és egy pillanatig szinte boldog, mert eszébe jut, hogy inkább valami sejtésnek, mint gondolatnak engedve, a multkor visszaadta anyjának a mozi-jegy árát. Szegény anyus. És hogy még mi is mennyit bosszantjuk.

És egyszerre megint fölfigyel... A szomszéd szobából nevét hallja. Most a nagynénje beszél.

- Persze, ha Flóra alkalmas volna ilyesmire. A kora éppen megfelelne. De hát sajnos, ő igazán nem jöhet számításba. Ha Sári idősebb lenne...

- No, én úgysem egyeznék bele a dologba, Máriám. Hát csak nem gondolod, hogy Párizsba... Ki tudja, mikor láthatnám újra?

- Hát ami azt illeti, nyáron biztosan hazajöhetne. És Máriássyné azt mondta, hogy unokaöccse csinos kis fizetést is adna és amellet természetesen a kislánnyal éppen úgy bánnának, mint az ő Suzyjükkal. És mindenki azt mondja, hogy roppant előkelő házat visznek. Valósággal szerencse arra nézve, aki kikerül hozzájuk, hiszen Suzy mellett nevelőnő is van és Máriássy mindössze is azt kívánja, hogy a két kislány magyarul beszélgessen. Semmikép sem akarja, hogy Suzy odakint Párizsban teljesen elfelejtse a magyar nyelvet. Bizony, édes Arankám, ez nagy könnyebbség lenne számodra... És ha Sári elég idős lenne!... Mert Flóra, sajnos, számításba sem jöhet. Mit is csinálnának ott vele? Hiszen a kis Suzy Máriássyné állítása szerint valóságos kis nagyvilági hölgy.

- Ez a Mária néni tulajdonképpen kiállhatatlan, - gondolta magában Flóra, - milyen áhítattal ejti ki, hogy „valóságos nagyvilági hölgy!” Phű!... - és megrázta magát, mert eszébe jutottak azok a szörnyű feszes, ünnepi hangulatú ebédek, melyekre néha vasárnaponként végig kellett szenvedni nála. Milyen szerencse, hogy Gréte az apjára ütött, szakasztott mása, vidám, kedélyes, pirosposzsgás, kissé hangosan beszélő édesapjának.

- Hát aztán, - füzte tovább gondolatait - hogy én semmikép se lennék alkalmas Párizsban? Nem illenék azokhoz a Máriássyakhoz?... Hm. - Az öreg Máriássy nénit ismerte, kétszer talál-

kozott vele nagynénje házában. Gyönyörűszép, fehérhajú asszonyság. De azok a Máriássyék kint Párizsban?... Az ember híres festőművész, felesége operaénekesnő, francia asszony. Hát a kis Suzy?... Ó... „valóságos kis nagyvilági hölgy!” Az biztosan egy kiállhatatlan, affekta majom. Talán olyan, mint Fónagy, kinek mindig csak új ruhán, meg udvarlókon jár az esze... Mit is mondott Mária néni?... Hogy csinos kis fizetést adnának? És anyusnak nagy könnyebb-ségére lenne? De ha egyszer ő nem alkalmas? Persze, ha Sári idősebb lenne... Akkor most segíteni tudnánk szegény anyuson! Istenem, Istenem, milyen szerencsétlen vagyok is én, - mondta magában Flóra. Ki tudja hányadjára ma délután.

De tüstént azután egy másik hang is megszólalt bensejében.

- Miért ne próbálkozhatnál meg te is? - mondta a másik hang. - Nem tudok én ügyesen viselkedni - ellenkezett az első Flóra, a kétségbeesett. - Dehogyan is nem tudsz, - mondta a másik - csak meg kell próbálnod. Persze, le kell mondani az indián csatározásokról, de hát nagyobb dolgokról is lemond az ember, ha muszáj!

- Nem fognak elfogadni, - csökönyösködött az első.

- Meg kell próbálni, - vetette ellene a második. - Ha teljes jószándékkal dolgozol és mégsem sikerül, akkor nem a te hibád. De meg kell próbálni.

Sokáig ült így a dívánon, szőke fejét két nagy, csontos kezébe temetve. Aztán felállt, energikus léptekkel odament a villanykapcsolóhoz, felgyújtotta a világosságot, tentát, tollat és levélpapírt vett elő. A borítékra ráírta: Máriássy Péter úrnak, Párizs. Hosszas gondolkodás után azt a megszólítást választotta, hogy: „Uram”, mert a francia órák alatt hallotta, hogy Franciaországban nem használnak semmiféle címet. És aztán írta, amint alább következik:

„Uram,

Máriássy néni elmondotta nagynénémnek, hogy leánya mellé egy magyar kislányt tetszik keresni. Én még sohasem írtam ismeretlen embernek levelet, nem is tudom, hogy ilyenkor mit szokás írni?

Ma este hallottam, hogy magyar kislányt tetszik keresni és rögtön elhatároztam, hogy azonnal írok. Fehér Flórának hívnak, tizenöt éves leszek és jeles tanuló vagyok. Én nagyon, nagyon szeretnék kimenni Párizsba, hogy Anyámon segíthessek. Mert nekem nincs Édesapám és Anyám nagyon nehezen tart el bennünket, engem, meg a két kis testvéremet. Nagyon boldog lennék, ha kimehetnék Párizsba és ott megkereshetném a mindennapi kenyeremet. És én nemcsak beszélgetnék, de szívesen tanítanám is Suzyt, vagy együtt tanulnék vele és mindent megmagyaráznék neki. De nem akarom, hogy csalódnai tessék bennem. Én nem vagyok szép kislány, s a modorom sem olyan finom és előkelő, amilyennek lenni kellene. Rendetlen is vagyok egy csöppet és nagyon szeretem a vad játékokat, de szentül elhatároztam, éppen a mai naptól kezdve, hogy igyekezem megváltozni és remélem, hogy ez sikerülni is fog. Én megírnám szívesen, hogy miért éppen a mai naptól kezdve akarok megváltozni, de félek, hogy írásban nem tudnám magam olyan jól kifejezni és azonfelül túlságosan hosszúra nyúlna levelem.

Amennyiben válaszolni tetszenék, ideírom címemet:

Fehér Flóra, özvegy Fehér Gyuláné leveleivel, Honvéd ucca 8.”

Egy kicsit gondolkozott, hogyan írja alá. Eddig ő minden levelében azt írta, hogy: „Kezét csókolja”, vagy „Szeretettel ölel, csókol Flóra”. Végre némi habozás után „Kiváló tisztelettel” mellett döntött. De hogy ne legyen olyan hivatalos, így írta alá: „Kiváló tisztelettel köszönti: Fehér Flóra”.

Persze a címről sejtelve sem volt. Már pedig Mária néninél a világ minden kincséért sem akart érdeklődni.

- Nem baj, - gondolta magában - holnap délután felmegyek Máriássy nénihez. Ő megmondja a címet és én azonnal fel is adhatom a levelet.

Flóra a gyors elhatározások embere volt. A levelet gondosan bedugta latin könyvébe, nehogy valami avatatlan kézbe kerüljön.

*

Este kilenc óra után, a gyerekek már ágyban feküdtek és Fehérné mindegyikhez odament jóéjszakát kívánni és megcsókolni őket. Mikor legnagyobb gyereke felé hajolt, érezte, hogy a keskeny kis leányarc könnyektől maszatos. Gyengéden megsímogatta Flórát.

- No, ne sírj, kislányom. Hiszen én nagyon-nagyon szeretlek téged. De látod, máskor szófogadónak kell lenned és nem szabad olyan hirtelen felforrtani. Hiszen nem követelek én tőled olyan sokat. No ne sírj hát, kedves, okos kislányom. Inkább ígérd meg, - nem nekem, de saját magadnak, - hogy máskor jó gyerek leszel.

És ezen az éjszakán Fehérné sokáig nem tudott elaludni. Sok mindenféle gondolat kergetődzött agyában. A gyerekek jövőjén töprengett és egy kis szemrehányást is tett magának, hogy nem tud velük eleget foglalkozni. Pedig Flóra különösképpen abban a korban van, amikor a leánynak mindennél nagyobb szüksége van nem csupán anyja szeretetére, de megértő barátságára is. De hát tehet ő arról, hogy a súlyos munkában, a keserves kenyérkeresetben agyonfáradva, nincs elég ereje, frisseségre ahhoz, hogy a gyerekeknek több időt szenteljen. Nehéz az asszonynak, aki férfimunkát végez, - sóhajtott. És nem is sejtette, hogy a szomszéd szobában, a fehér gyerekágyában fekvő kislányt is elkerüli az álom. Ott fekszik Flóra a fehér gyerekágyban mozdulatlanul, hogy Sárít fel ne ébressze, ott fekszik mozdulatlanul és bámul bele a sötétségbe, melyben mintha rejtelmes, kifürkészhetetlen, új utak nyílnának meg előtte.

HARMADIK FEJEZET A MÁRIÁSSY HÁZ

Máriássy Péter, a hírneves festőművész, egy óriási halom levél mellett ült és szokása szerint, idegesen, nagyokat szívott cigarettájából. A kora tavaszi nap szokatlan melegséggel sütött. A széles, nyílegyenes fasor rügyezni kezdő gallyain, a könnyű szellőben játékosan csillant meg a fény. Enyhe tavaszi napsütés áradt be a széles, nyitott ablakokon keresztül és a síma, vörösesbarna ebédlőt fénnel, derűvel árasztotta el.

Az ovális asztal hat személyre volt megterítve, de az egyik helyről hiányzott a csésze. Máriássy Péter már kiitta teáját, a többi teríték azonban érintetlenül állt, bár már tíz óra elmúlt.

A festő éppen letette kezéből az egyik levelet és egy másik után nyúlt, mikor az ajtó kinyílt és egy vékony, nagyon finom alakú, szőkehajú, kékruhás kis leány jött be a szobába.

- Jó reggelt, papa, már megreggeliztél?

- Már?... Tíz óra elmúlt, Suzy.

- Tíz óra. Szinte hihetetlen. Mostanában mindig úgy elalszom. És az a különös, hogy amellet egész nap álmos vagyok.

- Természetesen, mert nem fekszel le idejében.

- Ugyan, papa...

- Ugyan, papa... ugyan, papa... Egy tizennégy éves kis leánynak este kilenc órakor ágyban a helye. Te pedig...

- De papus, hiszen mi kilenckor ülünk asztalhoz. Hát csak nem kívánod, hogy éhesen feküdjem le? És aztán nem is vagyok tizennégy éves kis leány. Papa, papa, csak ne fiatalítsd magad. Én már maholnap tizenöt éves felnőtt hölgy leszek. Hiszen ilyen korban régebben már férjhez is adták a leányukat. Úgy bizony.

És Suzy már oda is szaladt apjához, a festő nemesvonású, energikus fejét két kis vékony, fehér keze közé fogva, össze-vissza csókolta...

- No-no, csak ne hízelegj, te kis világlustája. Idd meg a reggelidet és hagyj békében, hogy átnézhessem a postát.

- A kávé t minyárt hozzák, apus, addig egy vajaskenyérrel vígasztalgotom magam.

Máriássy Péter gyönyörködve nézett leányára. Suzy, ahogy ott ült a kényelmes, vörösesbarna szövettel behúzott széken, szokása szerint kissé előrehajtva fejét, olyan volt, mint egy édes, finom kis porcellánfigura. Szőke, lágyan hullámos haja aranyosan csillámlott fel, ahol a tavaszi nap sugarai ráhullottak. Arcbőre gyengéden rózsaszín, orra finomrajzú és kis, gyerekesvonalú szájából szabályos, apró fehér fogak villantak elő. Alakja kicsiny, vékony, arányos és valami édes harmónia, valami gyermekes és egyben nőies báj árad egész lényéből.

- És hol van Marcell? Ma reggel egyáltalában nem volt szerencsém a fiatal úrhoz?

- Hát nem tudod, papa? Hajnali négy órakor kirohantak a vásárcsarnokba Charlessel együtt. Charles tegnap este rávette Marcellt, hogy menjenek el az új képéhez impressziókat gyűjteni. És mivel Marcell szobája üres, nem lehet másként, testvérem engedett barátja biztatásának.

- Csodálom, hogy nekem még egy szót sem szóltak. Charles még azt sem mondta, hogy új képbe akar kezdeni.

- Nekem is csak tegnap este említették a hajnali kirándulást. És megkértek, hogy reggelig ne is beszéljek róla.

Az ajtó kinyílt és egy sovány, összeaszott, szigorú arcú, idősebb nő lépett a szobába, egy kis tálcát tartva kezében.

Mogorva arccal ment az asztalhoz és a tálcáról egy csésze kávé tette a kislány elé.

- Persze, még véletlenül sem ülne le senki egyszerre a reggelihez. Suzy tízkor bújik ki az ágyból. Marcell pedig vagy délig alszik, vagy pedig hajnalban kél fel. Csak arra vagyok kíváncsi, hogy...

- Ugyan ne duzzogjon, édes Valérie. Én a magam részéről javulást ígérek. Marcell pedig máris jobb útra tért. Hiszen mindig az volt a baj, hogy tizenegy előtt nem lehet a szobájában takarítani, - nevetett Suzy.

De Valérie, aki kislánykorában még Máriássynét dajkálta és hosszú esztendő óta a háziasszonyi teendőket végezte Máriássyékánál, szemmel láthatólag a szokottnál is rosszabb hangulatban volt.

- Remek. Legközelebb majd éjfélkor fog felkelni. Most majd még az hiányzik, hogy az a magyar kislány, aki a nagyságos úr jóvoltából szakad a nyakunkba, szintén ilyen rendetlen teremtés legyen. De hiszen lehet akár olyan rendes is, mint jómagam, ebben a környezetben majd leszokik róla.

Máriássy szokása szerint süketnek tetette magát és belemerült egy levél olvasásába. De Suzy, akinek ugyancsak fel volt vágva a nyelve, rögtön elkészült a válasszal:

- Szóval minálunk maga leszokott a rendről, Valérie. Ejnye, ejnye, bizony nagy kár.

Valérie csak megvetőleg legyintett kezével, feleletre sem méltatva Suzyt. - Megyek - mondta méltóságteljesen - a nagyságos asszony teájáért.

- Mondd csak papa, tulajdonképpen mikor érkezik a kislány? - fordult Suzy apjához.

- Azt hiszem a hét végé felé már itt lesz. Mindenesetre még sürgönyözni fog.

- Én már előre örülök és remélem, hogy össze fogunk barátkozni. Csak anya van szörnyen megijedve. Attól tart, hogy valami rémes külsejű kis madárijesztő lesz ez a Flóra. Pedig hát a neve annyit jelent, hogy virág és igazság szerint csinosnak kellene lennie.

- Érdekes, hogy éppen ma reggel kaptam a nagynénémtől levelet, - mondta Máriássy. - Sok egyéb mellett a kislányról is ír. Nagyon csodálkozik, hogy én az iránt érdeklődöm, vajjon nagyon csunya-e a kis Flóra, mert akkor a feleségem hallani sem akar felőle. Szó sincs róla - írja Klotild néni, - inkább rokonszenves külsejű, csak meglátszik rajta, hogy nem igen mozgott idegen emberek között.

- Akkor hát sejtelnem sincs róla, miért írta levelében, hogy csunya? - jelentette ki Suzy. - Vagy csak nem gondold apus, hogy álszerény? Én ugyanis az álszerénységet egyszerűen képmutatásnak tartom. És azt gondolom, egy képmutatóval nem is tudnék jó barátságban lenni.

- Én pedig azt gondolom Suzy, hogy helytelen dolog valakiről ítéletet mondani, akit még csak nem is ismerünk. És még azt is gondolom, hogy egy csomó olyan dologba ütöd bele az orrocskádát, ami egyáltalában nem tartozik reád.

Ebben a pillanatban kinyílt az ajtó és magas, vékony, aranybarna hajú, dúsan hímzett selyempingyolát viselő nő lépett be.

- Szent Isten, Pierre, hogy lehet ilyenkor nyitott ablaknál ülni? Hiszen tüstént torokgyulladást kap az ember. Suzy kérlek, csukd be az ablakot.

Suzy szolgálatkészen ugrott fel, Máriássyné pedig, miután megnyomta a csengőt, kényelmesen hátravetette magát az asztalfőn álló nagy, párnázott székben.

A szobalány behozta a teát és elébe tette a kétszersületes tálat, mert Máriássyné, aki roppant féltette termete karcúságát, mindössze egy csésze keserű teát és néhány darab kétszersültet evett reggelire.

- Az ágyban sebtiben átnéztem a lapokat, - fordult férjéhez. - Ugyancsak lehúzzák ezt a lengyel énekesnőt, aki a Pillangó kisasszonyban lépett fel az este. A Temps nyíltan meg is írja, hogy az én alakításom után, felette kiábrándító volt végighallgatni az előadást. Nagyon rossz kritikát kapott. Sajnálom szegénykét, de hát, ugy-e bár barátom, akinek nincs hangja, az ne menjen énekesnőnek... No, mi az?

Ez az utolsó mondat már Valérienek szólt, aki egy temetkezési vállalat igazgatójához méltó arccal lépett a szobába és lassú, méltóságteljes léptekkel közeledett az ezüst tálcával, amelyen egy sürgöny feküdt.

- Sürgöny jött, - jelentette ki síri hangon.

- Látjuk, - jegyezte meg Máriássy és Suzy nem tudta megállani, hogy el ne nevesse magát. Valérie mindössze egy megvető tekintettel reagált Suzy illetlen viselkedésére.

- Hm... - Máriássy Péter felbontotta a sürgönyt és tekintete végigfutott a néhány soron. - A kis Flóra sürgönyzi, hogy szerdán, azaz holnap érkezik. Természetesen a Gare de l'Esten - tette hozzá.

- Micsoda Flóra, micsoda Flóra? - kérdezte idegesen Máriássyné.

- Az a magyar kislány, akivel együtt fogok tanulni és aki Klotild néni levele szerint nem is olyan csunya, mint amilyennek te elképzeled, anyus.

- Á, a magyar kislány? Nem csunya? Annál jobb, annál jobb. Akkor hát ne felejtsetek el, hogy holnap délután ki kell menni eléje a pályaudvarra.

- Marcellel együtt kimegyünk elébe, - jelentette ki Suzy.

- Jó. Csak Valériet is vigyétek magatokkal, hogy egy értelmes ember is legyen veletek.

Valériet ez a bók sem derítette jobb kedvre.

- Szeretném tudni, hogy *én* milyen nyelven fogok beszélni a vendéggel, - kérdezte epés hangon.

- Ugyanazon, mint én, - felelt nyugodtan Máriássyné, ki mióta megtudta, hogy az ura nem valami idétlen szörnyeteget akar rászabadítani, határozott jóindulattal gondolt a gyermekre.

- Ha ugyan egyáltalában tud franciául.

- Valószínűleg tud valamit, hiszen az iskolában tanulnia kellett.

- És aztán mindenesetre hamarosan bele fog jönni, - vélte Máriássy.

- Kérlek, Pierre, ne felejtsetek el, hogy ma este meg vagyunk híva vacsorára, - vetette közbe Máriássyné, aki már végzett is a reggelivel és a kislánnyal és gyorsan felkelt az asztaltól. - Valérie, legyen rá gondod, hogy a kék zsorzssett estélyi ruhám a csincsillaprémés belépőmmel rendben legyen! Ha az angol képeslap munkatársa eljönne, add oda neki a lovaglóruhás és fehér estélyruhás képemet és azt a fényképemet, melyben Aida jelmezben vagyok levéve. És mondd meg neki azt is, Valérie, hogy elnézését kell kérnem, de el kell mennem a szabónőhöz,

a ruhát próbálni, melyben a *berlini vendégszereplésem alkalmával* a Bohéméletet fogom énekelni. El ne felejtse, Valérie!... *A berlini vendégszereplésem alkalmával*. És kedves légy ahhoz a riporter úrhoz, azt mondom! Adieu, Pierre! Jó munkát! Isten veled Suzym!...

- Kezedet csókolom, anyus!...

Máriássyné kilibbent a szobából és Suzy is felszedelőzködött már, mikor az ebédlő ajtaja hirtelen kicsapódott és egy hosszúlábú és hosszúhajú fiatalember jelent meg.

- Te vagy az, Marcell? Azt hittem, még mindig gyűjtöd az impressziókat Charlessal. De mi is bújt beléd? Hajnali négy órakor felkelni?

- És hol van Charles? - kérdezte Suzy.

- Kint kuksol a kertben. Nem mer bejönni. Majd mindent elmagyarázok, - tette hozzá, látván apja és húga csodálkozó arckifejezését. De hol van Valérie? Valérie, Valérie, szívem Valérieje! - és Marcell már ki is rohant a szobából, hogy néhány perc múlva bevonszolja a derék házvezetőnőt, aki a szalonban törölgette le a porcellán csecsebecsüket. Olyan munka volt ez, amit a világegyetem sem bízott volna másra.

- Ugyan Marcell úr, ne gyerekeskedjék. Igazán megjöhetett volna már az esze. Tessék már szólni neki, nagyságos úr... Ami nem való, az mégsem való...

- De nem addig van ám, Valérie, nekem követeléseim, súlyos követeléseim vannak, amit könyörtelenül be is fogok hajtani. Mi lesz a félkiló csokoládémmal? Ugyanis Valérietől félkiló csokoládét nyertem fogadásból, nem is beszélve az erkölcsi diadalról...

- Szép kis diadal, mondhatom. Én a nagyságos úr helyében szégyelném magam, hogy a húszéves nagy fiannak mindig ilyen hiábavalóságokon jár az esze.

- Papa, Suzy, halljátok? Egy félkiló csokoládét röviden csak úgy hiábavalóságnak nevez Valérie.

- Mondd, Marcell, nem lennél végül szíves megmagyarázni, hogy miről?...

- Dehogyan nem, papa. Sőt égek a vágytól. A dolog tehát úgy kezdődött, - nem nem Valérie, csak maradj a szobában, - hogy a ház ura és parancsolója, azaz Valérie...

- Csak csúfolódjék, Marcell úr.

- Papa, hát csúfolódom? Te talán még jobban tudod, mennyire igazat mondok. Szóval ismétlem: a ház ura és parancsolója, Valérie önagsága kijelentette, hogy miattam és a jelenleg nálunk időző Charles miatt nem tud rendet tartani a házban. Hogy mi délelőtt nem kelünk fel s hogy ő a mi korunkban, stb., stb. Én udvariasan kijelentettem, hogy szeretett Valérienk kedvéért meghozunk minden áldozatot és akár hajnalban is felkelünk. Valérie gúnyos és hitetlen mosollyal fogadta lovagias áldozatunkat és azt felelte, hogy mi a legsötétebb jövőre mutató jellemünkél fogva, képtelenek vagyunk reggel korán felkelni. Erre mi azt válaszoltuk, hogy akár még Valérie előtt, - aki tudvalevőleg a legkorábban kelő hölgy a házban, - ott hagyjuk jó puha ágyunkat, csak hogy kedvében járjunk. Valérie gúnyosan rázta fejét s kijelentette, hogy szegény asszony léte akárcsak egy félkiló csokoládét is feltesz az ellen, hogy a mi hajnali fölkelésünk nem fog megtörténni. Mi természetesen tartottuk a fogadást és néhány nap múlva, mikor Valérie ébersége már ellankadt, - nagyon biztos volt a dolgában, - haditervet koholtunk. Suzynek, nehogy keressetek bennünket, azt mondtuk, hogy impressziókat megyünk gyűjteni a vásárcsarnokba. De megkértük, hogy reggelig ne szóljon senkinek. Az egész ház aludt még, mikor kiosontunk a kapun, miután Valérie számára az ebédlőben és a konyhán elhelyeztünk egy-egy üzenetet.

- Ahá! Azért volt hát Valérie ma reggel olyan síri hangulatban. És Charles fél és azért kuksol kint a kertben, - kiáltott Suzy hangosan kacagva.

Marcellre is átragadt a nevetés, sőt Máriássy Péter is elmosolyodott. Csak Valérie őrizte meg méltóságát.

- Hogy Charles „úr” miért van a kertben, - az „úr” jelzöt erősen megnyomta, - az nem érdekel. De ha Marcell úr és Suzy olyan nagyon kutatják rosszkedvem okát, hát megmondhatom. A magamfajta, hűséges, öreg személyt bizony elszomorítja, ha azt látja, hogy milyen éretlen gyermekei vannak asszonyának.

Ezzel sarkonfordult és az ajtó felé tartott.

- Mi lesz a csokoládéval?

- Nem olyan sürgős az a csokoládé.

Valérie hátrafordult és akarata ellenére sem tudta visszafojtani mosolygását, hiszen félig-meddig ő is mulatott a dolgon.

- Valérie nevet! Valérie nevet! Ujjé. Ujjé! - kiabálta a két testvér és körültáncolták az öreget. Végre is az angol missz, aki tenniszezni hívta Suzyt, vetett véget az indiánus üvöltésnek.

*

Flórával pedig robogott a vonat Párizs felé.

Flóra még sohasem járt külföldön és később, mikor erre az első nagy útjára visszaemlékezett, úgy tűnt fel neki, mintha valami furcsa, lázas félálomban ülne végig a kocsisülékében azt a 33 órát, mely alatt Pestről Párizsba jut az ember. Vitt magával az útra ujságokat, könyvet, de nem volt türelme az olvasáshoz. Egy-egy félórára ugyan elő-elővette az olvasmányt, hogy aztán megint csak letegye és odaálljon az ablakhoz, szöke fejét odaszorítva a hűs üveghez. Robog-robog a vonat, városok és mezők, tavak és hegyek egymásután maradnak el mögötte. A kerekek tompa, egyhangú zaja pedig mintha valami monoton és mégis nagyszerű muzsikát dudolna a kislány fülébe. És Flóra odaszorítva fejét az ablaküveghez, kibámul az egyre változó, egyre más és más vidékbe, átadván magát a vonatkerekek egyhangú zenéjének, visszagondol azokra, akiket elhagyott... Hogy is volt csak?...

Megérkezik Párizsból a válasz. Ő, már mint Flóra, alig hisz a szemének. Máriássy Péter sajátkezűleg ír. Egész családjával együtt nagy szeretettel várják a kis Flórát, akinek levele mindannyiukat meghatotta. Flóra azt sem tudja, örüljön-e vagy búsuljon-e? Hiszen ő még soha, soha sem volt távol édesanyjától.

Fehérné mindaddig mitsem tudott az egész ügyről. Mikor a kislány megmutatja a levelet, sírva öleli magához és hallani sem akar az utazásról. De Flóra csökönyösen kitart terve mellett. Megmagyarázza, hogy mekkora előnyt jelentene számára, ha tökéletesen megtanulna franciául, sőt angolul is, hiszen Máriássyéknál angol kisasszony is van. Mindenről beszél, csak arról nem, hogy milyen szenvedés számára elmenni hazulról... Végre Fehérné beleegyezik. Hiszen az eszével ő is tudja, hogy ez az út nagy előnyöket jelent nemcsak Flóra, de talán mindannyiuk számára. Az ész az tudja, csak a szív tiltakozik.

Aztán jönnek az útikészületek, bevásárlás, csomagolás, búcsúzkodás. Jön az utolsó este, a csomagok már rendben vannak és mindnyájan izgatottan járnak fel és alá a kis lakásban. Vacsora közben Sári sírvafakad és Flóra nyakába borul, Petyu pedig egy kétes tisztaságú papírba csomagolt, de óriási krumplicukrot nyújt át néniének, amelybe egész vagyonát befektette. Dani is megjelenik egy félkiló zserbóval: „a mama küldi Flórikának” - mondja sűrű szipákolás közepette.

Mindenki könnyezik, csak Fehérné és Flóra őrzik meg nyugalmukat. Sápadt arccal járnak-
kelnek, rendezgetnek, de mikor Flóra ágyban van már és anyja szokása szerint fölébe hajol,
hogy búcsúzól megcsókolja, egy nagy forró könnycsepp hull le szeméből a kislány arcára...
Aztán jön a reggel, szomorú, szürke pesti reggel. Permetezve esik az eső... És aztán... aztán
már ott ül a vonaton és robog Párizs felé. Párizs!... Vajjon milyen is lesz hát az ő számára?...
És Flóra megint csak nézi, nézi a francia vidéket és közben nagyon messziről és mégis tisztán
hall egy hangot: az édesanyja hangját. Azt ismétli, amit a búcsúzás percében mondott ott a
keleti pályaudvaron:

- Isten áldjon meg, kislányom. Az ő végtelen kegyelme oltalmazzon meg téged. Én bízom
benned. Tudom, hogy az élet minden eshetősége, minden megpróbáltatás közepette, örömben
és bánatban egyaránt, - mert néha az örömet mér ránk a legnagyobb megpróbáltatásokként
az Úr, - te igaz emberhez méltóan fogsz viselkedni. Soha meg ne feledkezz arról, hogy én
hittel, bizalommal bocsátottalak el magamtól.

És Flóra ott, a vonat ablakában valami nálánál hatalmasabb erőnek engedve, mondja újból
félhangosan:

- Nem, édesanyám, soha, soha én ezt el nem felejtem.

Félhangosan mondja és az egyik kövér, szundikáló francia néni egy pillanatra felkapja fejét.
Csak egy pillanatra, aztán tovább szundikál.

Flóra pedig ott áll az ablakban és könnytől fátyolos szeme nem látja már a vidéket, sem azt a
nagy, sivár, alig beépített külvárosi részt, melyen a vonat keresztülrobog, csak egy sápadt, sok
gondban és munkában elfáradt, szomorúan mosolygó arcot: az édesanyját.

Útitársai készülődnek a háta mögött, - ő nem veszi észre. Csak arra riad fel, hogy a vonat
megáll, hordárok és utasok éles, magas hangon kiabálnak és a kalauz azt kiáltja: Párizs!

NEGYEDIK FEJEZET AZ ÚJ OTTHON

Flóra igyekezett beleilleszkedni az új környezetbe, bár ez nem volt könnyű számára. Hiszen nem tartozott az alkalmazkodó természetek közé. Aztán meg ez az új környezet nagyon is más volt, nagyon is elütött mindattól, amit otthoni élete alatt láthatott.

Elsősorban a lakás pompás volta hozta zavarba. Máriássy Péter, aki egyike volt a legkeresettebb, legjobb nevű festőknek, egymaga lakott családjával egy tágas, pompás villában. Flórát valósággal megfélemlítette a tágas, gyönyörűen berendezett hall, a nehéz, értékes selyemmel bevont bútorú szalónok csodálatos színhatása, az értékes képek, az óriási könyvtár, az egész lakás finom, előkelő szépsége. Állandóan az az érzés gyötörte, hogy ő semmiképpen sem illik bele ebbe a szép, finom környezetbe. Hogy ezt Máriássyék előbb-utóbb észre fogják venni, ha ugyan már az első pillanattól kezdve nem tudják és csak merő jószívúségből, könyörületből túrik meg a házuknál.

Ami a Máriássy-családot illeti, Suzyt és apját amint megismerte, mingyárt rokonszenvesnek találta. És Máriássyné?... Flóra tüstént tisztában volt azzal, hogy ez a magas, vékony, bronzszínű félrövidre vágott haját nagy hullámokban viselő asszony, akinek arca a párizsi szépségápolási intézetek diadala volt és aki fantasztikus szabású selyempongyolákban és pizsamákban jár naphosszat, egészen más emberfajta-hoz tartozik, mint az ő sápadt, kopottas, sötétruhás, görnyedt tartású édesanyja. Flóra eddig csak a színházi képeslapok címlapján látott ilyen szép, elegáns, fantasztikus ruhájú teremtetéseket.

- De azért az én anyusom is lenne ilyen szép, ha ilyen gyönyörű ruhái lennének, - gondolta magában Flóra, mikor megérkezése első délutánján Máriássynét meglátta. Volt valami meghatározhatatlan az asszony egész lényében. A nagyvilági hölgy és a művésznő együttes vonzóereje. S ez a vonzóerő valósággal lenyűgöző erővel hatott a kislányra, annak ellenére, hogy Máriássyné semmiképp sem felelt meg az ő határozott kis koponyója szerint az anya és feleség fogalmainak.

Ami a fiúkat illeti, Flóra, aki még sohasem érintkezett ilyen nagy fiatalemberekkel, hűvös és szertartásos volt velük szemben. Charlessal egyébként keveset voltak együtt. Ez a nagy, csontos, sűrű feketehajú fiú, aki most néhány hétig vendégként időzött a Máriássy-házban, egész nap festett vagy sétált, hosszú, gyors lépésekkel róva végig egymagában a párizsi boulevardokat.

Suzy, aki élesszemű megfigyelő volt, természetesen rögtön észrevette Flóra félszességét. De ezt a hosszúranőtt, kamaszos mozgású, nagy tisztaszemű leányt, aki fülig pirult, valahányszor szülei, vagy Valérie megszólították, már úgyszólván az első perctől kezdve rokonszenvesnek találta. A maga kedves, politikai módján igyekezett taníttatni új barátnőjét:

- Tudod, Flóra, a mi házuk telve van vendégekkel. Anya és apa ismerősein kívül Marcell festő és művész barátai szinte állandóan itt tanyáznak. Ezt csak azért mondom, hogy ne légy meglepetve, akármilyen kétes tisztaságú körmököt és gondozatlan hosszú sörényeket látsz majd Marcell vendégei között. Némelyik fiatalember azt hiszi, művészetének tartozik azzal, hogy nem jár borbélyhoz és a körme gyászol.

Az első nap pompásan telt el. Flóra a 33 órás út ellenére sem tudta megállni, hogy uzsonna után neki ne vágjon egy-két órára Párizsra. Suzy természetesen elkísérte.

- Sajnos, anyának ma délután szüksége van az autóra és így mi kénytelenek vagyunk gyalog menni, - mondta Suzy. - Pedig autón sokkal többet láthatnál a városból. Én már előre örülök a közös csavargásoknak. Nem is képzeled, milyen nagyszerű valakit Párizsban kalauzolni.

És Flóra nagyratágult szemmel bámult jobbra-balra abba az óriási, lármás, sokszínű forgatagba, amelynek Párizs a neve.

Mikor másnap reggel, félnyolc óra után, Flóra bement az ebédlőbe, a szobát teljesen üresen találta. Benyitott a szomszéd szobába, ott sem volt senki, végre a hallban megtalálta a szobalányt, aki javában takarított és nagy, csodálkozó szemeket vetett az új vendégre.

Mondott is valamit, de az ő gyorsan pergő beszédéből Flóra alig tudott egy-két szót megérteni. Jobb híján visszament hát az ebédlőbe és elhatározta, hogy csendben bevárja, míg valaki megjelenik a háziak közül. Valérie - szokása szerint, fekete ruhában - be is toppant kis vártatva. Az ő beszédét már egészen jól megértette a kisleány.

- No, mi az, már felkelt? Majd le fog szokni hamarosan erről a jó tulajdonságáról, - jelentette ki Valérie. - Csak reggelizzék meg, - tette hozzá résztvevően -, mert a nagyságos úr kel fel legkorábban az egész házban és ő sem látható kilenc óra előtt. Suzy féltíz felé bújik ki a misszel együtt, a többiek pedig?... Valérie egy lemondó gesztussal fejezte be a mondatot.

Ám Suzy, Valérie jóslata ellenére, aznap reggel szokatlanul friss volt és már kilenckor be-toppant az ebédlőbe.

- Alig várom már, hogy sétálni induljunk, - jelentette ki Flórának. - És tekintettel arra, hogy ma délelőtt Marcell angol órát vesz és a missz a papa angol levelezését is végzi, szabadok vagyunk. Egész délelőtt járkálni fogunk. Jó?

- Igen. De aztán majd a tanulást is el kell kezdeni. Egy osztályba járunk és miután magántanuló vagy, tanulhatnánk együtt. Persze nekem előbb bele kell jönnöm a francia nyelvbe, de azt hiszem pár hónap múlva az is meg lesz... Addig is szeretnék ott lenni az óráidon. És nagyon jó lenne, ha elmondanád napi munkatervedet.

- Tudod, Flórikám, - őszintén beszélve, - nekem bizony nincs is semmi munkatervem. Amint már bizonyosan észrevetted, sem apa, sem anyus nem túlon túl szigorúak. Nincs is idejük arra, hogy különösebben foglalkozzanak velem. És hát bizony, mi tűrés, tagadás, én haszontalan kislány vagyok egy kicsit. Rendesen háromtól hatig kellene tanulnom, - legalább is akkor jönnek a tanárok, - de bizony hazudnék, ha azt állítanám, hogy túlon túl megerőltetem magam. Másfajta beosztásról pedig szó sincs. Te talán határozott program szerint éltél otthon?

- Bizonyos fokig. Persze, kénytelen is voltam vele, mert egy kisfiút tanítottam és be kellett osztanom az időmet. Azonfelül pedig anyusnak is az az elve, hogy az ember csak akkor menjen szórakozni, ha már munkáját elvégezte.

Suzy megértően, barátságosan bólingatott. Flóra megfigyelte, hogy akkor is így tesz, ha véleménye semmiképp sem egyezik meg azzal, akivel beszél. Hamarosan rájött, hogy új barátnője és közte nagyon sok az ellentét. De Suzy a végletekig udvarias volt és sohasem húzta alá az effajta különbségeket. Mindig figyelmesen, türelmesen, nagyon udvariasan hallgatta végig Flórát, ha nyilvánvalóan nem is egyezett meg a véleményük. Suzy mindenkinek kedvében járt, anélkül, hogy apró hízelkedéseikért, kedveskedéseikért bármiféle hasznot várt volna. Egész egyszerűen ilyen volt a természete. Flóra hamarosan észrevette, hogy Suzy a ház kedvence, még a szigorú, mogorva Valérie arca is földerül, ha ránéz. A kislány sokkal okosabb volt, semhogy ezt észre ne vette volna, de dicséretére legyen mondva, soha sem jutott eszébe, hogy kiváltságos helyzetével valamiképp visszaéljen.

Reggeli után a két fiatal leány nekivágott a városnak.

Odahaza Pesten Flóra mindig úgy gondolt Párizsra, mint valami valószínűtlenül szép, semmihez sem hasonlítható, egyedülálló és csodálatos Álomvárosra.

A valódi Párizs egészen más volt és egy cseppet sem álomszerű. Az utak hosszúak, nyíl-egyenesek és szélesek és az autók sűrű egymásutánban nem is kettes, de négyes sorokban robognak zajtalanul és gyorsan. A járdán fehérek, négerék, kínaiak, japánok és arabok nyüzsögnek egymás mellett. A Szajna jobb partjának előkelő útai az Opera körút, a Paix ucca és Champs Élysée gyönyörű üzletei fényesen ki vannak világítva és a balparton az égbenyúlóan karcsú és vasból kicizellált Eiffel-toronyra minden este felkúszik óriási lángvörös betűkkel, hogy Citroën autói a legjobbak. A Vendôme téren Napoleon mellszobra az oszlop tetején, melyet az ellenségtől elfoglalt ágyúk ércéből öntetett a legnagyobb császárnak a francia nemzet, komolyan, szigorúan és mereven néz az uccai lámpák éles fényében a járókelőkre. A kávéházak székei s asztalai kint vannak a járdán és az Opera tér közelében levő Paix kávéházban itt is, ott is magyar szó üti meg az ember fülét. A Szajna partján nagy épülettömb áll gögös és nyugodt magányban: a Louvre.

Ilyennek látja az ember első napokban Párizst. Csak színfoltokat lát és mozgást, fényt és autókat, fel-alá hullámzó tömeget és egy-két nagy épületet, csak úgy felszínesen. De maga a város csak később bontakozik ki ezerszínű és rejtelmes szépségében.

Csak másnap, vagy napok múlva jut az ember eszébe, hogy a Louvre Franciaország uralkodóinak palotája volt, hogy a Concorde tér csodálatos karcsú oszlopát Napoleon hozta magával Egyiptomból. Az embernek csak később jut mindez eszébe, mert az első órákban elkápráztatja a szemet a sok fény és szín, összezavar és elkábít az óriási város ezerfélesége.

Mert Párizs ezerszínű. S ezért látnak az emberek mást és mást benne.

Van, aki csak a színházakat látja, a kávéházakat és a fényes körútakat, a széles nyílegyenes utakon végighullámzó tömeget.

Van, aki a múzeumokat szereti legjobban. A Louvret, ahol a világ legszebb Leonardo képei vannak; van, akinek Mona Lisa mosolya a legnagyobb gyönyörűség és a Mi Asszonyunk temploma a Szajna partján.

És van olyan ember is, akinek a földalatti vasút szédületes forgalma ragadja meg fantáziáját: a metro, amely behálózza az egész óriási várost. Szédületes gyorsasággal cikázik lent a föld mélyében, három-négy járat is van egymás fölött, mint házon az emeletek, de mindegyiknek külön az élete, elágaznak és újra összetalálkoznak. Olyan a földalatti, mint az ember testében az ér, a sok kis és nagy ér s miként az erek szállítják a vért, a meleg, piros, életető vért, úgy szállítja a földalatti a város életét: a dolgozó embereket.

Igen, az emberek természetük szerint mást és mást látnak az ezerarcú Párizsban. S ezért van, hogy sokan hazajönnek és azt mondják: Párizs: a színház és kávéházak, az ékszerek. Mások pedig: Párizs az éjjel is vakító fényárban úszó óriási terek, a karcsútestű, zajtalan és sebesen suhanó autók, a földalatti, - de nincs igazuk.

És ismét mások azt mondják: Párizs a múzeumok, a képek és szobrok, Párizs a Louvre és Napoleon sírja az Invalidusok kápolnájában, Napoleon vörösmárvány szarkofágja, köröskörül az ellenségtől elfoglalt zászlókkal és az a meghatározhatatlan kékes fény, mely az egész kápolnát elárasztja és olyan, mint a végtelenség. Pedig még ez sem Párizs.

Mert hogy Párizs a múzeumok és templomok és minden templomok királynője, Mi Asszonyunk a Szajna partján és Párizs Napoleon sírja a feketemárvány szarkofággal. És Párizs a földalatti is, az óriási terek, a széles sugárutak és a diáknegyed szűk kis uccái és a kávéházak és a Luxembourg kert, ahol középütt a tavon kis játékhajókat eresztenek a vízre a gyerekek és még ezer s ezer más dolog, - mind, mind Párizs.

És van olyan ember is, aki ezt az ezerarcú Párizst látja, aki megérti és megérzi a város lelkét. Flóra ezekhez az emberekhez tartozott.

Suzy nagyon jó társnő volt. Megérezte, hogy mikor felesleges a beszéd, megérezte, hogy Flóra egyedül akar maradni az új benyomásokkal, érzésekkel és gondolatokkal. Hallgatva mentek végig a körúton, hallgatva álltak Szajna partján a Notre Dame előtt.

Mi Asszonyunk immár megszürcült kövű temploma ott a szürke Szajna partján szebb mind-annál, amit az ember megálmodhat. Nem olyan vaskosan tömör, mint a román székesegyházak és nem olyan valószínűtlenül mesterkélten karcsú, mint a gótikus katedrális... Olyan szép, mintha nem is emberi kéz alkotása lenne, hanem csak úgy tört volna elé a földből, Isten kezének hívására, mintha Isten alkotta volna, mint a napot, a holdat, az égboltot és a csillagokat.

Ilyen volt a Notre-Dame Flóra számára. Végtelen gyönyörűség volt, végtelen megnyugvás és harmónia.

Lassan lépkedtek hazafelé. A Louvre mellett, a hajdani királyi palota parkjában, a Tuileriák kertjében rózsaszín- és kékruhás francia gyerekek játszottak. Labdázta és karikát hajtottak. Egy kis néger is volt közöttük. A levegő langyos, föld- és napszagú.

Aztán felültek a földalattira, mivelhogy elfáradtak. Suzy érezte, hogy még mindig hallgatni kell. Flóra elgondolkozva ült a helyén.

Arra gondolt, hogy nincs is idegen város. Mindenütt házak vannak és uccák és emberek. Egyik helyütt nagyok a házak és az uccák is szélesek, egyik helyen szebbek a házak és az uccák, mint másutt és az emberek is más nyelven beszélnek esetleg. De mindenütt egyformán nevetnek az emberek és egyformán sírnak - és a gyerekek egyformán örülnek, mikor anyjuk rájuk mosolyog.

Ilyesmikre gondolt Flóra, mialatt ott ült a földalattiban.

*

A Máriássy-házban mindenki későn feküdt le. Ez nagyon különös volt Flóra számára, aki megszokta, hogy odahaza tíz órakor már mindenki ágyban volt. Flóra úgy emlékezett édesanyjára, mint aki mindig agyoncsigázva jön haza az órákról; elgondolkozva, révedező tekintettel néz maga elé és hogy fáradt, mindig fáradt. Talán a munkától, talán attól, hogy mindig számol, minden este és nagyokat sóhajt mellé.

Flóra ott van az idegen város szobájában és mereven, mozdulatlanul néz bele a sötétségbe. Itt mindenkinek külön szobája van. Az övé mellett van a Suzyé, az ajtó nyitva, de Suzy nincs itthon. Estélyre mentek. Suzy olyan kedvesen hívta Flórát is, hiszen fiatal lányok, fiúk is lesznek a vendégek között, de Flóra azt mondta, hogy szívesebben marad itthon, míg egy kicsit jobban bele nem jön a neki idegen nyelven való beszélgetésbe.

És mikor Suzy bejött hozzá búcsúzni, akkor látta, milyen helyesen és okosan cselekedett.

Suzy tengerzöld zsorzett ruhájában olyan volt, mint egy kis tündér. Flóra azzal az elragadtatással nézte, amelyet minden szépség felköltött lelkében. Sok gyöngesége mellett az irigység érzése ismeretlen volt előtte. És a tizenöt éves Flóra még nem is sejtette, hogy milyen áldás ez a hiány. Hiszen az irigység talán az egyetlen vétek, amely nyomban, azonnal magában hordja büntetését. Úgy nézte Suzyt, azzal a leplezetlen bámulattal, amellyel egy szép képet, vagy szobrot néz az ember. Aztán elmosolyodott. Vajjon milyen lenne ő e mellett a kis Titánia királyné mellett?

Igen, Titániára, a tündérek királynőjére emlékeztette őt a kislány. Arra a Titániára, kit a Nemzeti Színházban látott, amikor egyik ifjúsági előadáson megnézték Shakespeare Szentivánéji álmát.

És Flóra most már nem is gondolt ruhájának fogyatékoságára, hanem csak csontos, nagy kezeire, hosszú lábaira... Hát bizony...

Ám emiatt egy csöppet sem volt szomorú. Örült Suzy szépségének és nem bántotta, hogy ő nem szép. Talán mert még nem jött el az a valaki, akiért szép akart volna lenni, talán mert nagyobb oka volt a szomorúságra és szinte örült, hogy egyedül maradt.

Még látta Máriaassynét, abban a csodálatos vörös ruhában, amely méltó kerete érdekes szépségének. A szép asszony szórakozottan végigsimította Flóra sűrű, keményszálú szőke haját. Egy pillanatig belenézett a kislány okos, komoly, szürke szemébe és elgondolkozva mondta:

- Olyan a haja, mintha villamos szikrák pattognának ki belőle. Nem rossz anyag. Csak valami alakjához illő frizurát kell majd kitalálnunk. Ez nem jó. Aztán legközelebb majd nem lesz fáradt és velünk jön, úgy-e?

- Csodálatos, - gondolja magában Flóra, - még semmit sem tud rólam. Rólam, kit leánya legbizalmasabb barátnőjének választ. Talán nem is érdekli, ki vagyok, milyen vagyok? Mindenekelőtt a hajamat kell másképpen fésülni. Ez a legfontosabb. Neki ez.

És ott látja maga előtt Máriaassy kissé fáradt, kedvetlen arcát. Éppen Marcellel pöröl, ki az utolsó pillanatban ki akarja magát húzni a társaságamenés kényszere alól.

- Szó sincs róla! Velünk jössz és punktum!

De mivel a Máriaassy-házban nem nagyon divat a szülői szigorúság, hát még hozzáteszi:

- Szeretném tudni, mi kifogásod van a spanyol nagykövetek társasága ellen?

- Mindig unatkozom náluk, - mondja Marcell panaszos hangon.

- Hát én talán nem? - veti oda Máriaassy. - Azért mégis elmegyek. Ha az ember csak oda menne, ahol jól érzi magát, akkor állandóan műtermében ülne. No hát, egy-kettő, előre!

És elindulnak. Flóra egyedül marad. Ott fekszik az idegen város idegen szobájában és mereven, mozdulatlanul bámul bele a sötétbe.

- Egyedül vagyok, - gondolja magában. - Elment a fáradt arcú, de azért jókedvű Máriaassy, elment az unatkozó Marcell, a ragyogó Máriaassyné, a kis Titánia, Suzy, és ő?...

Ő pedig, Fehér Flóra, itt fekszik egy fehér ágyban, olyan finom fehérműk között, amilyent odahaza csak a nagy divatkereskedések kirakataiban látott, kékselyem, habkönnyű takaró van rajta... és hazagondol a kis szobára, ahol az ezerszer megfoltozott ágynemű között aludt, hová a szomszéd szobából olyan gyakran áthallatszik az elfojtott sóhajtás. Látja a vörös selyembe burkolt, ragyogó Máriaassynét és látja azt a kopottruhás, beesett vállú, sápadt arcú asszonyt, aki korán reggel felkel, takarít, főz, aztán szalad órákra, varr, stoppol, meg számol, mindig számol...

És egyszerre csak érzi, hogy könnyzáró önti el arcát. Forró fejét a párnába fúrja és úgy mondja halkan, de megrendíthetetlen erős hittel:

- Az én anyám a legszebb, a legjobb asszony az egész világon... Az én anyám...

Meddig sírt így a kislány?... Lehet, hogy hosszú, hosszú órákig. Maga sem tudta, de egyszer csak érezte, hogy egy erős, csontos kéz felemeli fejét és egy zsörtölődő hang pöröl vele.

- No nézze meg az ember a haszontalan kislányt! Azt mondja, hogy fáradt, le akar feküdni és most meg átsírja az éjszakát. Ilyen álnokság... ilyen csalafintaság... De azt mondom, ez többet meg ne történjék, mert akkor velem gyűlik meg a baja, velem, az öreg Valérialal.

A hang haragos, kemény volt, de a kéz milyen jóságosan, milyen kedvesen simogatott.

- Aztán meg az én eszemen akar maga túljárni? Hohó, kis magyar leány, ahhoz aztán korábban kell felkelni. Már kétszer is bent jártam a szobában, mert én nem bízom a fiatalságban, nem biz én! Tudom én, mit jelent az, ha álmosak, mikor mulatni kellene menni, vagy nincs étvágyuk, mikor gesztenyéstorta kerül az asztalra. Ilyenkor vagy lázuk lesz, vagy valami bolondság jár az eszükben. Magának nincs láza.

Megtapogatta Flóra homlokát, megfogta pulzusát és még egyszer mondta:

- Nincs. Nincs.

Csönd volt egy pillanatig. Flóra igyekezett erőt venni magán és a sötétben letörölte könnyeit.

De Valérie jobban látott, mintha ívlámpák égtek volna a szobában, - szívével látott.

- No, kis magyar leány, hiszen ez nem bolondság. Tudom én azt. Én is így jöttem el hazulról valaha. Több mint negyven esztendővel ezelőtt... Az anyám szegény özvegyasszony volt.

- Az enyém is az, - mondta Flóra és talán maga sem tudta, mit tesz, mikor Valérie kezére hajtotta fejét.

Ez a kéz nem volt puha, bársonyos, mint a ragyogó Máriássyné keze és mégis mennyi biztatás, mennyi erőt adó szeretet sugárzott ki belőle, amint a fiatal leány könnyektől nedves arcát simogatta.

- Kis testvéreim voltak, akikről gondoskodni kellett...

- Nekem is - és Flóra sóhajtva hozzátette:

- Csakhogy én nem tudok, nem bírok róluk gondoskodni.

- Nem baj, majd annak is eljön az ideje, mindennek eljön, - vigasztalta Valérie - és most beszéljünk másról.

És nyugodtan, higgadtan, okosan kezdett magyarázni.

- Az otthonvalókat majd megsegíti a jó Isten, magának pedig, ha már itt van, arra kell ügyelni, hogy megszerettesse magát. Itt nem szeretik a szomorú embert. A nagyságos asszony különösen nem szereti. És igaza van. Istennek ez a gyönyörű teremtése nem is arra való, hogy szomorkodjék. Az én asszonyom, - itt Valérienek olyan büszkévé vált a hangja, mint egy anyáé, aki gyermeke kiválóságáról beszél, - a legjobb, legnemesebb asszony a világon és azt akarja, hogy boldog emberek vegyék körül.

Aztán nagyon halkán hozzátette: És megérdemli, hogy a kedvéért boldogoknak, vagy legalább is vidámaknak mutassuk magunkat, - ha nem vagyunk is azok.

Sötét volt és Flórának az jutott eszébe, hogy talán ilyenkor lehet legjobban belelátni a titkok titkába, az emberi szívbe.

Ez a mindig duruzsoló, veszekedő házizsarnok, ez a Valérie!... Milyen önzetlen szeretettel szereti és szolgálja az ő ragyogó, boldog úrnőjét. És életének nincs is más célja, kívánsága, csakhogy szolgálhassa.

- Ebből hát elég volt, - mondta Valérie és egyszerre megkeményedett a hangja, mint aki nagyon restelli megindulását. - Ebből éppen elég. Most pedig aludjék szépen és ne várja, hogy

öreg lábaimmal még egyszer idecsoszogjak magához, pedig ide fogok csoszogni, ha csak meg nem ígéri, hogy csendesen, nyugodtan aludni fog.

- Igérem, Valérie.

- Rendben van, Flóra, én hiszek magának. Aztán ne felejtse el, amit mondtam. Negyven esztendővel ezelőtt én is így sírtam át az éjszakát idegen házban, de aztán megnyugodtam, mert rájöttem, hogy nincs is idegen hely, ha jó emberek közé kerülünk. Jó éjszakát, Flóra!

- Jó éjszakát, Valérie.

Flóra lehajtotta fejét párnájára és egy félóra mulva már csendesen, békésen aludt, még azt sem hallotta, mikor Suzy hazajött és a másik szobában csendesen dúdolgatva levetkőzött és gyorsan ágyba bújt.

ÖTÖDIK FEJEZET AKIK OTTHON MARADTAK

Fehérné éppen hogy végigolvasta Flóra Párizsból jött levelét, mikor kopogtattak az ajtón. Csinos, kedves, mosolygós arcú asszony lépett be a szobába és mingyárt be is mutatkozott, még pedig ilyenformán:

- Bocsásson meg, hogy csak így betörök a lakásába, de hát az egyik anya mindig megérti a másikat. Merthogy én is anya vagyok, - folytatta aztán, - bár a jelen pillanatban nem igen van sok okom kevélykedni vele. Én vagyok ugyanis Hajmássy Endréné, a Dani mamája.

Fehérné udvariasan helyet kínált vendégének, aki így folytatta:

- Milyen boldog is az, akinek olyan jó és mindenképpen kiváló gyermekei vannak. Az a kis Flóra... Tessék elhinni, én is, az uram is, nagyon örültünk a szerencséjének, de bizony sajnáltuk is, hogy elment. Hogy mennyit tanult, okult az a semmiházi Dani tőle! Már a nagy *D* betűt is le tudta írni és a kétszer kettőt egészen húszig úgy fújta, mint a vízfolyás.

Fehérné bólintott és e biztató fejbólintás új erőt adott a vendégnek, de most nem a Dani tudásának mérhetetlen mélységeit ecsetelte, hanem áttért gyorsan Flóra magasztalására.

- Tudom én, hogy ezt az eredményt mind Flórikának köszönhetjük. Hiszen mióta elment Párizsba, az iskolából egyik vészír a másik után jön. A minapában felhívták az uramat, hogy a Dani így, meg úgy. Egy tanító oktatta otthon, de Dani úgy kiviselte magát, hogy a tanító úr két hét mulva otthagyt bennünket. Azonkívül, hogy saját magam is megtettem anyai kötelességemet, az uram is jól elpáholta Danit. De a fiú kijelentette, hogy ő csak Flórától akar tanulni. Hiába magyaráztuk neki, hogy Flóra most Párizsban van és nem jöhet haza minden délután repülőgépen, hogy neki, már mint Hajmássy Dánielnek órákat adjon.

- Mikor már sem a jó szó, sem a verés nem használt, - folytatta az aggódó anya -, tanácskozást tartottunk az urammal, mert annyi bizonyos, hogy Flórikának valami jó módszere lehetett, hogy ezt a vad tigrist így megszelídítette és még a kétszer kettőt is húszig bevágatta vele. De mit érünk vele, ha Flórikát nem bírjuk előteremteni? Tegnap este aztán Dani, miután megint elővettük, nagy bömbölések között azt mondta, hogy jó, hát ha muszáj, tovább tanul és ha már Fehér Flórától nem tanulhat, akkor Sárától, Flóra testvérétől akar tanulni. Mi egymásra néztünk az urammal és mikor kiment, konstatáltuk, hogy Dani alapján véve okos fiú, csak hogy egy kicsit mélyen van az okosságának az alapja és nehezen található meg.

- Hát Istenem, - mondta Fehérné, mikor végre szóhoz jutott, - a gyerekekkel sok baj van.

Hajmássyné legyintett.

- Azt csak én tudom, kérem, hogy mennyi baj van velük. Mit tudhat arról egy ilyen anya, akinek csupa jó, derék gyerekei vannak.

Ebben a pillanatban egetverő bömbölés hallatszott a fürdőszobából. Fehérné elpirult, de aztán elnevette magát. A helyzet határozottan mulatságos volt.

- Petyut, a kis fiamat mosdatja a nénje, Sári - mondta aztán. - Petyu is jó gyerek alapján, de neki is mélyen van az alapja. Mindig így bömböl, ha megmossák, pedig naponta többször is kell, mert ami piszok csak van ebben a nem éppen tiszta városunkban, azt Petyu egészen biztosan magára szedi.

Hajmássyné megkönnyebbülten lélegzett fel:

- A drága kis Petyu... - mondta mosolyogva. - Így ismeretlenül is nagyon megszerettem. Nem is tetszik tudni kérem, milyen megnyugtató érzés, hogy másnak is vannak rossz gyerekei.

Fehérné is mosolygott.

- Igen megnyugtató. Talán mégis annak a bölcs közmondásnak van igaza, hogy a legigazabb öröm: a káröröm.

Sári jött be a kínzókamrából szerencsésen kiszabadult Petyuval. Hajmássyné szelíden megsimogatta a kisfiú felfelé álló sörtehaját, de Petyu zord bizalmatlansággal nézett az idegen nénire. Petyu fiatal kora ellenére bizalmatlansággal nézett mindenkit és gyanakodott, hogy a váratlan vendég tiszteletére cipelték be a fürdőszobába.

- A kis Sárika, úgy-e? - kérdezte aztán Hajmássyné.

- Hát az én semmirekellő fiam kijelentette, - folytatta Hajmássyné - hogy ha Flórikától nem tanulhat, akkor Sáritól akar tanulni. És én eljöttem, hogy megkérjem Sárikát, vegye át ennek a haszontalan fiúnak az oktatását. Neki is biztosan olyan jó módszere van, mint Flórikának volt.

Fehérné kissé aggodalmaskodva nézett a kisleányra. Vajjon képes lesz-e ez a gyermek tanítani, de Sári büszkén kihúzta magát.

- Az én módszerem éppen olyan, mint a Flóráé. Együtt dolgoztuk ki annak idején tanítási módszerünket.

Fehérné egy pillanatig kerekre nyílt szemmel nézte a diadalmasan, önérzetesen álló Sárit és arra gondolt, hogy ez a kis leány tűzön-vízen át, minden körülmények között feltalálja magát és így valószínűleg boldogulni is fog az életben.

- Hát akkor holnap már meg is kezdhetjük a tanítást, - búcsúzkodott Hajmássyné és barátságosan kezeltfogva Fehérnével, megsimogatta Sári selymes haját.

- Igaz, hogy még kicsi a kisleányka, még túlon túl fiatal, de ha a módszer jó, hát akkor minden rendben van.

A vendég elment és Sári hízelve simult édesanyjához.

- Milyen boldog vagyok, Anyuskám és úgy-e, szabad a keresetemből majd egy Wagner-sapkát, meg egy igazi bőrkesztyűt vennem?

Fehérné mosolyogva bólintott, de a szeme valahová a messze távolba nézett. A szögletes mozdulatú, nagycsontú, vöröskezű, szürkeszemű leányát látta, a másikat, aki sohasem beszélt keresetéről, aki olyan természetesnek találta, hogy amit a Dani tanításáért kap, azt odaadja anyjának és aki soha sem kért magának semmit, mert tudta, hogy amint lehet, anyja úgyszólván megveszi azt, amire szüksége van.

HATODIK FEJEZET SÉTA PÁRISBAN

- Halló, Flóra!

Suzy kopogtatott be Flóra szobájának ajtaján.

- Olyan gyönyörű idő van, kis öreg, - mondta aztán széles jókedvében hangosan kicsapva az ajtót, - igazán kár ilyenkor a könyvek mellett gubbasztani. Gyere, sétáljunk egyet.

- Suzy, jobb volna, ha...

- Ha a latin nyelvtant tanulnám, úgy-e? Ugyan Flóra, ne legyél olyan unalmas. Nézd csak, hogy süt a nap. A szervezetnek is meg kell adni a magáét. „Ép testben ép lélek.” Éppen tegnap tanultuk ezt a gyönyörű közmondást. Vagy talán neked nem tetszik, öregem? És hidd el, a test épségét az üdítő, szabad levegőn való séta fejleszti legjobban.

Flóra szívesen engedett a csábításnak.

- Jól van no, nem bánom, menjünk, de magunkkal viszünk egy Liviust is és majd egy padon...

- Hát hiszen kivihetjük, - mondta Suzy engedékenyen, mert Suzy, mint jólelkű teremtés, úgy gondolkodott, miért ne élvezné a szerencsétlen klasszikus költő is az üdítő, szabad levegőt, mikor ő benső, szilárd elhatározása szerint, semmiképpen sem fog a jeles klasszikussal foglalkozni.

A két fiatal leány a boulognei erdő felé tartott.

- Valahányszor itt vagyok, mindig a pesti Városliget jut eszembe, - mondta Suzy, mikor már kint voltak az erdőben. - Te Flóra, nem is képzeled, milyen szívesen megyek én haza Budapestre, a papa rokonaihoz.

És egy pillanatnyi szünet után hozzátette:

- Nem csodálatos, hogy itt születtem Párizsban, az édesanyám francia asszony és én mégis azt mondom, „hazamegyek”, ha Budapestről beszélék. És látnád, hogy ragyog ilyenkor a papa arca...

- És az édesanyád?

Suzy mosolygott.

- Anyus művésznő. Azt hiszem, a színpad a hazája. De természetesen ő is nagyon büszke arra, hogy franciának született. Az ember már így van ezzel. Nem igaz, Flóri?

Semmi válasz. Suzy bosszúsan és nevetve mondja:

- No, téged ugyan érdemes szellemes csevegéssel mulattatni és érdemes ilyen gyönyörű helyre kihozni! Itt baktatsz mellettem és hallgatsz, mint a sült hal. Fogadom, hogy nem is tudod, mit mondtam neked és sejtelled sincs róla, hol járunk?

Flóra mosolygott és bocsánatkérően Suzy karjára tette kezét.

- No jól van, hiszen már nem haragszom. Mindössze is azt akartam mondani, hogy a Boisban vagyunk és itt érdemes aztán kinyitni szép, nagy szürke szemedet. Az összes előkelő nagyvilági hölgyek és hírneves művésznők mind erre lovagolnak.

Aztán hangosan felkacagott:

- No mit mondtam? - kezedet csókolom, Anyus.

Máriássyné ügetett el mellettük, egy gyönyörű fekete lovon, férfimódra ülve a nyeregben. Ő is megismerte a gyerekeket és élénken integetett feléjük fehérkesztyűs kezével.

- Milyen jól lovagol édesanyád.

- Ó igen. Anya már régóta lovagol és nagy előszeretettel. Szerinte egyik sport sem ér fel a lovaglással és nagyon sajnálja, hogy nekem semmi kedvem sincs hozzá. Anyus pedig el nem mulasztaná, ha még olyan későn kerülne is haza előző este.

- És édesanyád nem ún néha bele abba a nagy társaséletbe?

- Ó, Flóra, aki szereti a társaságot, az sohasem únja meg. Anyus minden este emberek között van, vagy fellép az Operában, vagy társaságba megy, vagy minálunk vannak vendégek és ha két hétig nem menne sehová sem, biztosan nagyon rosszul érezné magát. Szereti a társaságot, akárcsak én.

- Mondd csak, - kérdezte Flóra valami furcsa, megmagyarázhatatlan kíváncsiságnak engedve - Charles állandóan nálatok lakik?

- Á, mit képzelsz! Ő Párizs mellett lakik és csak néhány hétre jött hozzánk látogatóba, mint Marcell legjobb barátja.

- És tehetséges?

- Kicsoda?

- Charles.

- Nagyon tehetséges. Az őszi tárlaton két képe is szerepelt. Apa azt mondta, hogy jó, érdekes munkák.

- És miket fest? Arc- vagy tájképeket?

- Arcképet nagyon ritkán fest. Hanem úgy látom, Flóra, nagyon érdeklődöl Charles iránt, sőt mintha ma reggel Charles nyakkendője is sokkal rendesebben lett volna megkötve. Édes öregem, én azt mondom neked, hogy ez gyanús, felette gyanús...

Flóra érezte, hogy forró vérhullám önti el arcát.

- Sok csacsiságot beszélsz te össze-vissza, Suzy. Nem kell még visszafordulnunk?

Suzy jókedvűen nevetett.

- Dehogyan is, most jön a legszebb út, no majd meglátod.

Magában jót mulatott ezen a hosszú, nagy leányon, kinek még a homloka is vörös lett az imént. Istenem...

Suzy sokkal jobban tudott vigyázni magára, de hát ez a nagy gyerek?... Suzy úgy ment át az efféle gyermekábrándokon, mint a kanyarón és úgy is nézett vissza reájuk. De ez a nagy leány? Ez a gyermek?...

Kedve lett volna hangosan nevetni, de nem tette, mert Máriássy Suzynak legfőbb és legszebb erénye a tapintatosság volt. Amennyire csak tudta, mindig elkerülte, hogy bárkinek is kellemetlen, rossz, vagy zavarba hozó érzést okozzon.

Még azokkal szemben is kíméletes volt, akik teljesen közömbösek voltak előtte.

Flórát pedig őszintén, szíve mélyéből szerette.

HETEDIK FEJEZET SÁRI LEVELE FLÓRÁHOZ

Édes testvérem Flóra!

Sietek válaszolni levedre és megírni az összes ujságokat. Az iskolában semmi különös nem történt, csak éppen Fónagyot intették meg magaviseletből, meg két tantárgyból... A papája rém dühös lett, kivette az iskolából és olyan intézetbe adta, hol csíkos egyenruhában kell járni, fiúra még csak ránézni sem szabad.

Azt már írtam neked, hogy Dani mamája itt járt és megkért, hogy most már én tanítsam Danit a te módszered szerint. Én nekem ugyan sejtelmem sem volt arról, hogy mi a te módszered, de azért elvállaltam Danit, aki most olyan mint a kezes bárány, de számolni nem tud. Az egyszeregyet harmincig nem bírom a fejébe verni. Én második elemistában még ilyen butát nem is láttam.

Petyu eleinte sokat sírt miattad, de már elmúlt a bánata és most éppen olyan rossz, mint régen. Sok baj van vele, különösen a mosdatásnál.

Az iskolában is sokkal több a dolgom, mert nem lehet az, hogy én mint tanító, rosszul tanuljak, akkor aztán Dani előtt oda lenne az egész tekintélyem.

Édesanya megmutatta leveledet, hogy készültök a Suzy születésnapjára. Írod, hogy akkor nagy ünnepély lesz. Én a te helyedben a virágos grenadin ruhámat venném fel, mert igaz, hogy a zöld ruha az nem grenadin, hanem krepdesin, viszont hosszú ujja van és nagyon meglátszik rajta, hogy az Anyuséból alakították át. Okvetlenül csinálj magadnak vízondulációt, ahogy én szoktam és mulass jól. Szerető húgod

Sári.

- Érdekes, - gondolta magában Flóra, mialatt végigolvasta húga levelét - érdekes, hogy az emberek távolból néha sokkal jobban szeretik egymást. Milyen kedvesen, melegen ír Sári... De ha itt lennének egymás mellett, biztosan megint hamar összevesznénk.

És most Sári tanítja Danit?!... Bizony, akkor sok dolga lehet... Flóra lelkében mindig igazságosságra törekvő kislány volt...

- Azt hiszem, Sári nagyon megváltozott, - döntötte el magában.

De vajjon nem változott-e meg valaki más is? - kérdezte tőle egy titkos belső hang. Flóra fejét tenyerébe hajtva igyekezett végiggondolni azon a hónapon, melyet Máriássyék házában töltött.

Hamarosan rájött, hogy úgy tanul meg leghamarabb franciául, ha mentől többet beszél. És Flóra, kit odahaza alig lehetett rávenni, hogy az „indiánokon”, Grétin, meg egy-két iskolatársnőjén kívül másvalakivel hosszabb beszélgetésbe elegyedjék, most valósággal kereste az alkalmat és módot a beszélgetésre, a társas együttlétre. Otthon sokszor figyelmeztette az édesanyja, hogy milyen rendetlenül ül le az ebédhez. Itt hiába, mégis idegenben volt és szörnyen bántotta volna, ha Valérienek, a missznek, vagy Máriássynének okuk volna valami ilyesmiért rászólni. Otthon a világ minden kincséért sem ment volna el semmiféle nagyobb társaságba, még a táncvizsgájáról is otthonmaradt és titokban lenézte Sárit, aki napokon keresztül lázas izgalommal készülődött a nagy estére. Lenézte, de most magának bevallotta, titokban irigyelte is egy csöppet, - csak egy egész csöppet. Mert Sárit mindig körülvették a fiúk és egyik a másiktól kérte le táncközben, míg ő, Flóra, bizony sokszor ülve maradt.

És itt Párizsban?... Most egészen természetesnek találta, hogy Suzy születésnapján ő is ott legyen, annyira természetesnek, hogy már jóelőre tanácsot kért édesanyjától, hogy melyik ruháját vegye fel? Bizony, ő is nagyon megváltozott egyben-másban. És Flóra most gondolt először arra, hogy talán ő is hibás abban, ha annyira elidegenedtek egymástól, Sári meg ő.

Eddig szentül meg volt győződve, hogy senki őt meg nem értheti, hogy minden ember egészen másként gondolkozik és másként érez, mint ő, Fehér Flóra. És ez a mindenkitől való különbözőség fájt neki s egyben büszkévé is tette. Az „indiánok” csak pajtásai voltak, csak játékaik voltak közösek, soha gondolatairól, érzéseiről velük nem beszélt, ilyesmi eszébe sem jutott volna.

Abban a meggyőződésben, hogy őt soha senki meg nem értheti, valami örömet, büszkeséget talált. Most hogy Sári levelét elolvasta, sok minden felől elgondolkozott és most jutott először eszébe, hogy talán nem is olyan óriási, nem is olyan áthidalhatatlan a távolság, mely őt a többi embertől elválasztja.

Aztán mikor lefeküdt az ágyba, egészen különös dolgot álmodott. Ott feküdt a csecsemő Flóra egy nagy szobában, a nagy Flóra pedig nézte kíváncsi szemekkel. És a csecsemőn kívül még sok pólyásbaba volt a szobában. Ott feküdt a pólyásbaba Sári, Suzy, Máriássyné, Valérie, Charles, Marcell és Fónagy is, de ő egy csíkos pólyában és még sok-sok ismeretlen pólyás. És az anyja is ott volt, de nem kopottas, sötét ruhában, hanem gyönyörű szép, hófehér selyemben, sőt mintha két szárnyat is látott volna Flóra a válla mögött.

- Miért van ez a sok gyerek itten? - kérdezte Flóra.

- Ezekből lesznek az emberek, - mondta az édesanyja. - Gyere, nézd meg őket közelebről.

- De hiszen én is itt vagyok közöttük, - mondta Flóra - hát ez hogy lehet?

- Annak, aki álmodik, semmi sem lehetetlen, - mosolygott szelíden anyja.

És egy angyal egy nagy csörgőt rázott és az összes gyerekek egyszerre elkezdtek nevetni.

- De hiszen ezek a kis pólyásgyerekek mind egyformák, - kiáltott fel izgatottan Flóra. - Mindegyiknek két keze van és tíz ujja és két szeme és mindegyik nevet, ha a csörgőt meg-rázzák.

- Hát nem tudod, kislányom, hogy az emberek mind egyformák?

- De hát akkor miért gyűlölik egymást és miért törnek egymás ellen és az egyiknek miért kell megalázkodnia a másik előtt?

- Mert mire felnőnek, elfelejtik szegények, hogy ők mind egyforma pólyásbabák voltak és hogy igazság szerint mindnyájan egyenlők. Elfelejtik szegények.

És fehérruhás édesanyja megfogta Flóra kezét és vezette tovább a teremben, mely tágult, egyre tágult, hogy végeláthatatlan volt már...

És Flóra sohasem felejtette el ezt az álmát.

NYOLCADIK FEJEZET SUZY SZÜLETÉSNAJJA

- A szabónő éppen most telefonált, hogy ma ne tessék próbálni menni, hanem csak holnap, - jelentette Valérie asszonyának.

- Hány óra, Valérie?

- Tizenegy elmúlt.

- Tizenegy elmúlt? És én olyan álmos vagyok, hogy legszívesebben újra elaludnám.

- Hát persze, ha a nagyságos asszony mindig hajnal felé jön haza.

- Ugyan hagyd, Valérie, az ember egyszer fiatal. Inkább mondd meg, hogy milyen az idő?

- Ugyanolyan, mint mikor öt perccel ezelőtt meg tetszett kérdezni. Zuhog az eső.

- Akkor hát a lovaglásnak is vége. Tudod mit? Akkor délutánig fel sem kelek.

És Máriássyné nagyot nyújtózott a gyönyörű, széles ágyban és még hozzátette: Az arc-bőrömnek is jól tesz egy kis pihenés. Legalább míg fekszem, semmi púder, semmi festék sincs rajta. Hozd csak ide a kis kézitükrömet, Valérie.

- Tessék. - Egy-két perc múlva Valérie megjelent egy ezüsttálcával kezében.

- Ma narancsnapunk van, - jelentette ki - hát csak egy csésze üres teát hoztam.

- Köszönöm, Valérie. Hiába, te soha semmit sem felejtasz el. Mondd csak, a gyerekek hogy vannak?

- Marcell úr elment Charles úrhoz látogatóba Saint-Denisbe.

- És a lányok?

- Hm. Éppen róluk akartam beszélni.

- Szent Isten, csak nincs valami baj? - kiáltott fel ijedten Máriássyné. - Suzy?...

- Nem Suzyról van szó, hanem Flóráról.

- Teremtőm, beteg?... Beteg?... Mi baja?... Beszélj Valérie, beszélj, ne vonj kínpadra.

- Beszelnék, ha a nagyságos asszony szóhoz hagyna jutni. Nincs semmi baja, bár én lennék olyan egészséges, mint ő.

Az ajtó kinyílt és a szobalány jött be gyors, nesztelen léptekkel.

- Egy fiatalember kér autogramot nagyságos asszonytól, - mondta tiszteletteljesen.

- Nohát, mi baj van a kis Flórával? - kérdezte Máriássyné, mialatt gyors, ideges betűivel belekanyarintotta nevét egy autogramkönyvecskébe.

- Az, hogy nincs egy tisztességes ruhája, amit Suzy születésnapjára felvehetne, - vetette oda Valérie mogorván. - Tegnap, míg sétálni volt Suzyvel, átnéztem a szekrényét. Mondhatom a nagyságos asszonynak, azokban a rongyokban nem lehet a születésnap vendégek közé beereszteni. Annyi sok ember között szegényke, ő legyen a legkopottabb, a legszegényesebb?

És mogorván tette hozzá: - Nem mintha sokat törődnek vele, ez az idegenből ideszakadt leány nekem sem ingem, sem gallérom. De már a ház becsülete is megkívánja és...

- Igazad van, Valérie, mindig mondtam én, hogy te érsz mindnyájunk közt a legtöbbet, - mondta Máriássyné, - bizony nekem is eszembe juthatott volna, hogy utána nézzek a ruháinak. Hiszen a szegény gyermek elég szűkös körülmények között élt odahaza és...

- ...Minden fizetését hazaküldi, - dörögte Valérie. De mert nem bírta elviselni, hogy huzamosabb ideig jót mondjon valakiről, gyorsan hozzátette:

- Az első nap már félnyolckor lent volt az ebédlőben. Most... örülök, ha kilencre elkészül.

Máriássyné azonban nem sokat törődött vele, hogy ki hány órakor kel fel? Szemmelláthatóan nagyon meghatotta, hogy a kislány mennyire igyekszik segíteni anyján. Mert Máriássyné nagyon jólelkű asszony volt, mikor ideje engedte, - csak éppen hogy túlon túl el volt foglalva.

Most azonban nála szokatlan energiával rendelkezett:

- Valérie! Én magam megyek el a gyerekekkel és én magam választom ki neki mindazt, ami az estélyre kell. Érted, én magam! Valami tapintatos formát eszelek ki az ajándékokhoz. Hiszen azt már észrevettem, hogy túlon túl érzékeny. Hány vendégnek küldtél meghívót, Valérie?

- Hatvannégynek, mondjuk, hogy hat-nyolc talán lemond.

- De csak a fiatal emberek! Lányok sohse mondanak le, - jelentette ki Máriássyné, ki bizonyos dolgokban bölcs és tapasztalt asszony volt. - Hát csak számítsd ki, Valérie, hogy körülbelül hány fiú és hány lány lesz? A részletekről majd beszélünk, ha kipihentem magam.

*

...És elérkezett a nagy nap, Suzy születésnapja. Flóra hosszas gondolkodás után egy magyar antológiával lepte meg barátnőjét. Kosztolányi Dezső művészi fordításában ott voltak egybegyűjtve a német, francia, angol és keleti költők legszebb versei.

- Látod, Suzy, - mondta, mikor aztán később együtt olvasták a verseket, - ilyen csodálatosan hajlékony és finom a mi nyelvünk.

*

Flóra halványkék zsorzsott ruhát kapott Máriássynétől, aki ígéretéhez képest maga ment el vele a ruhát kiválasztani.

Természetesen az egész házban óriási volt az izgalom. Valérie már kora reggel talpon volt és vezénylete alatt a cselédség átalakította a lakást. A büffét az ebédlőben állították fel, táncolni pedig a nagy szalónban fognak. Flóra magában megint csak megállapíthatta, hogy Valérie a szó szoros értelmében nélkülözhetetlen ebben a házban. Az ételek összeállításától kezdve a porcellán, ezüst- és asztalnemű kiadásáig minden, minden az ő kezében volt. Máriássyné csak annyit mondott meg, hogy hány vendéget várnak, a többi a házvezetőnő gondja.

Valérie még délelőtt becitálta Charlest és aztán a két fiatal embert megbízta a virágok elrendezésével. Egyéb hasznukat úgysem lehet venni, - jelentette ki Flórának. - De most az egyszer a fiúk kitétek magukért és igazán olyan ízlésesen rendezték el a virágokat, hogy még Valérie is meg volt elégedve.

Máriássyné, mint mindig, valahányszor nagy társaságba készült, tüstént visszavonult szobájába a déli étkezés után. A két leány pedig a missz tanácsára hasonlóképpen cselekedett. De Flóra, aki még soha életében nem vett részt „estélyen”, izgalomban öt óra után öltözködni kezdett s végre is jobb híján egy francia könyv olvasásába merült, hogy az időt valamiként eltöltse.

- Szent Isten, Flóra, te már kész vagy? - kérdezte Suzy, mikor barátnője benyitott szobájába, melyre már teljesen ráborult a homály. - És én még mindig pongyolában fekszem a dívánon. Hány óra?

- Hétfelé jár.

- Ó, akkor még van idő. Kilenc előtt nem igen jönnek. Várj, meggyújtom a villanyt, hadd nézzelek meg.

- Nagyszerűen áll ez a kék ruha, - kiáltott Suzy, mikor a világosság felgyúlt. Aztán tetőtől talpig szemügyre vette barátnőjét. - Nagyon csinos vagy.

- Ugyan, Suzy, hogy mondhatasz ilyet? - mondta Flóra fülíg vörösödve.

- Na hallod, - méltatlankodott Suzy - én igazán nem tudom, honnan veszed azt a rögeszmét, hogy csunya vagy. Hallatlan ostobaság!...

És kisvártatva hozzátette:

- Igaz, hogy mióta itt élsz Párizsban, sokat fejlődöttél. Emlékszem, mikor megérkeztél, szörnyen vörös volt a kezed. Most aztán szép fehér.

Leült Flóra mellé és suttogva mondta:

- Te Flóra, képzeld csak... Anyus toaletasztaláról elcsentem egy kis púdert. No, ne búsulj, nem akarok egyedül diadalmaskodni, te is szép leszel ma este, kis öreg, neked is adok belőle.

Flóra egy pillanatra habozva nézett barátnőjére. Suzy nevetett.

- No, nem kell megijedni, nem méreg. Éppen csak az orrodra teszek egy keveset, de meglátod, egészen másként...

Nem fejezte be a mondatot, mert a kislány gyorsan közbevágtott:

- Köszönöm, Suzy, de én inkább nem kérek púdert.

- De ugyan Flóra, hiszen igazán nincs abban semmi... Manapság már mindenki használ. Anyus csak azért nem szereti, ha bepúderezem magam, mert azt tartja, hogy ilyen fiatal korban, mint a mienk, az arcbőr olyan szép és üde, hogy igazán nincs rajta mit igazítani. Én azonban a magam részéről azt mondom, hogy estére nekünk sem árt egy kis púder. Különben nyugodt lehetsz, Anyus nem fog megharagudni, ha észreveszi, nevet és majd meghúzza a fülünket.

- Nem is azért, de látod Suzy, a te édesanyád itt van. Ha nem fogadsz szót neki, az legfeljebb csak engedetlenség. De ha én itt, a távolban valamit az anyám akarata ellenére tennék, akkor kijátszanám őt és ez utálatos.

Aztán csöndesen, halkán hozzátette:

- Mert hogy ő nem láthat engem, nem tilthat meg semmit, nekem kell szigorúnak lenni magammal szemben.

Suzy hallgatott egy pillanatra.

- És mondd, Flóra, biztos vagy te benne?... Hm... biztosan tudod, hogy ő nem helyeselné, ha te?...

- Egészen biztos vagyok benne, - felelt Flóra határozott hangon.

És egyszerre erős vágy fogta el (óh, hiszen többször gondolt ő már arra), hogy elmondja Suzynek, milyen is az ő anyjának élete odahaza Budapesten? De aztán szerencsére eszébe jutott, hogy ez a mai este örömnép és ma itt csak vidám dolgokról szabad beszélni.

- Akkor hát, - fejezte be a vitát Suzy, - én hozzálatok az öltözködéshez. És remélem, nem veted meg túlon túl erősen a szegény Suzyt, aki nem olyan erkölcsös és megfontolt, mint az ő okos, nagy barátnője és mi tűrés-tagadás, ma este egy kis púdert fog tenni az arcára.

- De Suzym, édes kis Suzym - és Flóra meghatva ölelte meg a kislányt.

*

De mikor a vendégek már egybegyűltek és Suzy hófehér stíluhájában, a maga festőien szép, édes törekénységében ott állt a terem közepén és aranszöke haján játékosan csillogott a villanyfény, Charles pedig kéményseprőnek öltözködve, kormos arccal és kézzel előadta a tréfás jókívánságokat, melyeket az egész vendégsereg óhajt az ünnepeltnek, Flóra szíve egy pillanatra fájdalmasan elszorult és azt suttogta magában:

- Istenem, ha én is ilyen szép lehetnék.

De aztán összeszorította száját, elszántan, keményen és megpirongatta magát: - Ejnye, Flóra, hát nem szégyenled magad?!

Az este nagyszerű hangulatban telt el. Az ifjúság táncre kerekedett és Flóráról kiderült, hogy nagyon jól táncol.

A felnőttek átvonultak a szomszéd termekbe, de Máriássy és felesége egy percre azért átjöttek, hogy gyönyörködjenek a „gyerekekben”.

- Istenem, Pierre, maholnap nagy leányunk lesz, - mondta Máriássyné s tekintete szeretettel simogatta végig leánya vékony, finom kis alakját, aki éppen mellettük táncolt.

- Nőnek a gyerekek, nőnek. Marcell már régóta nagy fiú, lassanként meg kell szoknunk, hogy Suzy is...

- Az más, egy nagy leány egészen, egészen más - és Máriássyné szomorúan rázta meg szép fejét. - De te nem érted ezt, Pierre, egy férfi sohasem érthet meg ilyesmit! - és lassú, bágyadt mozdulattal végigsimított bronzvörös haján. - Egy nagy leány: az öregség, Pierre. Az öregség...

- Én azt hiszem, hogy soha, sohasem fogsz megöregedni, Ivonne. Legalább is én nem tudom elképzelni. És tudod, hogy az egész társaságban te vagy a legszebb, a legeslegszebb. Suzy, ha nagyon iparkodik, egyszer talán majd utól fog érni. De hol van az még? Hiszen Suzy gyerek, kis gyerek...

*

Flóra egy óvatlan pillanatban, mikor senki sem látta, kiszaladt a táncteremből és lihegve rontott be szobájába. Első dolga volt, hogy miután felgyújtotta a villanyt, egy széket húzott a tükör elé és kissé borzas hajjal, táncból kipirult arccal a székre ugrott, hogy egész alakját megláthassa a tükörben.

Mit is kérdezt az a magyar vendég Máriássytól, míg ő ott állt a büffében? Őt nem láthatták, de ő világosan hallotta, mit beszélnek.

- Úgy-e, az a kékruhás, helyes, feltűnően jó alakú kislány a Suzy magyar társnője? Hogy hívják?

- Fehér Flórának, - mondta Máriássy, - nagyon kedves, okos gyermek. Jószívű, nemeslelkű, mi úgy megszerettük, mintha a tulajdon gyerekünk volna. És kiválóan intelligens.

Flórának mintha egész teste lángba borult volna és ijedtében a narancsos víz helyett egy pohár borba kóstolt.

Ijedten tette le és arra gondolt, hogy igazán nem tehet róla... véletlen volt... de mégis, nem helytelen dolog-e, így végighallgatni az embernek, míg agyba-főbe dícsérik. De aztán erőt vett szégyenkezésén, hiszen ő igazán ártatlan abban, ami történt.

És amint tehetette, befutott szobájába, úgyhogy senki se lássa.

Ott a szék tetején lassan körbefordult, hogy minden oldalról szemügyre vehesse magát. Csakugyan, az alakja nem rossz. Eddig csak azt tudta magáról, hogy magas. Most a kék zsorzsett ruhában még magasabbnak látszott, mint rendesen. Aztán leszállt a székről, hogy az arcát közelebről megnézhesse. Most valahogy egészen más szemmel látta magát. Hát bizony az arcán elég hiba van. Sok minden el volt rajzolva rajta, - mint ahogy itt a Máriássy-házban mondanák. Mert itt mindenki művész kifejezéseket használ, még Suzy is, aki egy egyenes vonalat sem tudott húzni.

- A szájam nagy, az orrom krumplics, - állapította meg Flóra, - de azért mégsem lehet azt mondani, hogy csunya vagyok. Aztán még egyszer felmászott a székre, hogy jobban szemügyre vehesse magát.

- Szent Isten. Hát ez a leány megbolondult? - kiáltott fel Valérie, amikor a szobába lépett. - Már mindenfelé keresem. Szeretném tudni, hogy mit keres ott a széken, a tükör előtt? Öltözködés közben nem gyönyörködhetett eleget becses ábrázatában?

Flóra zavartan mentegetőzni akart, de Valérie gyorsan közbeavatkozott:

- Nincs nekem most időm arra, hogy a maga csacsiságait hallgassam. Jöjjön, jöjjön gyorsan, a nagyságos úr be akarja valakinek mutatni.

A dohányzó egyik sarkában Máriássy magához intette Flórát.

- Jöjjön csak kislány. Nos hát itt van Fehér Flóra önagysága, akiről már vezérigazgató úrnak beszéltem.

Egy magastermetű, őszhajú úr ült Máriássyval szemben egy karosszékekben. Figyelmesen végignézett Flórán.

- Máriássy mester sokat beszélt magáról. Meddig marad Párizsban?

- Még nem tudom, - mondta Flóra zavartan és Máriássyra nézett.

- Persze, persze, - bólintott a férfi mosolyogva. - Hiszen maga még gyerek és mások határoznak, döntenek a dolgában. Hát ha egyszer majd hazakerül Budapestre, keressen fel engem a Budapesti Bankban és rajta leszek, hogy megfelelő alkalmazást találjunk számára. Németül, franciául, hallom, jól beszél, tanuljon meg angolul is, a maga korában ez könnyen megy. Aztán a viszontlátásra Budapesten! Én nem fogom magát elfelejteni - maga se felejtse el engem.

Flóra meghajtottta magát. Hálás pillantást vetett Máriássyra, pedig még akkor nem is tudta, hogy aki megígérte neki, hogy nem fog róla megfeledkezni, az az ember Budapest legnagyobb bankjának vezére és a magyar pénzpiac egyik fejedelme.

De azért valahogy mintha megérezte volna, hogy döntő fordulat állt be életében, derült jókedvvel ment át a dohányzóból a kisebb szalónba.

- De hiszen mi még nem is táncoltunk együtt, - mondta a szembejövő Marcell és a két gyerek a következő pillanatban már együtt keringett a teremben.

*

- Miért olyan szomorú, kis Flóra? - kérdezte Charles hajnal felé, mikor a vendégek már oszladozni kezdtek és a háziakkal egyedül maradt a nagy teremben. - Mondja, miért olyan szomorú?

Együtt ültek egy nagy pálma alatt. Flóra körülnézett. Olyan furcsa volt ez a fényesen kivilágított, üres terem.

- Nem vagyok szomorú, - felelt aztán halkán. - Hiszen minden olyan volt, mint egy tündéralom. Nem vagyok szomorú, csak fáradt. Nem szoktam meg otthon az ilyenfajta mulatságokat.

- Én sem. Tulajdonképpen én is nagyon fáradt vagyok, csak éppen nem látszik meg rajtam.

- Pedig maga nem is táncol.

- Azt hiszem, bizonyos szempontból nagyon hiányos a műveltségem. Engem például sohasem tanítottak táncolni. A szülőim nagyon szegény emberek voltak.

- Mi is szegények vagyunk.

- De azért magát járatták tánciskolába?

- Igen és a húgomat is. A protestáns körbe jártunk.

- Maga protestáns? Én katolikus vagyok. Nálunk katolikusoknál három neve is van az embernek. Engem Charles Ferdinánd Louisnak hívnak.

- Nekem is két nevem van, Flóra, Éva.

- De nekem három. Őrült szamárságokat beszélek, úgy-e?

- Hát, - nevetett Flóra.

- Pedig nem is igen ittam. De az embernek néha olyan jól esik szamárságokat beszélni. Persze nem akárkivel. Isten ments... De tudja mit szeretnék, kis Flóra? Lefesteni egy ilyen nagy estélyt. Nem, nem is ilyet, hanem még nagyobb, ahol csupa felnőtt ember mulat, akiknek a vidámsága már nem olyan szép és gondtalan, mint a miénk. De úgy szeretném lefesteni a képet, hogy benne lüktessen a tánc ritmusa és a mindenáron felejteni akaró emberek fékevesztett jókedve.

- Mit akarnak az emberek felejteni, Charles? - és Flóra hangja nagyon komoly lett.

- Istenem, hát gondjaikat, bajaikat, olyan sok, sok mindent, hogy nehéz lenne elmondani, és talán még azt is, hogy gyermekek voltak valamikor.

- Én, - mondta Flóra izgatottan, - soha, soha sem fogom elfelejteni, hogy gyermek voltam.

- De hiszen maga még mindig az - és Charles gyöngéden rámosolygott.

KILENCEDIK FEJEZET A „MESEORSZÁG” IGAZI KÉPE

És teltek, múltak a hónapok. A nyarat a Földközi tenger mellett töltötték Máriássyék és velük együtt természetesen Flóra is. Csak szeptember közepe felé mentek vissza Párizsba. Flóra szerencsésen letette az ötödik osztály vizsgáját és Suzy kívánságára most majd együtt járják a hatodikat valamely nyilvános iskolában. Ugyanis Flóra annyit beszélt az ő kedves, régi iskolai életéről, hogy Suzy kedvet kapott hozzá. Flóra pedig nagyon örült a dolognak, mert a magántanulás untatta egy kissé.

Egyébként októberben a legnagyobb öröme Gréti Mária nénivel kijött Párizsba és kint töltöttek két teljes hetet. Gréti megnőtt, megnyúlt, olyan nagy leány lett belőle, hogy Flóra alig ismerte meg. De örömmel állapította meg, hogy ő két centiméterrel mégis csak magasabb unokatestvérénél.

Ami Mária néni illeti, olyan kedves volt a kislányhoz, hogy Flóra azt se tudta, mire vélje a dolgot? Pedig Mária néni kedvességének igen egyszerű volt a magyarázata. Ő nem szerette azokat az embereket, akiknek az élet nem adott sok sikert. Ilyenkor nagyon is éles szemmel látta - anélkül, hogy erről tehetett volna - a hibákat és alig vette észre a jó tulajdonságokat.

Most, hogy a fényes, előkelő Máriássy-házban látta megcsinosodott unokahugát, ahol mindenki szerette, ahol otthonos biztonsággal mozgott, egészen más szemmel, sokkal több szimpátiával nézte a kislányt. Persze, valami meleg, bizalmas viszonyról azért szó sem lehetett köztük. Egyáltalában a bizalmasság nem tartozott Mária néni tulajdonságai közé.

Flóra szívesen állt rendelkezésükre. Mindenüvé kísérté őket, Máriássyné maga biztatta, hogy csak mutassa meg rokonainak Párizst.

- Meg kell velük kedveltetni a várost, - mondotta Máriássyné mosolyogva (a város előtte természetesen Párizs volt), - hogy máskor is szeretettel siessenek ide vissza.

Flóra boldogan járkált velük. Mintha újra, meg újra felfedezte volna Párizs szépségeit, olyan lelkesedéssel magyarázott, mutogatott és közben önmagának telt a bemutatott dolgokban a legnagyobb gyönyörűsége. Mária néni figyelmesen, néha meglepetten hallgatta, milyen szépen, okosan, mondhatni szemléltető képekben tudja előadni ez a kislány a gondolatait.

- Hiszen ez egészen helyes gyerek, - gondolta magában, - és nem is csunya!

Aztán Mária néniék is elutaztak és Flóra párizsi élete folyt tovább, símán, minden nagyobb zökkenés nélkül. Immár egészen beleszokott az új környezetbe és hogy hosszú hónapok során, szinte már egy egész esztendeje itt élt, egészen más szemmel kezdte nézni a dolgokat, embereket, helyzeteket s az egész párizsi életet.

Mikor kikerült, - erre tisztán emlékezett, - az volt az érzése, mintha Meseországban eme, mintha az itteni emberek a Máriássy-ház nagy fényében, pompájában egészen más fajtához tartoznának, mint azok, akik Pesten maradtak. Mintha egész másfajták volnának, mint ő és az övéi. Hosszú idő kellett hozzá, hogy megértse: itt sincs Meseország... Itt is tele vannak az emberek gonddal, szomorúsággal, bosszúsággal, csak talán másfélékkal, mint az ő édesanyja.

Máriássy könyvtárában volt egy Horatius kiadás. Flóra egyszer, csak úgy találomra, levette a könyvespolcra és azóta sokszor lapozgatott benne. Volt egy verssor, amely különösképpen tetszett neki, kifejezőnek és mélynek találta.

„Post equitem sedet atra cura.”

„A lovas hátamögött ott ül a fekete gond.”

Igen, a fekete gond ott gunnyaszt a menekülő lovas háta mögött, hiába a futás, hiába a lázadás, hiába minden... A fekete gond ott gunnyaszt hátunk mögött és mikor már nem is gondolunk rá, mikor azt hisszük, hogy már végleg megmenekültünk előle, egyszerre csak kinyújtja kemény, erős, irgalmatlan kezét és megfogja szívünket...

Flóra úgy nézett Máriássynéra, mint valami felsőbbrendű teremtésre, aki a kiválasztottak életét éli. Már mikor először meglátta a gyönyörű, vöröseshajjú asszonyt, amint puha, hanyag gráciával mozgott a fényes lakásban, a csodálatos perzsaszőnyegekkel borított padlón, az ő sápadt, szomorú, munkában és gondban elnyűtt édesanyjára gondolt és a szíve fájdalmasan szorult össze.

De hónapok múlva megértette, hogy ennek a gyönyörű, tehetséges teremtésnek, - aki úgy futott, menekült a szomorúság elől, - ennek is megvan a maga gondja, baja. A színháznál állandó vetélkedés, a társnók rosszakarata... Az elégedetlenség, amely minden igazi, minden vérbeli művészt kínoz, hogy amit alkotott, amit eljátszott, nem elég szép, nem elég mély. A rettenetes szakadék, amely az elképzelést a valóságtól elválasztja... Méltatlanságok, igazságtalanságok, meg nem érdemelt kudarc, mind, mind beletartozik a művész sorsába.

Istenem, a drezdai vendégszereplés, melyet Máriássyné olyan biztosra vett, melyre olyan lázas buzgalommal készülődött (hiszen tudta, hogy a leghíresebb operák igazgatói lesznek akkor Drezdában), s melyet szinte az utolsó pillanatban mégsem ő kapott meg, hanem valaki, aki sokkal-sokkal kevésbé érdemelte meg. Flóra olyan tisztán emlékezett arra a napra. Délelőtt jött meg az értesítés és Máriássyné az egész délelőttöt, az egész délutánt átsírta, hiába igyekeztek vigasztalni férje, Suzy, Valérie... De estefelé fölkel, valami tojásos italt kért Valérietől, felöltözködött és a festék alatt is sápadt arccal, karikás szemmel elindult az Operába, mert énekelnie kellett az aznapi előadáson.

Flóra szívét nagy, könnyes, puha részvét öntötte el, mikor a máskor olyan vidám, olyan ragyogó asszonyt meglátta, amint sírástól még kivörösödött szemmel indult a színházba - dolgozni.

Post equitem sedet atra cura, - gondolta magában...

Igen, a Gond utólér bennünket, kit így, kit úgy... De senki, senki sem menekülhet előle. Ott gunnyaszt mindegyikünk háta mögött, mindnyájunk sorsa mélyében.

Nem bizony, sehol sincs Meseország. Máriássy már negyedszer festi át ugyanazt a képet és olyan kétségbeesett akarással dolgozik, mintha az élete függne attól, hogyan sikerül munkája? Marcell képei közül kettőt, igaz, elfogadott az őszi tárlat, de Suzy elmesélte, hogy tavaly ilyenkor minden képét visszautasították és az örökvidám Marcell akkor hetekre letört.

Bizony Párizsban, Máriássyék fényes villájában sincs Meseország. Különösen most, hogy Valérie az utóbbi időben sokat betegeskedik, Máriássyné pedig szörnyen ideges, mint mindig, ha premier előtt áll.

...Igen, a premier!... Flóra ott ül szobájában egy fekete stíluhában és izgatottan arra gondolt, hogy Suzy megint az utolsó pillanatban lesz kész, pedig nemsokára indulni kell az Operába premierre. De Titánia királyné erényei között igazán nem szerepel a pontosság.

- Itt vagy, Flóra?

Suzy kopogtatott az ajtón és a kislány hangja remegett az izgalomtól.

- Mi az? - kérdezte Flóra és gyorsan kinyitotta az ajtót.

- Szegény Valérie nagyon rosszul van.

- Istenem... Mi baja lehet?

- Szörnyű fájdalmai vannak. Most hosszas rábeszélés és könyörgés után lefeküdt, de lelkemre kötötte, hogy Anyusnak ne merjek szólni. Az igazat megvallva, nem is szóltam volna. Ma este premierje van és ilyenkor úgylátva nagyon izgatott.

- Telefonáltál már orvosért?

- A szobaleány telefonált, egy félóra múlva itt lesz. Előbb nem jöhet... Jaj Istenem, azt sem tudom, hol áll a fejem? Marcellnek persze ilyenkor semmi hasznát nem lehet venni. Csak legalább Charles itt lenne...

- Talán lenézni Valériehez? Én bemegyek hozzá, te pedig maradj a hallban, hogy édesanyád ne keressen bennünket.

Mert immár Flóra is éppen úgy gondolkozott, mint a Máriássy-házban mindenki. Itt mindig mindenki előtt az volt a legfontosabb, hogy a ház asszonyát a nagy és kis izgalmaktól egyaránt megkímélik. Máriássyné a nap és mint kisebb-nagyobb rendű bolygók keringtek körülötte gyerekei, ura, Valérie, Flóra, a személyzet, - lehet, hogy talán az egész világ.

És ezt a kis vendégleány is olyan természetesnek, olyan magától értetődőnek találja, mint ahogy természetes és magától értődő az ő édesanyjának mindig másokért való, gondterhes, lenyomott élete.

Flóra belépett Valérie szobájába. A szegény teremtes ott feküdt az ágyon, halálsápadt volt és arca el-eltorzult a fájdalomtól.

- Valérie, kedves Valérie, nagyon szenved?

Valérie nem felelt, keményen összeszorította vékony száját, de azért mégis kicsúszott száján egy pár kínos nyöszörgés.

- Valérie, kedves, itt lesz mingyárt az orvos... Egy-kettőre meggyógyítja magát - és minden rendben lesz.

- A kamrakulcs... - rebegette Valérie tompa hangon.

Flóra egész testében remegett a félelemtől.

- Istenem, agonizál szegény. Önkívületben van.

- A kamrakulcs... - rebegette Valérie mégegyszer, - otthagytam a konyhában, már nem volt erőm bemenni érte, most a szakácsné, az inas, meg a mihaszna új szobalány biztosan megdézsmálják a kamrát.

Flóra megkönnyebülten lélegzett fel. Valérie, hála a jó Istennek, nincs önkívületben.

- Rögtön megkeresem és behozom, - jelentette ki.

Valérie hálásan pislogott, de aztán megint feljajdult hosszan, fájdalmasan.

- Talán valami meleget? - ajánlotta Flóra, aki visszaemlékezett, hogy anyjának, ha epegörös kínozza, mindig sót melegítettek.

- A kulcsot... - nyögte Valérie.

Flóra kiszaladt a konyhába, ahol a házvezetőnő betegsége, őszintén szólva, nem keltett túlfelhangot nagy részvétet. Hamarosan visszaszerezte Valérie hatalmának szimbólumát és meghagyta a szakácsnének, hogy melegítsen sót.

- De azonnal kérem, - tette hozzá, látván, hogy a konyha úrnője, aki állandó hadiállapotban élt a házvezetőnővel, nem nagyon siet az utasítást teljesíteni.

Aztán visszazsaladt Valériehez, letette melléje, a kulcsot, mire az szemelláthatólag megkönnyebbült. Nem hiába mondják az orvosok, hogy a testi és lelki állapot szoros összefüggésben van egymással.

- Suzy, - mondta Flóra barátnőjének, mikor kiment hozzá a hallba - én itthon maradok ma este. Nem hagyom egyedül Valériet.

- Csak már itt lenne az orvos! - és Suzy izgatottan nézett karkötőórájára... Mondd, nem volna jobb, ha én vagy Marcell maradnánk itthon?

- Nem. Ha ti itthonmaradtok, akkor csak szükségtelenül felizgatnátok anyádat és azonfelül Marcellnek igazán semmi hasznát nem lehet venni. Mikor hasznossá akarja tenni magát, még rettenetesebb, mint mikor semmit sem csinál. Hol van ő most egyáltalán?

- Az orvost lesi odakünn.

- De hiszen azzal nem lesz itt hamarább az orvos.

- Mondd meg neki. Ó, legalább Apával tudnék beszélni, de ő bent van Anyánál és... én pedig egészen fejvesztett vagyok...

- Nyugodj meg, Suzy. Hiszen Valérie már máskor is gyöngélkedett.

- De ilyen fájdalma még sohasem volt.

- Valószínűleg valami makacs gyomorrontás...

- Gondolod? - sóhajtott fel megkönnyebbülten Suzy, kinek természete mindig hajlott az optimizmusra.

- Én most bemegyek Valériehez. Te pedig, Suzykém, találj ki valami ürügyet, hogy miért is maradok itthon? Holnap aztán majd mindent megmondunk édesanyádnak, - tette hozzá, mert szívből útálta a hazugságnak még ezt az ártatlan fajtáját is.

- Várj egy pillanatra, beszaladok Valériehez búcsúzni.

Mikor kijött a hallba, szeme könnyes volt.

- Szegényke. De nem lesz komoly baja? Úgy-e, nem?

- Reméljük. Már csak azért is örülök, hogy itt maradok, legalább lesz valaki, aki beszél az orvossal. Most megyek és utána nézek a sónak.

- Isten veled, Flóra! Mindnyájunk nevében köszönöm.

- Isten veled, Suzy.

A só nem sokat használt és mikor az orvos megérkezett, Valérie szenvedése szinte elviselhetetlenné vált.

- Kétségkívül vakbélgyulladás van, - mondta Máriaasszék háziorvosa a hallban Flórának, miután alaposan megvizsgálta a beteget. Azt hiszem, már reggel meg kell operálni.

Flóra elsápadt.

- Nono, nem kell úgy megijedni, - tette hozzá a doktor. - Hiszen az effajta operáció egyáltalában nem veszedelmes. Holnap eljövök egy sebész kollégámmal és valószínűleg valami szanatóriumban fogják a beteget operálni. Most pedig rendelék egy kis gyöngé altatót és meleg só helyett jeges borogatást rakjanak a betegre.

- Nagyon szépen köszönöm szívességét, doktor úr. - Mária néni ha ott van, csodálkozással s egyben meglepődéssel vette volna tudomásul, hogy unokahuga kitűnően tud viselkedni. - Nagyon szépen köszönjük mindannyian.

- Viszontlátásra! - búcsúzott el az orvos és Flóra, miután udvariasan kikísérte (hiszen Máriaasszony helyettesíti) rögtön elküldte az inast a gyógyszerárba.

- Hát mit mondott a doktor, kisasszony kérem? - kérdezte a szakácsné.

- Vakbélgyulladás van. De kérem, ne mondják meg neki.

- Isten őrizz, kisasszony. *Én* nem szoktam kellemetleneket mondani. Csak azon csodálkozom, hogy vakbélgyulladás van, - fordult a szobalányhoz. A házvezetőnő természetéből inkább arra gondolt volna az ember, hogy *epebaja* lesz.

A csinos szőke szobalány, aki mindössze egy hét óta szolgált a házban, elnevette magát és Flóra határozottan kedvet érzett magában ahhoz, hogy megmondja a szakácsnénak: kímélje meg őt a rossz tréfáktól.

De aztán meggondolta magát. - Úgyis éppen elég baj van a nyakamon, még csak az kell, hogy itt a szakácsnéval veszekedjek. - Hűvös hangon mindössze annyit mondott, hogy készítsenek el egy jegeszacsokót és aztán csak fekdjenek le, ő megvárja, amíg Valérie elalszik.

- Hát hogy vagyunk, Valérie? - kérdezte mosolygósra erőltetve arcát, mikor benyitott a betegszobába.

- Amióta a doktor úr fájdalomcsillapító cseppjeit bevettem, jobban vagyok.

- No lássa, Valérie. Úgy-e mondtam, hogy az orvos csak beteszi a lábát és maga tüstént meggyógyul.

De Valérie csak legyintett a kezével.

- Nem vagyok én gyerek. Ha én egyszer ágnak dülök, akkor nekem nagy bajom van.

Flóra igyekezett megnyugtani, de Valérie mint mindig, most is csökönyös maradt.

- Lehet, hogy nem halok meg - ámbár a mi családunkban, aki egyszer ágnak esett, annak vége is volt. Hát lehet, hogy éppen nem halok meg, de akkor is sokáig beteg leszek. Úgy bizony.

- Mingyárt jön az inas az orvossággal, - mondta Flóra, csakhogy vége szakadjon ennek a kínos beszélgetésnek.

- Nekem nem kell semmiféle orvosság.

- Hiszen nem is orvosság, amit hoznak, csak valamiféle könnyebbfajtájú altató.

- Nekem nem kell semmiféle altató.

És Valérie befordult a fal felé. Flóra pedig legjobbnak látta némán, ülve maradni. Végre az inas megérkezett a gyógyszerrel, de a kisleány nem merte megzavarni Valériet. Talán egy félóra hosszat ült így némán, mozdulatlanul, mikor végre Valérie visszafordult:

- Flóra, ha meghalok...

- Ugyan, Valérie, hogy beszélhet ilyeneket?

- Ha meghalok, - folytatta Valérie zavartalanul, mintha nem is hallotta volna Flóra hangját, - a ruháimat, meg a fehérneműmet ossza ki a szegények között. De vigyázzon ám, nehogy ez az enyveskezű szakácsné, meg mihaszna szobalány valamit megkaparítsanak belőle. Még a sírban sem tudnék pihenni, ha ők garázdálkodnának a holmijaim között. Az aranyórámat a lánccal Marcell úrnak hagyom, úgyis mindig csúfolt, hogy férfióra... A gyűrűm Suzyé legyen, a szép fekete selyemkendőt pedig, amit a nagyságos asszony hozott nekem Velencéből, magának hagyom, majd hordhatja, ha idősebb lesz...

- De Valérie...

- A megtakarított pénzem a húgomé legyen, - folytatta tovább a végrendekezést Valérie, - a nagyságos asszonynak pedig mondja meg, hogy mióta szegény jó anyám meghalt, őt szerettem a legjobban a világon... Neki nem hagyok semmit... semmit... csak ezt...

- De Valérie, drága, jó Valérie, nem lesz magának semmi baja. A doktor is azt mondta, nincs semmi baj, egy-kettőre meggyógyul, meglássa...

- De ha nem halnék meg, akkor is beteg leszek egy darabig, - folytatta Valérie. - És akkor bitangban marad a ház... és... én magára bízom a házat, Flóra. Akár meghalok, akár nem halok meg. Vigyázzon a nagyságos asszonyra. Ha el kell utazni, segítsen neki a csomagolásnál. Hiszen ennek az új szobalánynak soha nincs ott az esze, ahol kéne... Vigyázzon a házra... Mihelyest egy kicsit hideg van, be kell fűtetni, nehogy a nagyságos asszony berekedjen... De legfőként a kulcsokra vigyázzon, mert én most magára bízom az összes kulcsokat... A kamrát nem szabad nyitva tartani... nem szabad... és a porcellánokra, ügyeljen a porcellánokra...

Flóra azt sem tudta, nevéssen, vagy sírjon-e a furcsa szónoklat közben.

- No, hol az az altató? - mondta aztán Valérie minden átmenet nélkül.

- Rögtön beadom. Így ni... Most aztán el fog aludni hamarosan.

- Menjen csak és feküdjék le.

- Szeretném megvárni, amíg elalszik Valérie.

- Csakhogy én nem tudok elaludni, ha a szobámban világos van. Csak feküdjék le, Flóra. Köszönök mindent. És a kulcsok... Vigyázzon a kulcsokra!...

- Igen, igen, Valérie, vigyázni fogok. Csak aludjék el nyugodtan. Jó éjszakát.

És Flóra kiment a szobából, de elhatározta, hogy nem megy még lefeküdni, hanem az ajtó elé húz egy széket és úgy várja meg, amíg a nyugós beteg elalszik.

*

Maga sem tudta már, hogy mióta üldögél ott az ajtó előtt. Valérie elaludt, de ő még nem ment lefeküdni. Érezte, hogy túlságosan izgatott ahhoz, hogy lepihenjen. Ott gubbasztott a széken és a könyvet, melyet időtöltés céljából vett ki a könyvtárból, maga elé tette a földre. Fáradt volt ahhoz, hogy olvasson, meg aztán agyát is túlon túl foglalkoztatták az izgalmas délután eseményei.

Arra riadt fel, hogy valaki jár a hallban.

- Hazajöttek volna már?

Órájára nézett. - Lehetetlen, hiszen mindössze negyedtizenegy van és az Opera kilenckor kezdődött.

- Biztosan a szobalány, vagy az inas, - mondotta magában és igyekezett önmaga előtt is eltitkolni nyugtalanságát. De azért Valérie betegsége, az izgalom és most ez a nyomasztó egyedüllét túlságosan felizgatták ahhoz, hogy ki mert volna menni a hallba.

A lépések pedig egyre közeledtek s a kis folyosó ajtaja, ahol Flóra üldögélt, kinyílt.

- Jó estét, Flóra. Szegénykém, hát itt őrzi a beteget? És hogy megijedt...

- Igen... egy csöppet... már azt hittem...

- Hogy valami rabló jön, - egészítette ki Charles, mert ő volt a késői vendég. - Hát mi baja Valériának? - kérdezte aztán halk hangon.

- Most már jobban van. Az orvos azt mondja, hogy vakbélgyulladás és valószínűleg meg kell operálni.

- Elaludt?

- El. Hát maga hogy került ide?

Egész egyszerűen. Az Operában találkoztam Marcellel és Suzyvel és tőlük aztán megtudtam a szomorú hírt és azt, hogy maga itthon maradt egymagában betegápolónak. Végignéztem az első felvonást és aztán fogtam magam és szépen idejöttem, hátha valami hasznomat veheti? De amint látom, most már semmi baj sincs és a legjobb lenne, ha lefeküdnék.

- Köszönöm a szívességét, Charles, de én inkább...

- Ha Valérie miatt nyugtalanodik, én szívesen fent maradok és...

- Nem, nem azért. Ő most bevette az altatót és a doktor úr azt mondta, nyugodtan magára hagyhatom. Nem azért... De úgysem tudnék elaludni, érzem...

- Akkor hát van egy indítványom. Szépen lemegyünk a hallba és ott elbeszélgetünk, amíg a többiek meg nem érkeznek, vagy amíg el nem álmosodik. Mert annak, hogy ezen a rosszul világított, barátságtalan folyosón üldögéljünk, annak igazán nincs sok értelme. Jó?

- Jó.

Flóra a nagy önállósodás után most igen kis leány lett s hagyta magát vezetetni, mint egy gyermek.

- No, most üljön le szépen ebbe a jó, kényelmes fotóbjé - és Charles szintén letelepedett Flórával szemközt. - Egyébként tudja, mi újság? - És be sem várva Flóra választát, kijelentette:

- Megyek Amerikába.

- Amerikába? Maga?! Amerikába?!

- Igen, miért néz olyan ijedten rám?

- Én... én nem nézek ijedten, csak... Csak azt gondolom, hogy Amerika nem nagyon való magának.

- Érdekes. Én egészen biztosra veszem, hogy egyáltalában nem nekem való. De Mister Brown, hiszen tudja, az a nagy műkereskedő, aki Suzy születésnapján itt volt, olyan előnyös ajánlatot tett nekem, hogy azt hiszem, könnyelműség lenne, ha visszautasítanám.

Flóra egy szót sem szólt, csak egy kissé lehajtotta a fejét.

Charles közelebb húzódott hozzá.

- Amerikának sok kellemetlen oldala van, illetve lehet, de annyi biztos, hogy a tempó sokkal gyorsabb, mint itt és én két, esetleg három év alatt össze tudnék annyit szerezni, hogy itt aztán csak a művészetnek élhetnék. Tudja, ez nagy luxus. De egyedül ez adott módot arra, hogy bevárjam azt az időt, amíg itt Franciaországban megnyílnak előttem az érvényesülés, - az igazi érvényesülés kapui.

- És gondolja, hogy odakint könnyebb?

- Azt hiszem, igen. Az ember megdolgozik ugyan, de nem uzsorázzák ki annyira a munkáját. Én legalább is itt még nem kaptam olyan előnyös ajánlatot, mint amilyen Browné.

- És mikor indulna?

- Két-három hétnél előbb semmiesetre sem. Még a szüleimmel is meg kell beszélnem a dolgot. Meg aztán... az ember nagyon nehezen indul el...

- Igen... Emlékszem, hogy én is milyen szörnyű nehezen indultam el hazulról. De muszáj. Az embert hajtja valami, valami meghatározhatatlan, ami erősebb mindennél és ide-oda hányódik az életbe, gyakran van rossz dolga és sír és szenved és azért mégis csak megy, megy előre...

- Kis Flóra, maga nagyon, nagyon okos. És milyen igaza van. Az embernek mindig előre kell menni.

Egy pár pillanatig csönd volt. Aztán Flóra szólalt meg.

- És Suzy? Ő tudja már?

- Mit? Az amerikai utat? Nem, még senkinek sem szóltam, hiszen a mai délutáni postával kaptam meg a levelet. De most már igazán jó lenne, ha lefeküdne, kislány. Hiszen egészen laposakat pillant. Én majd bevárom a többieket.

- Akkor hát... jó éjszakát, Charles.

- Jó éjszakát, kis Flóra.

TIZEDIK FEJEZET FLÓRA HÁZTARTÁST VEZET

A házi orvos másnap korán reggel beállított egy sebésszel. Mindkettőjüknek az volt a véleménye, hogy Valériet sürgősen meg kell operálni.

Az operáció nem súlyos, - nyugtatták meg az orvosok a háziakat - és ha ilyen a helyzet, jobb ha a beteg minél előbb túlesik rajta.

Igen ám, de Valérie konokul azt hajtogatta, hogy ő bizony le nem fekszik a doktorok kése alá. Nem birka ő, hogy vágóhídra cipeljék. Hiába volt minden szép szó, könyörgés, fenyegetőzés, végre is Máriássyné ment be hozzá:

- Valérie, te szívtelen teremtés, - kezdte a beteg ágya mellé ülve, miért akarsz engem megölni, mikor tudod, hogy úgy szeretek élni.

- Én, megölni a nagyságos asszonyt? - nyöszörögte a beteg.

- Igen. Hiszen jól tudod, hogy nem élem túl, ha valami bajod lesz.

És gyöngéden Valerie homlokára téve finom kezét, lágy, érzékeny hangon mondta:

- Mit is csinálnék itt nálad nélkül? Valerie, te szívtelen, gonosz teremtés. Nem akarsz meggyógyulni? Nem akarsz én reám többet vigyázni? És én mindig azt hittem, hogy te szeretsz engem, hogy ragaszkodol hozzám?

- Vigyenek azonnal operálni, - kiáltott fel Valerie és mintha fel akart volna pattanni az ágyból, hogy gyorsabban ott lehessen az operációs teremben, de Máriássyné ijedten visszanyomta párnái közé.

- Csak nem mozdulni, csak okosnak lenni, - mondta aztán és mosolygott. Boldog volt, hogy Valerie engedett és most már minden jóra fog fordulni, de örült a maga varázslatos erejének is. Íme, ez a makacs teremtés olyan lett szavainak hatása alatt, mint a kezesbárány.

Valerie távozása után egyébként az egész házirend felborult. Máriássynének fogalma sem volt a háztartásról és még ha akart volna, akkor sem igen tudja, hogyan fogjon a dologhoz? De esze ágában sem volt ilyesmit akarni, vagy ilyesmivel törődni. A személyzet pedig mintha csak a szegény, ártatlan háziakon akarta volna megbosszulni a házvezetőnő zsarnokságát. Tudták, hogy Valerie jó ideig nem veszi kezébe a parancsnokságot, hiszen az operáció után legalább egy hónapig csendes üdülést, pihenést rendelt az orvos.

Suzynek, akárcsak anyjának, fogalma sem volt semmiről és így akarva nem akarva Flóra szakadt a felelősség. Később, mikor néhány hónap múlva visszaemlékezett erre az időszakra, jót mulatott a sok vészen és viszontagságon. De persze, akkor eszébe sem jutott mulatni, - sőt ugyancsak el volt keseredve és néha-néha azt hitte: nem bírja ki tovább.

Tizenegy óra felé lehetett, mikor Valériet elvitték. Sem Flóra, sem Suzy nem mentek iskolába, hiszen Valérie holmiját be kellett pakkolni és ő a viláért sem engedte volna meg, hogy a szakácsné, vagy a szobalány belenyúljon fehérneműs szekrényébe.

Az ebéd meglehetősen nyomott hangulatban folyt le. Uzsonna tájt aztán beállított a szakácsné Flóra szobájába.

- Tessék ideadni a kulcsokat, uzsonnát kell készíteni és a vacsora...

- Majd mindent kiadok, amit csak kell.

- Jobb lenne, ha a kisasszony ideadná a kulcsokat, akkor aztán nem kellene folytonosan zavarnom.

De Flórának eszébe jutott, hogy mit ígért meg Valérienek és azért - ámbár nehezebbre esett - így felelt:

- Ó, engem igazán nem zavar.

- „Nekem” mindegy, „nekem” úgy is jó - és a szakácsné vállat vont, de ajka körül valami furcsa mosoly jelent meg, melyből Flóra, ha jobb emberismerő mint amilyen, felette vészes magyarázatokat vonhatott volna le.

És a szakácsné ki is jelentette a konyhában:

- Úgy látszik, Valérie ránk akarja szabadítani a magyar kislányt fiók házisárkánynak. Kértem tőle a kulcsokat, - majd ő kiad mindent - jelentette ki. Hanem annyi aztán biztos, hogy nekem nem fog parancsolgatni, az én fejem tetején nem fog ám táncolni Valérie önagysága utóda és ha velem ujjat mer húzni, hát majd neki gyúlik meg a baja!

A szobalány titokban Flóra pártján állt ugyan, de túlságosan rövid ideje volt még Máriássyék-nál ahhoz, hogy önálló véleményt mert volna nyilvánítani. Az inas pedig elhatározta, hogy okos férfi léte nem avatkozik bele az eljövendő harcokba és veszedelmekbe, intézzék el az asszonyok egymás között, hanem inkább azon lesz, hogy a maga módja szerint hasznot húzzon a házvezető távollétéből.

Másnap reggel Flóra egy órával korábban kelt fel, hogy mindent kiadjon, elintézzon. Aztán mint aki dolgát jól végezte, Suzyval együtt elment az iskolába. Mikor délben hazaértek, a csinos szobalány kissé megszeppent arccal fogadta őket.

- Csak nincs valami baj, Germaine? - kérdezte Flóra ijedten, mert már attól tartott, hogy talán valami rossz hír érkezett Valériéről.

- Nem, kisasszony, semmi baj sincs, - nyugtatta meg a szobalány, de Suzy magyarul így szólt barátnőjéhez:

- Te, én azt hiszem, hogy valami még sincs rendjén a ház körül.

- Ugyan, Suzy, ne láss mindig rémeket.

- Én egyáltalán nem szoktam, sőt... No, de nem akarok szomorú jóslatokba bocsátkozni, ez nagyon kellemetlen foglalkozás... Majd meglátjuk...

És meglátták.

Az ebéd ehetetlen levessel kezdődött és mikor Máriássyné megkérdezte, hogy a hús mellé miért nem csináltak kompótot, vagy főzeléket, az inas kijelentette, hogy Flóra kisasszony elfelejtette kiadni a cukrot és ezért a szakácsné sajnos tésztát sem tudott csinálni, sem kompótot, mert az éléskamra be volt zárva.

- Én azt hiszem, sokkal okosabb lenne, ha odaadnák a kamrakulcsot a szakácsnénak, - mondta Máriássyné bosszús hangon. - Kérlek, Pierre, kínálj meg egy cigarettával.

- Én mindent kiadtam, amit a szakácsné kért, - mentegetődzött Flóra. - És ő egy szót sem szólt, hogy cukor is kell. És ami azt illeti, hát éppen hozathatott volna egy negyedkiló cukrot, ha látja...

- Jóságos ég! Kellemes kilátás a jövőre nézve, ha ebédnél mindig a szakácsnő jellemének fény- és árnyoldalait fogjuk megvitatni, - sóhajtott fel Máriássyné, aztán hozzátette: - Csak most látom igazán, hogy milyen kincs ez a Valérie.

Flóra vérvörös arccal ült helyén. Hiszen igaz, Máriássyné megjegyzése tulajdonképpen nem is neki szólt, de azért mégis kínosan érintette.

- Úgy-e mondtam, hogy valami nincs rendben, - jelentette ki Suzy, mikor ebéd után Marcell, Flóra és ő együtt ültek szobájában. - Úgy látszik, az a vén sárkány szörnyen dühös, amiért te nem akartad neki odaadni a kulcsokat.

- Én nem adhatom oda neki a kulcsokat. Elsősorban, mert Valérienek megígértem, másodsorban, mert szentül meg vagyok győződve, hogy még a szemünket is kilopná.

- Hát annyi biztos, hogy nagyon szemtelenül viselkedik, - mondta Suzy.

- És hogy ma milyen rossz volt az ebéd, - sóhajtott fel Marcell - eddig, ha ő maga undorító volt is, de legalább pompásan főzött, de most...

- Most mindenáron meg akarja mutatni, hogy ő az úr a háznál és meg kellene értetni velem, hogy...

- Hát tudod mit? Értesd meg vele, Flóra.

- Én? Végeredményben én mégis csak idegen vagyok itt és tulajdonképpen Suzy a házikisasszony, neki kellene...

- Én? Isten ments! Én mindig is szörnyen féltém a szakácsnétól. Csak nem gondolod, hogy oda mernék állani a nagy, kövér alak elé?... Én mondom neked Flóra, hogy a szakácsné veszedelmes teremtés. Huh, micsoda sivító hangja van! Már rágondolni is rossz! Csak Valérie vasmarkának engedelmeskedett, de nekünk bizony...

Suzy be sem fejezte a mondatot, csak lemondóan sóhajtott egy nagyot.

- És ha Marcell szólna? Végeredményben is ő a férfi.

- Férfinak semmi köze a háztartáshoz, - vetette közben gyorsan Marcell. - Nem mintha elvi szempontból kifogásom lenne a kövér szakácsné megrendszabályozása ellen, sőt... Csak éppen azt akarom leszögezni, hogy nem én reám tartozik, hanem ti reátok, leányokra és...

- És te is félsz a szakácsnétól, - nevetett Suzy. - Csakhogy úgy látszik, az egész társaságban én bennem van annyi férfias bátorság, hogy őszintén bevalljam érzéseimet.

- Gyerekek, - kérdezte kisvártatva Marcell - nem vagytok éhesek?

- De igen! - kiáltott fel élénken Suzy és Flóra.

- Uzsonnázhatnánk, - indítványozta Marcell.

- De hiszen még csak félnegy van.

- Istenem... Egyik nap korábban uzsonnázik az ember, másik nap később, - mondta Marcell és hozzátette:

- Suzy, tulajdonképpen szólhatnál az uzsonnáért.

- Nesze, itt a kulcs, adj ki mindent a kamrából, ami kell - és Flóra kissé gyanús sietséggel nyújtotta át a kulcsosomót.

- Én? Már mint én? - méltatlankodott Suzy. - Hát csak nem gondoljátok komolyan? Hiszen azt sem tudom, hogy mi kell? És hátha azt fogja mondani, hogy hagyjam ott a kulcsot? Nem, csak menjen Flóra. Csak arassa le, amit vetett.

- Úgy van, úgy van, helyes. Vagy: ki mint veti ágyát, úgy alussza álmát és még egy csomó bölcs közmondást tudnék idézni, ami ugyanezt az igazságot bizonyítja, - helyeselt Marcell.

- Ugyan kérlek, nevetségesek vagytok. Hát csak nem gondoljátok komolyan, hogy félek a szakácsnétól? Megyek és azonnal megrendelem az uzsonnát!

És Flóra méltóságteljesen kivonult a szobából.

Kisvártatva aztán megjelent hosszúra nyúlt képpel.

- Mi az, mi van az uzsonnával? - kérdezte Marcell rosszat sejtve.

- Az uzsonnával?... Az uzsonnával egy kis baj van...

- Na, ne mondd!

- De bizony - és Flóra zavartan mosolygott.

- A szakácsné alszik, - jelentette ki és a szekrényt lezárta, a csészékhez, tányérokhoz nem lehet hozzáférni.

- Na és miért nem szóltál be neki, hogy legalább a kulcsot adta volna ide?

- Úgy hortyogott, hogy...

- Na te híres, bátor, aki még az ellenség hortyogásától is megijedsz - és Suzy mosolyogva nézett barátnője szeme közé.

Flóra elpirult és félig nevetve, félig zavartan motyogott valamit.

Marcell azonban lovagiasan védelmébe vette a magyar kislányt.

- Hagyd el, Suzy. A szakácsné szörnyű teremtés. Igazán nem csodálkozom szegény férjén, aki inkább jobblétre szenderült, semhogy ilyen hitves oldalán tapodja ezt a földi siralomvölgyet... De a filozofálással nem lakunk jól. Van egy indítványom, menjünk el a cukrászdába és uzsonnázzunk meg.

- Fizetsz? - És Suzy gyanakvóan pislogott bátyjára.

- Fizetek. Két darab süteményt fejenként.

- Elég fősvény vagy.

- Én? Hálátlan lélek, hogyan állíthatsz ilyesmit tulajdon testvérbátyádról? Csak azt akarom, hogy azt a finom vacsorát, mellyel a szakácsné ma este kedveskedni fog nekünk, kellőképpen méltányold és élvezd.

- Szerencse, hogy ma este nem jönnek vendégek, - jegyezte meg Flóra. - És képzeljétek, az inas eltűnt.

- Ugyan?

- Igen, az imént végigjártam az egész lakást és seholsem találtam. A szobalány bekopogott az ajtaján, de senki sem felelt.

- Szólni kell neki. Meg kell mondani, hogy bejelentés nélkül ne menjen el hazulról, - ez az én véleményem - mondta Marcell emelt, kemény hangon.

- Gyerünk már a cukrászdába, - sürgette őket Suzy.

*

A cukrászda után meglátogatták Valériet és az egyik széles úton hazasétálva, legnagyobb meglepetésükre a szakácsnőt pillantották meg, - mégpedig egy biciklin.

- Na, mit szóltok hozzá, gyerekek? - kérdezte Marcell. - Én bizony nem is sejtettem volna, hogy a kövér szakácsnő ilyen sportlady.

Otthon meglehetősen puskaporos hangulat fogadta őket.

- Talán nem kóricálnátok el az egész délutánt, - kiáltott rájuk dühösen Máriássy, aki feleségével együtt éppen a teát kanalazta. - Szeretném tudni, hogy hol voltatok?

- A cukrászdában. De igazán nem értem, papa, hogy miért vagy olyan paprikás hangulatban? - És Marcell kényelmesen belesüppedt egy nagy fotóbjébe.

- Én pedig azt nem értem, hogy vén fejemmel, miért kell nekem kiszaladgálni, ajtót nyitni, éppen mikor legjobban dolgozom, mert a szakácsnénak fáj a feje, az inas egész egyszerűen eltűnt, a szobalányt pedig le kellett szalasztani, mert ti magatokkal cipelitek a kamrakulcsot és bennünket a guta megüthet az éhségtől, amíg ti a cukrászdában üdültök.

- De papa, éhség miatt még senki sem kapott gutaütést.

De Máriássy most az egyszer nem volt jókedvében.

- Hagyj fel már ízetlen tréfáiddal, - förmedt Marcellre.

- Én igazán nem értem, papa, - vágott közbe Suzy, hogy a viharos közhangulatot némileg lecsillapítsa, - de mi láttuk a szakácsnőt, az Avenue de la Grande Arméen biciklizett.

- Mii? Biciklizik, mialatt mi étlen-szomjan szenvedünk?! Hát ez hallatlan! Ivonne drágám, végeredményben is ez hallatlan és meg kellene neki mondani, hogy...

- Kedves Pierre, nagyon kérlek, kíméld meg ezektől a házi perpatvaroktól - és Máriássyné idegesen ugrott fel, - hiszen az ember már egyebet sem hall, mint a szakácsnő így, a szobalány úgy... Nem lehet délután a személyzettel veszekedni és a szakácsnő visítozását hallgatni, este pedig az Aidát énekelni. Ezt igazán nem lehet...

- Suzy, - mondotta Flóra, mikor egyedül maradtak - a szakácsnővel okvetlenül beszélni kell és...

- Hát, ha te magadra vállalod...

- Magamra vállalom. Végül is ez túrhetetlen.

- Én azt hiszem, legjobb lenne odaadni neki a kulcsokat. Meglátod, rögtön olyan lenne, mint egy falat kenyér.

- Az lehetetlen. Valérienek megígértem, hogy...

Suzy csak vállát vonogatta.

De Flóra most már komolyan mérges lett és az indulat egyszerre kemény energiát öntött bele.

- Kérem, ha a szakácsnő hazajön, azonnal értesítsen, - mondta a szobalánynak.

- Én nem bírom ezt a puskaporos hangulatot, Suzy, elmegyek, - jelentette ki Marcell. - Remélem, mire hazajövök, lecsillapulnak a kedélyek. Anya játszik ma este?

- Nem. Meg van hívva. Hazajössz vacsorára?

- Hogyne. Remélem, a vacsora nem lesz olyan lesújtó hatású, mint az ebéd. Mindenesetre azt tanácsolom, hogy szegfűszegtől kezdve szerezsendióig mindent adjatok ki, ha egy rendes bifszteket akarunk enni.

- Nagyon elmés vagy.

- Ó, igen. Ezt már régen tudom. Szervusz.

- Szervusz.

Flóra pedig visszavonult szobájába és dobogó szívvel, izgatottan készülődött a szakácsnővel vívandó párviadalra. Az inastól egy cseppet sem félt. Annak egész egyszerűen meg fogja mondani, hogy délutánonként bejelentés nélkül ne menjen el hazulról, hanem a szakácsné?... Flórárt élénk fantáziával áldotta meg a természet s már látta maga előtt a szakácsné vaskos alakját, amint hatalmas kezeit csípőjére rakja és visító, alakjához képest szokatlanul éles hangját nekiereszti. - Hogy is tudott Valérie ilyen sárkányt tartani a házban? - kérdezte magától. Igaz, hogy Valérie vaskeze alatt egészen jámbor, szelíd teremtésnek látszott.

Végre megérkezett a nagy pillanat. A szakácsné hazajött.

- Nagyon örülök, kedves Teréz, hogy olyan szépen biciklizik, de mégis arra kell kérnem, hogy egy kicsit a háztartással is foglalkozzon, - mondta Flóra vésztyjósító szelídséggel, miután elővigyázatosan behúzta maga után a konyha ajtaját. (A nyúlszívű Suzy a hallban maradt hátvédnek és barátnőjét egyedül engedte be az oroszlanbarlangba.)

A szakácsné egykedvűen ült a széken és egy kiflit majszolgatva, válaszolt:

- A szegény embernek is kell egy kis pihenés. Az sem dolgozhatik hajnaltól késő estig, mint az állat.

- Szóval maga szerint a hajnal nyolc órakor kezdődik. Mert maga akkor szokott felkelni.

- Fő az, hogy elvégzem rendesen a dolgomat, illetve elvégezném, ha a kisasszony nem cipelné mindig magával a kulcsokat, mert persze semmiből én sem tudok főzni, olyan művész nem vagyok.

- De Teréz, - szólott csitítólágg közbe a szobalány, aki szíve mélyén a háziakkal érzett együtt.

- Nézze kérem, - mondta Flóra - én nagyon jól tudom, megkérdeztem magától reggel, mi kell az ebédhez és amire szüksége volt, azt én mind kiadtam.

- Az ember nem gondolhat mindenre.

- És maga nagyon jól tudja, hogy mi volt a rend Valérie alatt és...

A szakácsné olyan mérges pillantást vetett rá, hogy Flórának szinte torkán akadt a szó és a legszívesebben abbahagyja és elpárolog a konyhából, de mert már benne volt a dologban, hát mégsem akart félúton megállni, összeszedte minden bátorságát s így folytatta:

- Igen, maga nagyon jól tudja, hogy mit kell csinálni és abban az esetben, ha nem akar, hát... hát én igazán sajnálom, de attól tartok, hogy akkor előbb-utóbb el kell válnunk.

- Úgy? - süvített gúnyosan a szakácsné - a kisasszony felmond nekem? Hát ez nagyszerű! Hallja, Germaine, hallja? - fordult a szobalány felé, aki okos lány létére éppen ki akart somfordálni a csata színhelyéről. - Csakhogy abban téved a kisasszony (a kisasszony szót mindig gúnyosan megnyomva kiáltotta Flóra felé), hogy én majd elsejéig itt kínlódom a háznál. Azt aztán nem! Vagy reám bízzák a ház vezetését, mert a kisasszony fiatal és tapasztalatlan, vagy pedig megyek tüstént, még ma este!

- De Teréz! - igyekezett csitítani a szobalány.

- De bizony megyek és megmondom a nagyságos asszonynak...

No még csak az kéne! És Flóra a veszedelmes hadüzenet hallatára egyszerre visszanyerte egész szellemi frissességét.

- A nagyságos asszonyhoz nem érdemes befáradnia. Ő engem bízott meg az ügy elintézésével és amit mondtam, mondtam.

- Rendben van. Akkor pakkolok.

A szakácsné meg volt győződve, hogy az utolsó pillanatban vissza fogják tartani, hiszen főzni az egész házban senki sem tudott és tisztában volt azzal, hogy nagy szükség van rá. De Flóra, aki csökönyös volt, csak annyit mondott:

- Tessék! - és azzal kifordult a konyhából.

- Szent Isten, Flóra, csak nem falt fel a sárkány? - kérdezte Suzy barátnőjét.

- Azt nem, de felmondtam neki és...

- Mii? Felmondta? Na hallod?!

- Igen. Kénytelen voltam. Roppant szemtelenül viselkedett. Be akart menni édesanyáéhoz és...

- No még csak az kéne! Anyát felizgatni!...

- Megmondtam neki, hogy az ügy elintézésével én vagyok megbízva, de attól tartok, hogy most, mielőtt elmegy, meg fog próbálkozni...

- Szerencsére itt van Charles. Néhány perce jött meg. Most apával beszélgetnek, de odaállítom anyus ajtaja elé és megmondjuk neki, hogy a sárkányt semmi szín alatt sem szabad beereszteni. Persze, Marcell ilyenkor soha sincsen itthon. De különben, amilyen pipogya legény...

- Hagyd el, Suzy, te sem vagy különb. Hiszen te is kint kuksoltál és...

- No, az már igaz, hogy nem vagyok olyan hősies lélek mint te, te kis fiók Valérie. - És Suzy nevetve átölelte Flórát. - Tudod, hogy szörnyen imponálsz nekem. No, de most szólok Charlesnek, mi pedig összeülünk megbeszélni a teendőket.

A teendőkben hamarosan megegyeztek a szobalány segítségével, aki megígérte, hogy egy földije legkésőbb holnapután reggel beállhat már szakácsnénak. Flóra és Suzy aztán a következő haditervet eszelték ki.

1. A következő napon ebédre vendéglőbe fognak menni. Vacsorára pedig valami hideget és tojásételt fognak enni, minek elkészítésére úgy a jóindulatú szobalány, mint a vakmerő Flóra felemelt fejjel vállalkozni mertek.

2. Az inas indokolatlan és önkényes távolmaradásáért határozott szavakkal, ám egyben szelíden megdorgálandó. (A szelídséget Suzy javasolta, nehogy ő is felmondjon, miként Teréz.) Hiszen kétséges, hogy a szobalánynak akad-e Párizsban olyan földije, aki alkalmas az inasi teendők elvégzésére is?

S a két kislány hűségesen meg is tartotta a programot.

Ám a sors könyvében úgy volt megírva, hogy az este ne végződjék viharok nélkül. Az inas ugyan hazakerült, de valami nagy bánata lehetett a derék férfiúnak és bánatát a régi jó tanács szerint borba fojtotta. Virágos jókedv és sötét melankólia gyors egymásutánban váltakoztak kedélyállapotában és szemmelláthatólag olyan állapotban volt, hogy semmi hasznát sem lehetett venni. Flóra, mikor a furcsa, keresztbenező szempárt meglátta, elhatározta, hogy még „a határozott, de szelídszavú dorgálás”-t is holnapra halasztja.

A szobalány éppen vacsorához terített, mikor Marcell ártatlan képpel, mintha ez volna a legtermészetesebb dolog a világon, három barátjával beállított.

- A fiúk eljöttek, hogy velünk töltsék az estét, - mondta nyugodt, elfogulatlan, sőt derült hangon.

- Te szerencsétlen flótás, - nyögte Suzy titokban, hogy a váratlan és hivatlan vendégek meg ne hallják, - te boldogtalan, mit csináltál? Hiszen Flóra felmondott a szakácsnénak és mi még magunk sem tudjuk, mit eszünk!

De Flóra, ki ma a helyzet magaslatán volt, csodálatos önuralommal fogadta az újabb csapást, - a három vendéget. Marcellt leküldte a közeli üzletbe sonkáért, tojásért és a cukrászhoz.

Gyümölcsöt is hozatott Marcellel. Mindent gondosan felírt egy darab papirostra, lelkére kötvén sűrű fenyegetések között - melyek között a legzordabb az volt, hogy akkor újra le kell menni - hogy semmit el ne felejtсен és a papírlapot el ne veszítse.

Meg kell mondani, hogy a hangulat ritkán volt olyan emelkedett, mint ezen az estén.

Flóra, aki egypárszor, mikor édesanyja beteg volt, tett néha többé-kevésbé eredményes kísérleteket a tűzhely körül, emlékezett, hogy tejfeles borjúszeletét a mellékelt krumplipürével együtt osztatlan lelkesedés fogadta. Elhatározta hát, hogy „aki mer, az nyer” kiáltással, Párizsban is szerencsét próbál vele.

Az olasz rántotta is ott szerepelt a szűk műsorban, melyből a kis magyar leány szakács-tudománya állott, mert hiszen pörköltről, melynek készítésében - mint ahogy Suzynek némi nagyozások közepette előadta, - mesteri tökéletességre vitte, szó sem lehetett, mivelhogy a hozzávaló fűszerek hiányoztak Máriássyék kamrájából, sőt a párizsi boltokból is.

Suzy résztvevő arccal hallgatta Flóra kissé aláhúzott és túlon túl hangsúlyozott sopánkodását e honi fűszerek hiányossága miatt. Mert hiszen ha megvolnának, akkor látná csak Párizs, hogy micsoda főzőtehetség lakik Fehér Flórában!

Suzy komolyan és megilletődött arccal hallgatott. Mindenekfölött és elsősorban tapintatos lélek volt. Egyszerre megértette, hogy mi dolgozik Flórában. Mi hajtja a máskor olyan szerény, hallgatag teremtést fantasztikus dicsekvésekre. Szegény halálosan meg van szeppenve és az ijedt emberek hangos önbátorítása hallatszik minden szavából. Flóra remeg, hogy a vacsora szégyenletes kudarcban végződik s a szapora, hangos dicsekvés nem egyéb, mint saját kis személyének bátorítása.

Suzy okos leány és ami az okosságnál is fontosabb: kíméletes. Hallgat és mosolyog, de közben eszébe jut, hogy hallott ő már a sötétben halálosan féltő emberekről, kik hogy a kínzó félelemtől szabaduljanak, a sötétben fütyülni és dalolni kezdenek.

A fiúk is megtették a magukét. Annyit lábatlankodtak, amennyit csak lehetett. Minden pillanatban kiszaladtak a konyhába, megnézni, hogy mi történik a hadszíntéren? Közkívánatra ki kellett nyitni a kamrát és kivettek három üveg befőttet (kettő őszibarack, Valérie büszkesége). A befőttet mindenféle hókuszpókuszok között Marcell bontotta fel, de Charles rendezte el az üvegtálon - csendéleti alapon. Bár Flóra tiltakozott, kihoztak két üveg tokaji aszút és Marcell kijelentette, hogy egy ilyen ünnepélyes estéhez, melyen Fehér Flóra készíti a vacsorát, tulajdonképpen pezsgő illenék.

Meg kell mondanunk, hogy Flóra dicsekvése és önbátorítása nem volt hiábavaló. A tejfeles borjúszelet kitűnően sikerült, úgyszintén az olasz rántotta is. Máriássy olyan jóízűen evett, mint ritkán életében és megkérdezte Flórát, hogy a többi ételleket is ilyen pompásan készíti-e? Flóra egy olyan hanyag kézmozdulattal felelt, mintha csak Michelangelótól azt kérdeznék: tud-e szobrot faragni?

Máriássyné ragyogó arccal ült az asztalfőn és olyan nyugodtan evett a tejfeles borjúszeletből, mint aki ma estére felfüggesztette a hízástól való félelmét és tíz dekával több vagy kevesebb, neki ugyan mindegy.

Vacsora után művészet következett, melyen mindenki köteles volt a művészet valamelyik ágában - kivéve azt, ami mestersége - produkálni magát.

Marcell operaáriákat adott elő és a magas vagy mély hangoknál hang hiányában mindig a kezét emelte fel vagy le. Suzy és Charles a szakácsné és Flóra között lejátszódott tragikus jelenetet adták elő nagy sikerrel - de korántsem olyan vérfagyasztóan, mint amilyen valóban volt - bocsátotta előre Suzy. Mire Flóra meg nem állhatta, hogy meg ne jegyezze:

- No, de hiszen te édeskeveset tudhatsz erről, mert ijedtségben a hallban kuksoltál.

Szóval mindenki előadott valami „művészi számot” és végezetül Máriássyné és férje zárták be a műsort, a régi valcert mutatták be és olyan sikert arattak, hogy „közkívánatra” kétszer is meg kellett ismételni a táncot.

- Flóra, az egész család a legmélyebb elismeréssel hajlik meg előtted, - jelentette ki Suzy vasárnap ebéd után, mikor mindnyájan együtt ültek a szalónban.

- Úgy van, úgy van! - helyeselték a többiek és Máriássyné hozzátette:

- Szinte éppen olyan nagy a fegyelem, mint Valérie kormányzása alatt. Már pedig ez nagy szó.

Flóra elégedett, jókedvű mosollyal ült helyén. Igaz, sokat dolgozott, de legalább meg is volt a látszata és a házban ezentúl csakugyan úgy ment minden, mint a karikacsapás.

TIZENEGYEDIK FEJEZET CHARLES

Éjszaka volt. Flóra ott feküdt az ágyban, két kezét feje alá téve és belebámult a sötétségbe.

Hát igen... Charles elutazik. Holnap reggel indul. Miért nem tud ő aludni?... Talán emiatt?... Hiszen ő nem szerelmes Charlesba. Vagy szerelmes lenne? Flóra a sötétben, amint nyitott szemmel, kínos éberségben fekszik az ágyban, keresi a feleletet a nehéz kérdésekre.

Vajjon szerelmes ő? Erre a kérdésre még önmagának sem tud felelni, pedig ő mindig arra törekszik, hogy sajátmagához őszinte legyen. Annyi biztos, hogy az az érzés, ami Charleshoz fűzi, nem hasonlít a regénybeli szerelmekhez. Ő nem tudna öngyilkos lenni, vagy elpusztulni boldogtalan, viszonzatlan érzés miatt. Ó, ő nagyon is jól látja Charles hibáit, ha néha-néha meg is feledkezik róluk és egyáltalában nem idealizálja Charlest semmiképpen és... És az egész mégis szörnyen furcsa...

Egyáltalában mi az a szerelem? Például ő, mielőtt Charlessal megismerkedett volna, mindig csak azokkal a fiúkkal állt szóba, akikkel indiánosdit játszott. És neki valahogy sohasem jutott úgy határozott alakban eszébe, hogy azok fiúk, ő pedig leány. Csak mindig irigykedett rájuk egy cseppet, mert az Isten fiúknak teremtette őket és titokban sokáig azt remélte, hogy ha nagyon jól viseli magát, akkor még belőle is fiú lehet egyszer. De Charles?... Ő vele szemben egészen más volt a helyzet. Persze, így pontosan nem tudná még magának megmondani, hogy milyen? De érzi, hogy más, egészen más... Itt van például Suzy. Suzy már nagyon sokszor volt szerelmes. Szerelmes volt Petőfi Sándorba és Petroniusba a Quo vadis? című regényből. Jó, az ember azt mondhatná, hogy ezek már meghaltak, de Suzy tavaly a történelemtanárba is beleszeretett és mindig lerajzolta - elég rosszul - óra alatt. És legújabbán a spanyol követ unokaöccsére volt szerelmes és ez a szerelem szerencsésebb is volt, mint az előbbieket, mert a követ unokaöccse Suzy kedvéért iratkozott be abba a tánckurzusba, ahová most jár. Igen, Suzy sokszor volt már szerelmes és ennek a helyzetnek legalább az az előnye, hogy az ember tudja, mit érez. De ő?... Ő csak annyit tud, hogy örül, valahányszor látja Charlest és szeret vele beszélgetni és mindig van számára mondanivalója és akkor sem unatkozik mellette, ha hallgatnak. És azt is tudja, hogy most, mikor elmegy, hiányozni fog, nagyon fog hiányozni. Hát ez a szerelem?...

A sötétben Flóra tágranyitott szeme előtt megjelenik a fiú és hallja a hangját. A sötétben is látja Charles energikus, kemény fejét, sűrű, sötét haját.

Igen, Charles energikus... Ki fogja magát verekedni minden félszége, minden nehézsége ellenére. Energikus és tehetséges...

Mit is mondott tegnap, mikor uzsonna után Marcell és Suzy elmentek Valériehez és ők egyedül maradtak a szobában? Mit is mondott?

- Lássá csak, kis Flóra, hogy én most elmegyek, olyan mint egy álom, mint egy valószínűtlen és kicsit szomorú, de minden esetre nagyon-nagyon különös álom. Lássá, én olyan sok mindenre gondoltam ezekben az utolsó napokban. Vajjon, mit is keresek én odakünn? És érdemes-e egyáltalában nekivágni a nagy bizonytalanságnak, valami új bizonytalanságért. Érdemes-e itthagyni hazámat, szülőimet, - azt a két drága öreg embert ott Bretagneban - Párizst és mindazt, amit Párizs az én számomra jelent?... Hogy érdemes-e? Ne is feleljen, Flóra, erre a kérdésre minden ember csakis önmaga tud feleletet találni... Látja, talán két év, talán több is beletelik, amíg hazajövök, amíg hazajöhetek... Arra is gondoltam, hogy maga akit tizenhatéves kislányként hagyok itt, tizennyolc éves nagyember lesz, mire visszajövök.

Különös dolog, eszembe sem jut, hogy maga akkor talán már ki tudja, milyen messze lesz? Én biztos vagyok benne, hogy találkozni fogunk.

- Én is bizonyos vagyok benne, Charles, - mondta csendesen Flóra.

- Ostobaságot beszélek, de mielőtt elutaznék, el kell mondanom, mindig úgy szerettem volna lefesteni magát. A szemét szerettem volna legkiváltkép, a nagy, szép, szomorú, okos, szürke szemét... De nem mertem megmondani...

- Charles...

- Tessék...

- Én azt hiszem, hogy mi mind a ketten szörnyen bátortalanok vagyunk. Maga legalább, maga hisz a művészetében és bízik a tehetségében. De én?... Különösen régebben... most már nem is annyira... Nagyon sokat szenvedtem emiatt... Én például... sokáig azt hittem, hogy én vagyok a legcsunyább lány a világon és... és...

- Miért nem folytatja?

- Nem is tudom, hogy megmondjam-e? Borzasztó számárság az egész és tulajdonképpen nem is tartozik a dologhoz...

- Nagyon szépen kérem, mondja meg.

- Én magam sem tudom miért... De már az első pillanattól kezdve... Szóval én sokáig azt hittem, hogy maga Suzybe szerelmes és...

- Én, Suzybe?!... Dehát hogyan jutott, hogyan juthatott az eszébe ilyesmi, Flóra?! Én mindig drága kis pajtáskámnak tekintettem Suzyt és soha másként nem gondoltam rá. Hiszen mi olyan mások vagyunk, annyira más világban élünk. Suzy édes kis baba, én pedig...

- Én nem is tudom... igazán...

Flóra vérvörös arccal elhallgatott.

Aztán sokat beszéltek még magukról, a családjukról, tervekről és célokról. Flóra érettségi után irodába fog menni német-francia-angol levelezőnek és Charles reméli, hogy két-három év alatt kiverekszi magát odakint. Mr. Brownnak elsőrendű összeköttetései vannak, csak dolgozni kell, dolgozni, lankadatlanul, szívósan, kitartással... Előre!

Hát csak ennyi volt. Szerelemről szó sem esett közöttük. És lehet, hogy Charles sem tudja, szerelmes-e? Csak azt érzik mindketten, hogy ők valamiként, talán bizonytalanul még, de összetartoznak... És holnap reggel Charles elutazik...

Talán megint olyan csunya, ködös, szomorú reggel lesz, mint mikor ő - Flóra - nekivágott a nagy útnak. Akkor úgy érezte, hogy sok minden elmarad mögötte és most...

Nagy vonat az élet, robog, robog az emberekkel... Beszállunk és utazunk, kiszállunk és újra felülünk és búcsúzunk és elválunk legkedvesebbjeinktől, elhagyjuk őket és hátunk mögött elmarad sok minden, ami szép, édes és olyan is, ami csunya és szomorú. Mi nem nézünk hátra, csak mindig előre. Hurrá! Száguld velünk életünk vonatja, új, ismeretlen tájak, soha nem látott országok felé. Előre! Mindig csak előre! Robog-robog az élet vonatja, - aztán egyszer csak eljön a pillanat, mikor mindaz, amit elhagyunk, mindaz, amit kidobunk, amitől öröm, vagy fájdalom volt elszakadni, utolér bennünket. De akkor már emlék a neve: súlyos és drága batyuként nehezedik a vállunkra, - megöregedtünk.

TIZENKETTEDIK FEJEZET VALÉRIE HAZAJÖN

Charles elutazott... Flóra számára mintha az egész ház csendesebb, sivárabb lett volna.

Egymás után teltek a napok. Valérie, aki szerencsésen túlesett az operáción, elutazott vidékre, hogy egy kicsit összeszedje magát. Egy szép napon aztán beállított egészen váratlanul. „Hadd lássam meg a tulajdon két szememmel, milyen élet folyik a házban, mikor én nem vagyok itthon?”

Várakozása ellenére minden rendben volt, természetesen csak aránylag, mert hiszen a kávékészletből eltörött egy kis tányér, két pohárról nem is beszélve, egy törülköző pedig kézen-közön elkallódott.

- Hát azért lesz itt dolog, amíg teljesen rendbe szedem a háztáját, - jelentette ki megérkezése estéjén, miután, a személyzet nem kis öröme, megtartotta az általános inspekción. Ámbátor tagadhatatlan, hogy fiatal korához, tapasztalatlanságához képest Flóra nem is ügyetlen, sőt...

- Igen örülök, hogy mindent rendben talált Valérie, - mondta Flóra.

- Mindent? No, édes Istenem, azért túlozni éppen nem kell. Hátha most elkezdeném felszámolni mindazt, ami nincs rendben.

- Tudja mit, kedves Valérie, inkább ne számolja, - vágott közbe Marcell.

- Az éléskamráról nem is beszélve, ahol egész egyszerűen meg sem néztem a befőtteket, mert ismerem - sajna - jól ismerem Marcell úr természetét és nem akarom, hogy a guta most üssön meg, mikor szerencsésen kiláboltam a betegségből.

A fiatalság igyekezett kuncogását magába fojtani, de Marcell úgy érezte, önérzetének tartozik, ha kijelenti:

- Tudj' Isten, Valérie, aki ilyen vidoran és tetterősen látja magát, az el sem hinné, hogy néhány hét előtt még végrendelkezett és a szép duplafedelű aranyóráját is reám hagyta...

De most az egyszer Valérie komolyra, nagyon is komolyra vette a tréfát.

- Szégyelje magát, Flóra. Egy szegény, öreg, beteg teremtés bizalmával visszaélni és kigúnyolni, csunya dolog, nagyon csunya dolog. Ezt igazán nem vártam volna magától.

És azzal kifordult a szobából.

- Marcell, igazán nem kellett volna felbosszantani, - mondta Suzy. - Úgy látszik, rosszul esett neki.

- Na hallod, - kezdte Marcell, de nem fejezhette be, mert Flóra közbevágott:

- Én vagyok a hibás, nem Marcell, csakis én. Nekem járt el a szám. Nem kellett volna elbeszélni azt a végrendelet dolgot. De hát persze, nem is sejtettem, hogy így a szívére fogja venni és...

Hirtelen felugrott.

- Kimegyek hozzá és megkérdem. Nagyon rosszul esnék nekem, ha...

És azzal már ki is sietett a szobából.

Valérie már a szobájában volt, mikor Flóra utolérte.

- Kedves jó Valérie, ne haragudjék, én igazán nem akartam megbántani és én nem gondoltam semmi rosszra, amikor...

- Én nem haragszom, Flóra, de mi tűrés, tagadás, rosszul esett nekem, hogy éppen maga, akiben annyira megbíztam, hogy éppen maga...

- De édes, jó Valérie, hiszen nem is sejtettem, hogy magának ilyen rosszul fog esni, ha én elmondom a többieknek.

Az ajtó kipattan és Marcell rontott be a szobába.

- Valérie, drága, csak nem haragszik komolyan reánk? Szörnyen rosszul esnék éppen most, mikor mindannyian úgy örülünk, hogy végre-valahára hazajött.

- Nem, nem haragszom, de a jövőre nézve arra kérem mindkettőjüket, hogy a rossz tréfától kíméljenek meg. Vegyék tekintetbe, hogy lábbadozó állapotban vagyok.

- Bravó, Valérie! Látom, hogy már magára is ráragadt a ház stílusa. Na ne tiltakozzék olyan ijedten, csak a beszédmodorra értem, nem pedig a rendre és más hasonló dolgokra. De most, hogy megbizonyítsam, milyen súlyos sértést követett el velem szemben, mikor azzal gyanúsított meg, hogy a befőtteket megettem, be kell jönnie velem az éléskamrába, ahol is meg fog bizonyosodni, hogy alig egy-két üveg hiányzik és...

- Nana, Marcell, - nevetett Flóra, - vigyázz, hogy ne ess túlzásba. Attól tartok, Valérie, hogy a hiány némileg nagyobb, mint amilyennek Marcell feltünteti.

- Ugyan? Hiszen Flóra úgy őrizte a kamrakulcsokat, hogy egy pillanatra sem vált volna meg tőlük és azt hiszem, éjjel is ott tartotta a párnája alatt és...

- Jól tette, - vágott közbe Valérie. - Nagyon okosan, akarom mondani korához képest mindenesetre eléggé okosan viselkedett.

- Igen, különösen mikor első nap a jó, remekül sikerült ebéd után elszeleltünk a cukrászdába. Mi, azaz Suzy, Flóra, a kulcsok és csekélységem és papáék uzsonna nélkül maradtak. Emlékeztek? Apa ugyancsak puskaporos hangulatban volt.

És Marcell elmesélte mindazt a sok házi viszontagságot, melyet Valérie távollétében átéltek. Olyan mulatságosan adta elő a dolgokat, hogy még maga Valérie is nevetni kezdett. Pedig Máriaasszék derék házvezetőnőjének igen kevés érzéke volt a humor iránt.

TIZENHARMADIK FEJEZET SÁRI LEVELE FLÓRÁHOZ

Kedves Flóra!

Alig várjuk már mindannyian, hogy végre valahára haza gyere látogatóba a nyári vakációra. A két fénykép közül az egyiket berámáztattuk, a másikat pedig elvittem és megmutattam az osztályodban. Mindenki csodálkozott rajta, hogy milyen nagy leány lett belőled és hogy milyen csinos vagy abban az angol kabátban. És én mindenkinek elmondtam, hogy te milyen előkelő életet élsz és hogy perfektül tudsz franciául meg angolul, éppen úgy, mint magyarul (ez utóbbi ugyan nem igaz, de had imponáljak nekik).

Mi csak megvagyunk. Petyu már olyan nagy fiú lett, hogy csodálkozni fogsz és most már nem bög annyira a mosdásnál, de azért még mindig mosdatni kell (ilyen nagy fiú, már szégyelhetné magát, nem igaz?), mert különben a nyaka, meg a füle piszkosan maradna. Dani most vizsgázik a negyedik elemiből és képzeld, szerelmes lett belém és már meg is kérte a kezemet, de én kosarat adtam neki, mondván, hogy idősebb nő nem mehet fiatalabb férfihoz. Pedig az nem igaz, mert Ákos bácsi is fiatalabb öt évvel, mint Lujza néni és én csak azért mondtam neki, mert nekem Dani nem tetszik és sohasem mennék olyan butához feleségül, mint amilyen ő. De ő, amilyen buta, elhisz mindent és azóta nem is kéri meg a kezemet, ellenben mindig verseket ír, nagyon hülye szerelmes verseket. „Sárihoz”, „Szívem és Sári” és effélék a címei. És az egyikén nagyon sokat kellett nevetnem (persze csak titokban, hogy Dani meg ne sértődjön) és még a barát-nőimnek is megmutattam. A csodaszép költemény így hangzott:

„Sárihoz.”

Vers.

Este van...
Nyugosznak minden állatok,
Nem, oh nem, én ébren vagyok.
És szerelmes vagyok Sáriba!

Méla csönd mindenütt.
Csak a süket Reichard bacsí ordítózik.

- Talán bácsi? - mondtam én, mikor ő érzelmes hangon felolvasta a verset. De Dani azt mondta, hogy azért írt „bacsit” bácsi helyett, hogy az emberek megismerjék, alkotásáról, hogy az vers. Mert a versben másként kell írni, mintha nem verset ír az ember. Hát ilyen buta ez a Dani.

Egyébként jól vagyok. A pénzből, amit születésnapomra küldtél, nagyon szép ruhát csináltattam, most már hozzávaló cipőre spórolok. Találkoztam az uccán Fónagy húgával, tudod, azzal a kancsival és azt mondta, Fónagy menyasszony. Mit szólsz hozzá?

Ölel, csókol szerető hugod

Sári.

Flóra pompásan mulatott Sári levelén. Dani, aki szerelmes verseket ír!... Nohát, ez kitűnő!... Velem verekedett, Sáriba szerelmes lett. És Flóra elhatározta, hogy mindezt elmondja Suzynek, ki hallomásból jól ismerte Flóra egész pesti környezetét. De előbb még az angol szavakat veszem át, - gondolta magában.

Ebben a pillanatban kopogtattak és Marcell lépett be a szobába.

- Fleur, vendégek érkeztek és Suzy kéret, hogy gyere le.

- Ki van itt?

- Fernandó.

Hm. A spanyol követ unokaöccse, meglehetősen gyakran jön, hiszen tegnapelőtt volt itt, - gondolta Flóra, de nem szólt egy szót sem.

- És azonfelül Jean is eljött és... (Jean Marcell jó barátja.)

- Rendben van, Marcell, egy negyedóra múlva lejövök, mondd meg Suzynek. Most át kell vennem az angol szavakat.

- Jó, csak nem engedted, hogy befejezzem a mondatot. Szóval Jean elhozott egy amerikai művészeti folyóiratot, mely nagyon melegen emlékszik meg Charles két képéről.

- Úgy? Hiszen tulajdonképpen most is lejöhetek, mert elvégre az angol szavakat este is átvehetem.

Flóra nagyon rossz színésznő volt, mert arcát előntötte a vér.

- Hát persze, hogy este is átveheted az angol szavakat. Gyere csak! Hiszen az utóbbi időben úgyis úgy élsz, mint egy kis remete.

- Halló, Jean, add csak ide azt az amerikai ujságot, - szólt oda Marcell barátjának, mikor már ott voltak a vendégek között.

A cikk valóban nagyon megleghangú volt: „A fiatal francia festő új utakon halad, de egyben sikerült szerencsésen elkerülnie (vagy talán már túljutott rajtuk) a fiatalság túlzásait, végletek között való hánykódását.”

Mialatt Flóra, Marcell és Jean belemerültek az amerikai viszonyok tárgyalásába, Suzy és Fernandó között is élénk diskurzus alakult ki.

- Én - mondta a tizenkilenc éves fiatalember, aki jelenleg a Sorbonne hallgatói közé tartozott, - úgy vélem, hogy a költészet, nemcsak a francia vagy spanyol, de általában a költészet nem alkotott semmi igazán nagyot az utóbbi időben. Egészen más hangokat, új és erős hangot kellene belevinni a poézisbe.

Suzy megértő pillantással nézett a csinos, magas, fekete fiúra.

- Láss, Suzy, más nőnek nem beszélnek ilyesmikről, de magának, magának elmondom. Én már gyerekkorom óta ellenállhatatlan vonzódást érzek a költői pálya iránt. Igen, Suzy, én érzem, hogy meg tudnám találni azt az új hangot, mely ismeretlen és csodálatos ösvényeket, utakat nyitna az emberiség számára.

- Igen, Fernandó, magának költőnek kell lennie! Költőnek!

- Úgy-e? Tudtam, nem, nem Suzy, én éreztem, hogy maga meg fog érteni engem!

Fernandó lelkes tekintetet vetett a fiatal leányra.

- Viszont - folytatta aztán némileg lecsillapult lelkesedéssel - ha arra gondolok, hogy mennyi nélkülözésen, sőt nyomorúságon és megaláztatáson kellett átmenniük éppen a legtehetségesebb költőknek, akkor mégis arra gondolok, hogy inkább diplomatának megyek, hogy nagykövet leszek én is mint a nagybátyám, vagy miniszter, kultuszminiszter.

- De miért nem lehetne a két pályán egyszerre működni? Miért ne lehetne miniszter és költő. Akkor aztán nem kell nyomorognia és élhet alkotásainak, - mondta a praktikus Suzy.

- Igen, Suzy... igen... ez nagyszerű gondolat, államférfi és költő... De nem gondolja, hogy az államügyek és a politika akkor úgy lekötik az embert, hogy nem marad energiája, ideje az irodalom számára?

Suzy egy-két pillanatig elgondolkozott. Aztán felderült az arca.

- Hát itt van példának okáért Goethe. Ő is miniszter volt és költő...

- Az igaz.

- És ha jól tudom, éppen kultuszminiszter volt. Flóra, mondd csak - kérdezte barátnőjét, aki élénken beszélgetett Jeannel, - úgy-e Goethe kultuszminiszter volt?

- Ühüm. Mi bajod van vele?

- Semmi bajom sincs vele... Csak éppen róla beszélgettünk Fernandóval és nem voltunk biztosak benne, hogy csakugyan kultuszminiszter volt-e?

Miután Suzy meg Fernandó szerencsésen megállapították, hogy a költészet és a miniszterség nem zárja ki egymást - sőt... - vidám, lüktető foxtrott-lemezt tettek a gramofónra és felhúzták. Az eljövendő irodalom nagy reformátora, a Goethe nyomán induló ifjú lángész úgy ugrált a fiatal leánnyal karján, mint bármelyik mai közönséges fiatalember.

*

- Ez a Fernandó egy kicsit gyakran jár a házhoz, - jelentette ki aznap este Valérie Flórának. Tegnapelőtt itt volt uzsonnán, az előtte való nap meg vasárnap lévén, természetes, hogy itt volt, ma pedig újból megjelent - pedig senki sem hívta...

- Hiszen Marcell barátai gyakran járnak ide, - védte Flóra barátnőjét.

- Úgy? Persze, maga azt hiszi, hogy én valami agyalágyult, öreg teremtés vagyok, mi?

- De Valérie! - szörnyűködött Flóra, - hogy mondhat ilyet?

- Mert ha Fernandó úr Marcellhez jön, akkor ne ropja egész délután Suzyvel. Én nem szeretek jósolgatni, de ez a Fernandó el fog hasalni a vizsgáján. Na, de mi közöm az ő vizsgájához, majd ellátják a szülei a dolgát. Csakhogy itt van Suzy és attól tartok, hogy ha így folytatja, nem lesz mit dicsekedni a bizonyítványával.

Flóra nem igen tudott mit felelni, Valérienek alapjában véve igaza volt.

- Egy tizenhat éves gyereknek a tanuláson járjon az esze, - folytatta.

- De Valérie, tizenhat éves korában már nem gyerek az ember és...

- Nem bizony? Nem gyerek? Hát mi? Talán felnőtt hölgy? Még várhatnak egy kicsit mind a ketten. Különben én azért mondtam el mindezt magának, hogy beszéljen Suzyvel. Magára mégis csak hallgat valamit. Végezze el becsületesen a dolgát, mint ahogy maga elvégzi.

Flóra ugyan igyekezett megvédeni barátnőjét, de tulajdonképpen jobb meggyőződése ellenére beszélt, mert alapjában véve ő is tudta éppen olyan jól, mint Valérie, hogy Suzy az utolsó időben elhanyagolja kötelességét.

- Beszélnem kell vele, - döntötte el magában, - ő olyan jó és aranyos, hogy biztosan nem haragszik meg, ha figyelmeztetem. És aztán - tapintatosnak és kíméletesnek kell lenni.

*

- Hát persze, igazad van, Flóri, én egy kis haszontalan vagyok és nem veszem elég komolyan a dolgokat, - mondta Suzy, bűnbánóan lehorgasztva fejét.

Ő általában mindig beismerte a hibáit, rájött, hogy a beismerés sokkal kényelmesebb álláspont, mint az ellenkezés.

- Hát akkor rendben van, Suzy. A legjobb az lenne, ha talán valahogy tudtára adnád tapintatosan Fernandónak, hogy... hogy... szóval elég, ha egyszer, vagy mondjuk legföljebb kétszer egy héten jön el látogatóba, - legalább addig, amíg le nem vizsgálol.

- Ó, Flóra!...

- És aztán együtt kellene tanulnunk. Igaz, hogy egy kicsit lassabban megy, de legalább mindent átveszünk lelkiismeretesen.

- Igen, te nagyon lelkiismeretes vagy. De engem... engem... olyan kevésbé érdekelnek a tanulmányaim. Sose szerettem valami túlságosan a rendszeres munkát, de most... egyenesen idegesít. Mit bánom én, hogy mi a kénnek és vegyületeinek...

- Keverékeinek...

- Hát bánom is én, keverékeinek jelentősége a modern gazdasági életben. Bánom is én. Igen, tudom, hogy te azt gondolod magadban: Suzy könnyelmű és semmi sem érdekli, ami igazán komoly, de látod, én azt hiszem, a jó Isten az egyik embert könnyűnek teremt és nevetősnek, a másikat súlyosnak, mélynek és szomorúnak - és ez ellen nem lehet tenni, ezen nem lehet változtatni.

Flóra elgondolkozott.

- Azt hiszem, hogy nagyon sokban igazad van, Suzy. Az emberek csakugyan nem egyformán könnyűek vagy súlyosak, nem egyformán vidámak vagy szomorúak. De... de én azt hiszem, hogy a maga módja szerint mindenki szeretne vidám lenni és hogy sokszor minden embernek nehezebbre esik, hogy a kötelességét elvégezze.

- Ó, ne mondd ezt, Flóra. Neked biztosan nem esik nehezedre, hogy...

- Te nagyon is idealizálsz engem, Suzy.

Flóra valami erős, ellenállhatatlanul erős vágyat érzett, hogy mindent elmondjon barátnőjének, hogy ott álljon előtte leplezetlen lélekkel, hogy megmutassa neki az ő régi életét, az édesanyja életét, melyet talán csak most kezd a maga egész szenvedéses szépségében meglátni.

Beszélni kezdett. Akadozva eleinte és később folyékonyan, valami titkos, benső erőből tüzelve, mely arra ösztönözte, hogy a kettőjük között fennálló elválasztó falat lerombolja, földre döntse. Beszélt... Hogyan éltek odahaza Pesten, ahol anyja megfeszített munkája sem tudta megvédeni őket a nap-nap után megújuló gondoktól... Beszélt... Hogyan hallgatta végig egy este a szomszéd szobából anyja panaszát, hogy határozta el magát a nagy útra, az idegen emberek között való életre ő, aki még bemutatkozni sem szeretett egy idegen embernek. Hogy vált el anyjától, testvéreitől, a várostól, melyben született, ő, nem könnyen, de sok magábafojtott fájdalom, sok titokban elsírt, soha senki nem látta könny árán.

- Flóra, édes, drága Flóra - suttogta Suzy meghiúsítottan, mikor a fiatal leány elhallgatott - mindig is szerettelek, már az első perctől fogva kedves voltál számomra, de most még jobban, százszor, ezerszer jobban... és érzem, az egész életemen át mindig, mindig szeretni foglak.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET ODAHAZA

Telnek a napok, a hetek, hónapok, egyik a másik után. Folyik az élet nagy folyója minden nappal meghozva az apró és nagy örömeket, fájdalmakat. Folyik az élet, egyre folyik tovább...

Flóra már egészen otthonosan jár-keel Párizsban. Természetesnek kezdi találni, hogy hetenként találkozik a Mona Lisával, a Milói Vénusszal, hogy a Boulognei erdőben sétál, hogy az operapáholyban ül, hogy belevész lelke a Concorde tér fényébe és óriási arányaiba, hogy ebédnél meg vacsoránál inas kínálja a tálból és fehérbóbitás szobalány jön be az ajtón, ha csenget valamiért.

Flóra felfedezi lelkében, hogy mennyire szereti a szépet, a finomat, az artisztikust, Máriaassyék házánál jobb iskolába nem is kerülhetett. Máriaassyénak egy pár tréfásan odavetett utasítása, Valérie dörmögve adott tanácsai, de főként a kis Suzy példája megtanítják a külső szép kultuszára. Flórának van érzéke a színek és formák iránt, nyitva tartja a szemét és megtanul abból a kis pénzből - no meg aztán sok mindenféle holmit kap Máriaassyétól, mit Valérie ügyesen átalakít számára - csinosan, ízlésesen öltözködni. Megtanulja, hogy a ruhát mint kell hordani, mint kell benne ízlésesen, szépen mozogni, főként miként kell kímélni, óvni, gondozni, hogy sokáig friss és szép maradjon. Ebbe az utóbbi mesterségbe Valérie vezette be.

Flóra szőke haja már nem kócos, keze hófehér, akár Suzyé. Csinos, takaros, ügyes leány lett a vad Flórából, aki így látja, azt mondhatná, Fehér Flóra egészen megváltozott.

Pedig ma is ugyanaz, aki volt. Az a bátor, őszinte, nyíltszívű, erős ítélőképességű leány. Mert Flóra mikor lefekszik ágyába és magára húzza a kék selyem takarót, tudja, hogy ő itt csak vendég, igazi élete egészen máshol van, egy kis ország szép nagy városában, abban a kis, egyszerű polgári lakásban, ahol egy fehérarcú, korán megöszült asszony számol meg újra számol, hogy tudja beosztani azt a keveset, hogy mégis mindenre jusson belőle. Aztán ha lefekszik, ha a sok töprengés után lehajtja fejét, imádkozik mindegyik gyermekéért, de leginkább azért, aki ott, a messze távolban, idegen világban él. Imádkozik, hogy a jó Isten őrizze meg és úgy hozza vissza, mint ahogy ő magától, az idegen világba, az idegen emberek közé eleresztette.

Flóra ott, a fehér szobában, a kék selyem paplan alatt mintha hallaná anyja imádságát.

És hömpölyög tovább a folyó, az élet folyója. Eljön a nagyvakáció, melyből hat hetet Flóra otthon tölt.

Otthon!... Istenem, hogy örül az ember ilyenkor mindennek. Nemcsak azoknak, akiket szeret, hanem még a közömbös ismerősöknek, az élettelen tárgyaknak is. A régi ágyak, a nagy karosszéknek, mely most nem is látszik olyan siralmasan kopottnak, mint régen. Hogy örül a dívánnak, a gyerekszoba fehér asztalának, ahol még mindig ott van a bekarcolt név, a hétéves Flóra első alkotása: „Fehér Flóri”.

Most már nagylány lett Fehér Flóriból, az édesanyját is túlnötte. És Sári, a szép, barna, gömbölyű alakú, kis Sári, büszkén sétál magas, vékony, szőke nővére oldalán.

- Milyen szép most Budapest! Minden szép és minden jó! A házak, az uccák, az emberek!

A napok olyan gyorsan telnek, egyik a másik után. Meg kell látogatni a rokonokat, ismerősöket, egy-két volt osztálytársát. Milyen boldog, hogy unokanővérével, Grétivel bizalmasan beszélgethet. Főnagy csakugyan menyasszony, de majd csak tizennyolc éves korában fog férjhez menni, addig menyasszony lesz. Sári látta egyszer a vőlegényével és becsületszavára

állítja, hogy a vőlegény félfejjel kisebb, mint Fónagy és angol bajuszt hord. Ő, - már mint Sári - a világ minden kincséért nem menne hozzá.

Flóra és Sári között egész más a viszony. Közelebb jutottak egymáshoz. Sári megkomolyodott, hiszen Flóra távollétében sok minden a nyakába szakadt. Sok vesződség, munka, amire azelőtt ő még csak nem is gondolt. És hát, mi tagadás, bizony Flóra is más lett. A két testvér között talán nem volt olyan bensőséges, meleg viszony, mint amilyen Flórát Suzyhez kötötte, de azért egészen jól megértették egymást. Szívesen és sokat beszélgettek pesti és párizsi dolgokról.

De a budapesti napok legszebb része az este volt. Ilyenkor nyáron Fehérnének nincs annyi dolga és amikor estefelé hazakerült, nem nyútte el még a fáradtság. A vacsorát helyettesítő tea és vajaskenyér után kiültek a csöpp kis erkélyre. Petyu ilyenkor már lefeküdt.

Sári átment a szomszédba barátnőjéhez rádiót hallgatni, vagy pedig gramofónszóra táncoltak és Flóra édesanyjával kettesben ült a kis vasrácsos pesti balkonon. Beszélgettek Suzyról, apjáról és Máriaassynéről, Párizsról, Pestről, az életről, Charlesről, aki New Yorkban él, sokat dolgozik és rendszeresen ír Flórának. Másról is beszélt Flóra: szenvedéseiről, örömeiről s arról, hogy milyen másnak látja most az életet, mint valaha régen, nagyon-nagyon régen, - másfél évvel ezelőtt. Akkor azt hitte, hogy ő más, egészen más, mint a többi emberek és büszke is volt erre a különvalóságára, de szenvedett is miatta. Sokáig, az indiánus játékos gyerekkor boldog öntudatlansága után, az hitte, hogy az emberek között vannak boldogok és szerencsétlenek, mint ahogy egyik embernek szőke, másoknak barna a haja. Nem, nem irigykedett soha a „boldogokra”, de nagy, könnyes fájdalom öntötte el a szívét, ha Máriaassnyával, barátnőivel összehasonlította anyja életét... Most már nem... Most már tudja, hogy az élet, minden emberi élet egyaránt, örömeiből és fájdalmakból, csalódásokból és boldogságokból van összerakva.

Egyszer, még „régén” sok minden más között erről is beszélgetett Charlessal. Charles akkor elmondott neki egy mesét.

Volt egyszer egy ember, akinek nagyon nehéz, nagyon szomorú volt az élete. Öreg anyját és apját kellett eltartania, felesége beteg volt, gyermekei pedig kicsinyek. Az ember éjjel-nappal dolgozott. Ha néhány órára lefeküdt, hát már rogyadozott lába a fáradtságtól. Egyszer elhatározta az ember, hogy ő elszökik hazulról, nem bán semmit, nem törődik semmivel, de ő már nem bírja tovább ezt az életet. És éjszakának idején lopva elindult.

Nem is tudta, hogy milyen úton jár, egyszerre csak egy nagyerdőbe jutott. De nem bánta. Legalább elpusztulok, - gondolta magában - legalább elpusztulok és akkor nem kell tovább kínlódnom... De aztán eszébe jutott öreg anyja, apja, tehetetlen beteg felesége, apró, gyámoltalan gyermekei és a szíve fájdalmasan összeszorult. A hold kisütött, valami furcsa, csodálatosan erős, átható fényel és mikor a szegény ember árnyékára tekintett, mely élesen rajzolódott ki a fűben, észrevette, hogy egy nagy keresztet cipel a hátán.

- Talán a kereszt miatt oly nehéz az életem - mondta magában a szegény ember, - talán a kereszt miatt? Hátranyúlt, hogy levegye a hátáról, de sehogysem tudott megszabadulni tőle. Ekkor a fák mögül nagy, fekete ruhás, szelídarcú ember lépett elő és megszólalt:

- Miért akarsz mindenáron megszabadulni a kerestől, melyet minden embernek viselni kell itt a földi életben, mert hiszen az emberek keresztjükben viselik sorsukat.

- Mert nehéz, nagyon nehéz - mondotta a szegény ember panaszos hangon. - Senkinek sincs ilyen nehéz keresztje. De ki vagy te és hogy kerülsz ide?

- Én a Halál vagyok - mondta a szelídarcú, fekete ruhás ember - és sokszor ott állok mellettek, de ti azt nem tudjátok.

Az ember szíve vadul dobogott, de azért összeszedte magát és így szólt:

- Ha te vagy a Halál, akkor kérlek, szabadíts meg a kereszttől, vedd le a vállamról.

- Én csak akkor vehetem le a keresztedet, mikor Isten végét veti földi életednek. De egyet tehetek. Kicserélem a keresztedet. Itt, ebben az erdőben vannak azoknak a keresztszei, akik meghaltak. Válassz magadnak egyet, válaszd ki a legkönnyebbet és eredj Isten hírével.

A Halál elvezette a szegény embert oda, ahol az a sok-sok kereszt feküdt. A szegény ember megemelte az egyik keresztet, meg a másikat, harmadikat és sok száz keresztet emelt fel egymásután és csalódva tette le valamennyit. A Halál pedig ott állt mellette s nézte szelíden, szomorúan... Hajnaltájt így szólt a szegény ember: „Mindegyik kereszt nehezebb, mint az enyém, mindegyik. Az enyém legkönnyebb valamennyi között”.

Elbúcsúzott a Haláltól, kiment a keresztek erdejéből, ment egyenesen haza, öreg anyja, apja, beteg felesége, apró gyermekei mellé és azontúl zúgolódás nélkül, alázatosan, béketúrással viselte keresztjét, reménykedéssel végezte munkáját.

Ezt a mesét mondta el nekem Charles, édesanyám és én igen-igen sokat tanultam belőle.

Sötét volt már. Fehérné tekintete meghatottan símogatta végig leánya szőke fejét, de gondolata messze repült, messze, idegen tájakra, Amerikába, ahol az az ismeretlen fiatalember él, küzd, dolgozik, aki talán - ki tudja - legkedvesebb leányának lesz élettársa.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET MIRE MEGÉRKEZÜNK

Milyen furcsa az élet. Ugyanaz és mégis más lett!...

A fatelepen csupa idegenarcú fiúk játszanak indiánosdit. Flóra egyszer az uccán találkozik a „Félelmeteskezű”-vel. Sápadt, hosszúra nyúlt, hosszúnadrágos fiatalember lett belőle. És - ó, borzalom - szemüveget hord!... Szemüveget a „Félelmeteskezű”...

A „Félelmeteskezű” alig akar hinni szemének, mikor Flórát meglátja. Elkíséri hazáig és természetesen egy pillanatig sem fogynak ki a szóból. Flóra az összes indiánokat meghívja vasárnap délután uzsonnára és lelkére köti „Félelmeteskezű”-nek, hogy mindenkinek szóljon.

Az „indiánok” meg is jelennek mind egy szálig. A fiúk hosszúnadrágban, megnyúlva. Ősszel jönnek a nyolcadik gimnáziumba. Sőt a „Fekete Szarvas” már le is tette az érettségét, - három kettes, a többi jeles, - most készül az egyetemre, matematika- és fizika-szakos lesz. Az egyik delevar - Flóra volt csatatársa - osztályismétlésre utaltatott és most felette szégyenli ezt az állapotot. Az „Óriáskígyó” pedig, aki annak idején Flórán kívül egyetlen nőtagja volt az indiáncsapatnak, elvégezte az egyéves kereskedelmit és hivatalba jár, de nagyon kevés a fizetése, most tanul vita-gyorsírást - talán akkor több lesz.

Igen, az emberek megváltoznak, szörnyen megváltoznak!... Véres tomahawkok, skalpok, ki-kémlelések, hátbatámadás helyett érettségiről, egyetemről, nehéz gazdasági viszonyokról beszélgetnek. Csak egy maradt meg változatlanul: az indiánus étvágy. A „Pusztá Párduca” már a negyedik szelet csokoládés kuglófot nyeli és az „Óriáskígyó”, nevéhez híven, semmivel sem marad el mögötte. Flóra, ki szeretne még egy másik darabot kivenni, de fél, hogy akkor majd a vendégeknek nem marad elég, kissé mélabúsan pislog maga elé.

Elmúlik a hat hét és Flórának indulnia kell visszafelé...

Akkor látja, hogy milyen nehéz szívvel megy ki a fényes, ragyogó életbe és milyen nehezen hagyja el otthonát.

Édesanyját, testvéreit, barátait... az természetes. De nehezen hagyja itt ezt a földet, ezt a várost, mely még jobban szívéhez nőtt, mióta idegenben kell élnie.

Eszébe jut a legigazabb, legszebb legenda, Anteusz regéje, ki mindig erősebb és erősebb lett, valahányszor szülőföldjével érintkezett teste. Kit csak úgy lehetett legyőzni, hogy felemelték a levegőbe és megfosztották az őshumusz mindig új erőt adó hatalmától.

Flóra megint ott ül a vonaton. Arra gondol, hogy ő csak mindig vendég Párizsban és vendég mindenütt - ezen a helyen kívül, ahol született.

Aztán telnek a napok, a hetek, a hónapok és jönnek a levelek Amerikából, - nem éppen túlságosan sűrűn, de jóleső, megnyugtató rendszerességgel. Olyan ember írja ezeket a leveleket, aki nagyon sokat dolgozik odakünn, hiszen mindenáron ki akarja verekedni magának a sikert.

- Hogy milyen odakint az élet?

„Nehéz és kemény, - írja Charles leveleiben. - Olyan itt minden, az üzletek, gyárak, városok, az egész ország s maguk az emberek is, mintha gépek lennének, melyeket valami láthatatlan és titkos kéz mindennap felhúz, hogy járjanak, dolgozzanak, egyenek, igyanak, mulassanak. Többek és egyben kevesebbek, mint mi. Talán többet tudnak dolgozni az európai embernél, de valami meghatározhatatlan hiányzik belőlük és egész biztos, hogy mindig idegenek maradnak számomra.

- A munkám?... Sok arcképet festek. De őszintén szólva, nem mindig a legnagyobb élvezettel. A nők itt annyira agyonkozmetikázzák magukat, hogy a sok pudertől, ajk- és arcpirosítótól az egyiket alig lehet a másiktól megkülönböztetni. Semmi jellegzetes vonás sincs az arcukon és szinte mindegyik kivétel nélkül azokhoz a szép, egyformaarcú babákhoz hasonlít, melyeket fodrász- és divatkereskedések kirakatában lát az ember.

- Hát maga, kis Flóra, mit csinál? Gondol-e már a nagy mumusra, az érettségire? Tudja, hogy néha-néha még most is azt álmodom, hogy ott ülök, a matematika írásbelimen, előttem a példa, megoldásáról fogalmam sincs és várom a megmentő puskát. És ilyenkor reggel a hajam valósággal égnek áll a rémülettől.

- Mik a tervei a jövőre nézve? Kérem, írjon mindenről, hiszen tudja, mennyire érdekel mindaz, ami magával van összefüggésben.”

Hogy mik a tervei?...

Flóra bankba akar menni, tüstént az érettségi után. Fel akarja használni, minél előbb és minél jobban nyelvtudását és Máriássy, akivel egyszer megbeszélte ezt a tervet, a legnagyobb mértékben helyeselte, sőt... Sőt hiszen Flórának voltaképpen már van is helye. Az a vezérigazgató, kivel Suzy születésnapján találkozott!... Annak az ígérete készpénz - mondja Máriássy.

Folyik az élet tovább.

Fernandó - Valérie gyászos jóslatai ellenére - letette a vizsgát - persze nem olyan fényes eredménnyel, mint ahogy azt az ember egy jövődöbéli minisztertől elvárná. Egy minisztertől, ki egyben halhatatlan költő is akar lenni.

Máriássy egy óriási kompozícióban dolgozik, mely illetékes kritikusok szerint még annál is szebb lesz, mellyel a nagy díjat megnyerte. Marcell három hónapra Rómába utazott, Máriássyné pedig - szebb és fiatalabb, mint valaha.

És a két fiatal leány?... A „nagy mumus”, az érettségi félelmetes gyorsasággal jön egyre közelebb, közelebb. Flóra, sőt Suzy is lázas buzgalommal tanulnak. Charles és Fernandó, tánc, társaság, kirándulás?... Ki törődik most ilyesmivel?... Az érdeklődés középpontjában Tacitus áll és Horatius ódái, a másodfokú egyenlet képletének levezetése és a francia forradalom, mely egész pontosan 1789 július tizennegyedikén kezdődött, a Bastille-börtön lerombolásával.

Aztán Isten segítségével átesik a két kislány ezen is. Kezükben a nagy-nagy okmánydarab, pecséttel és bélyeggel ellátva, mely hivatalosan és ünnepélyesen érettnak nyilvánítja őket.

Jön egy gyönyörű nyár... Máriássyék leviszik magukkal Flórát a tengerpartra - egy nagyszerű, vidám nyár, mikor már nem iskolásgyerek többé az ember - hanem felnőtt nagy leány.

Aztán kezdődik az útikészülődés, pakkolás, búcsúzás, a válás emberektől, dolgoktól, a várostól, melyek mind-mind olyan nagyon a szívéhez nőttek már.

Indulni kell hazafelé, ahol nem olyan szép és pompás, nem olyan fényes és nagystílú, mint itt, - de ahol „otthon” van. Indulni kell haza, mert várja az anyja és Sári és Petyu, aki ősszel már a negyedik elemibe jár és várja a bank, ahol németül, franciául és angolul fog levelezni havi 160 pengő fizetésért. Ami tulajdonképpen nem is olyan sok, ha az ember arra gondol, hogy fél kilenctől kettőig és délután fél négytől félhétig, hétig is dolgozni kell, csak hogy tekintetbe kell venni, hogy majd később biztosan javítani fognak.

Igen, az ember elutazik. Új országban, csodálatos városban él - egy darabig, aztán hazajön, mert ez a dolgok rendje, hogy mindenki előbb vagy utóbb hazajöjjön, mert csak így, itthon válhatik egész emberré. Mert az embert várja az otthon, Sári, Petyu és a bank, ahol dolgozni

fog és várja azonkívül egy csomó dolog, titokzatos és távoli dolgok, melyek a hazatérő számára rendszerint még a messzeség bizonytalanságában lappangnak, ám egyszer majd megérkeznek, csak bízni kell bennük. Mert az embernek mindig, mindig bízni kell.

Búcsúzás...

Az egész Máriássy-család kivonul a pályaudvarra, még Máriássyné is meghozza azt az óriási áldozatot, hogy reggel félhétkor felkel és kissé sápadtan, álmosan és nagyon-nagyon szomorú arccal kikíséri Flórát a Gare de l'Estre.

Esik az eső... Ha az ember hosszú útra indul, szinte kivétel nélkül esik. A pályaudvarok szomorú, kopár szürkéségéhez, mintha már elválaszthatatlanul hozzátartoznék a szemerkélő eső.

Valérie egy nagy barna kezításkát szorongat. Egy pillanatra sem válna meg tőle. Telisteli van mindenféle elemózsiával, - ínycsafalatokkal - mondja Marcell, aki még most is megpróbál tréfálkozni, de meglátszik rajta, hogy jobb meggyőződése ellenére teszi.

Miután Valérie is velük volt, egy órával a vonat indulása előtt már kint kellett lenni a pályaudvaron. A gondos házvezetőnő este az összes órákat előre tolta teljes háromnegyedórával és diadalmasan jelentette ki, mikor megérkeztek a pályaudvarra:

- Akit én kísérek ki a pályaudvarra, az le nem késik a vonatról, annyi szent.

A többiek persze mérsékelt lelkesedéssel vették tudomásul az ebből a kiváló gondosságból származó és számukra jelenleg kissé túlságosan nagy előnyt.

Csodálatos, hogy milyen gyorsan telik az az óra a vonat indulásáig. Az embernek még annyi mondanivalója van ilyenkor.

Általános búcsúzkodás. Flóra legszívesebben elsírná magát, mikor Suzytól búcsúzik, pedig karácsonykor Suzy apjával együtt meglátogatja majd Budapesten, de erőt vesz magán, eszébe jut, hogy hiszen ő érett nagy leány.

És aztán... A vonat lassan elindul, Flóra ott áll az ablakban, lengeti a zsebkendőjét és a perrónon állók is üdvözlik a távozót. Valérie szeme könnyes, még utánakiált valamit, már alig lehet megérteni, valami olyasmit mondd, hogy vigyázzon az útlevéltre és az élelmiszeres pakkra. (Legalább egy tucatszor elmondta már ma reggel.)

Suzy sírvafakad ott a Gare de l'Est perrónján, de Flóra nem látja már, a vonat most nekiindul és egyre sebesebben, egyre sebesebben robog és viszi magával Flórát Párizsból Budapest felé.

Nagy vonat az élet, robog, robog az emberekkel, beszállunk és utazunk, kiszállunk és újra felülünk és búcsúzunk és elválunk legkedvesebbjeinktől. Elhagyjuk őket és hátunk mögött elmarad sok minden, ami szép, édes és olyan is, ami csunya és szomorú. Mi nem nézünk hátra, csak mindig előre. Hurrá! száguld velünk életünk vonatja új, ismeretlen tájak, sohasem látott országok felé! Előre, mindig csak előre.

- Vége. -